

Študentje iz Zagreba so pred nedavnim obiskali Ljubljano in se pogovarjali s predstavniki IO SS LVZ, Tribune, radia Študent o sodelovanju. Izmenjali smo informacije, pozneje pa sta Studentski list in Tribuna izdala še skupno številko. Ljubljanski študentje so obisk vrnili in ob tej priliki objavili nasleđnje skupno sporočilo o sodelovanju med zagrebškimi in ljubljanskimi študenti.

KRATKA INFORMACIJA

V Zagrebu so se 27. marca 1973 sestali predstavniki IO SS Zagreba in IO SS LVZ. Slednji so tako vrnili obisk tovarišem iz Zagreba. V razgovoru so sodelovali Zoran Malenica, Nikola Lukić, Lino Veljak iz Zagreba in Boris Mužević, Tomaž Kšela, Marjan Pungartnik in Jože Kršinar iz Ljubljane.

Cilj obiska predstavnikov IO SS LVZ je bil spoznati se z življenjem in delom študentov v Zagrebu ter se s predstavniki zagrebških študentov dogovoriti o sodelovanju. V razgo-

5. aprila 1973 je univerzitetna konferenca ZKS na svoji 5. seji najprej sprejela stališča o kadrovske politiki v visokem šolstvu. To je osrednje politično vprašanje na univerzi; visokošolske učitelje je namreč zaradi njihovega položaja in vloge v pedagoškem in znanstveno-raziskovalnem delu možno obravnavati na enak način kot druge vodilne delavce v družbi. Zato je treba pri kadrovanju visokošolskih učiteljev upoštevati tri enakovredne kriterije: znanstveno ustvarjalnost, pedagoško sposobnost in sposobnost uresničevanja družbenopolitične vloge izobraževanja v socialistični družbi. Kriterij je tudi družbena angažiranost učitelja znotraj stroke in širša družbena aktivnost, ki pa naj ne bi pomenila političnega aktivizma. Drugima dvema kriterijema doslej komunisti niso posvetili dovolj pozornosti. V stališčih je tako poudarjeno, da naj se v ocenjevanje pedagoškega dela vključujejo tudi študentje in posebej vodstva fakultetnih skupnosti študentov.

V nadaljevanju stališča zahtevajo od samoupravljalcev na fakultetah, da odklanjajo kandidate, ki so nosilci sovražnega delovanja in nesocialistične vzgoje. Vendar je treba tako dejavnost najprej dokazati. Stališča nato še predlagajo dolgoročno

tiki marksizma o visokem šolstvu. V referatu, ki je bil tudi sprejet kot del stališč, je dr. Božidar Debenjak med drugim poudaril, da gre za graditev marksistične univerze, kar ni v nasprotju s svobodo znanstvenega ustvarjanja, kot to trdi liberalistična kritika marksizma. Boj za marksistično univerzo je bolj za kritično univerzo. Dr. Debenjak je tudi kritično orisal vzroke za širjenje izhodišč zahodne znanosti v našo znanost. Poudaril je tudi nujnost povezanosti teorije s prakso, vizija graditve marksistične univerze pa vsebuje marksističnost učiteljev in študentov; to je seveda dolgoročna naloga komunistov. Med bližnje programske naloge spreminjanja univerze pa je dr. Debenjak uvrstil tudi zagotovitev ravnotežja marksistične in nemarksistične znanosti, ki je tudi potrebna.

Ce naj zagotovi razvoj marksizma, se je treba vrniti k njegovim izvorom, ki pa se jih ne sme brati skozi eksistencialistična ali heidegerjanska očala. In končno: čim več bo marksizma v družbi, tem več ga bo tudi v teoriji in obratno. Konferenca je bila nad referatom dr. Debenjaka tako očarana, da se prava razprava sploh ni razvila. Po absolviranju dveh dodatnih vsebinsko nevažnih točk se je konferenca zaključila. V celoti lahko rečemo, da je bila po vsem na nivoju podobnih prireditev iz naše politične folklore.

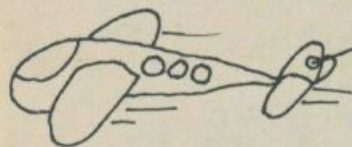
IGOR VIDMAR

Sicer pa študentje ne moremo sami spremeniti sveta. Potisnjeni ob zid, prisiljeni v nekonstruktivnost in kritiziranje, lahko še kaj logično dokažemo, lahko pišemo stališča, lahko prirežamo tribune in lahko zvemo, kako se generirajo dobre ideje. Ko bomo čez leto ali dve šli v Kumrovec, bomo lahko prenočevali v lepem spominskem domu in ne v skromni pianinski koči, kot je bilo sprva načrtovano. Bogatejši za to spoznanje smo po dveh urah in pol nehali razpravljati in odšli domov z zavestjo, da tečemo na mestu in dvigamo oblačke prahu, ki se potem spet počasi seseda.

MLADEN ŠVARC

TRIBUNA IN TISKOVNI SVET SZDL

Tiskovni svet pri republiški konferenci SZDL je po dolgem času spet zasedal. V prvi točki dnevnega reda je obravnaval realizacijo koncepta študentskega lista Tribuna. Predstavniki Tribune in IO SS LVZ so s kratkimi, jasnimi stavki informirali navzoče o dosedanjem delu in s tem dopolnili tiskarni material (uredništvo Tribune je že pred časom poslalo tiskovnemu svetu več izvodov letošnje Tribune). Diskusija se nato kar ni mogla razviti. Molk je prekinil Mitja Ribičič, ki je najprej

MARATONSKA SOBOTA

voru je bilo poudarjeno, da je potrebno razvijati sodelovanje na vseh področjih in tako omogočiti boljše medsebojno poznavanje. Konkretno so se dogovorili o sodelovanju na športnem, kulturnem področju („študentski teden“ v Ljubljani). Dogovorili so se tudi o sodelovanju med Studentskim listom, radiem Študent in Tribuno, da bi bili tako zagrebški kot ljubljanski študentje čim bolj seznanjeni z delom in življenjem svojih kolegov.

V nadaljevanju je Zoran Malenica informiral o obisku predsednika Dragana Kalinića v Zagrebu in o njegovem nastopu na sestanku SO SSZ. IO SS LVZ je seznanil s stališčem SO SSZ o nastopu Dragana Kalinića. Tomaž Kšela je prisotne informiral o svojem nastopu na sestanku predstavnikov UK ZKS in SK ZKH v Catežkih Toplicah konec marca 1973.

V nadaljevanju diskusije je bilo izraženo mnenje, da je potrebno čim več prispevati k delu predsedstva SSJ in tako prispevati k delu Zveze študentov v celoti. Zavedajoč se mesta in vloge študentov ter njihove organizacije v naši socialistični samoupravni družbi, so udeleženci sestanka odločili, da bodo največ prispevali za to, da bo ZŠJ dobila ustrezno vlogo med študenti in v družbi.

V diskusiji je bilo izraženo tudi mnenje, da, kadarkoli ima kdo pripombe o delu posameznih organizacij Zveze študentov in posameznikov v ZŠJ, naj jih pove na zasedanjih oz. sestankih ZŠJ, da se bomo o njih tam tudi pogovorili, ker nam ne more biti vseeno, kaj delamo in kakšne rezultate dosegamo.

Po sestanku so predstavniki IO SS LVZ obiskali Studentski centar in redakcijo Studentskega lista.

V Zagrebu, 27. marca 1973

JAVNA TRIBUNA O GRADNJI SPOMINSKEGA DOMA V KUMROVCU

Sreda, 4. aprila, od 19. do 21.30, predavalnica na pravni fakulteti, petdeset prisotnih študentov, trije predstavniki odbora za gradnjo spominskega doma borcev in mladine v Kumrovcu, predsednik in še član vodstva Zveze mladine Slovenije.

Poleg tega, da zapišemo, da je tribuna bila, je skoraj nemogoče povedati kaj novega. Študentske množice ostajajo pasivne, in kolegi iz OO ZK na tekstilni tehnologiji so itak hoteli samo povedati, da se s filozofiji in vsi ostalimi, ki so sprejeli stališča proti kumrovski gradnji, ne strinjajo. Vendar jim je bil izziv podan jasno, saj je njihova obsodba stališča proti Kumrovcu v bistvu funkcionirala kot določen pritisk na „subjektivne sile“, torej na fakultetne odbore skupnosti študentov. Po vseh akcijskih odborih za priranje javnih tribun, za organiziranje demonstracij in še kaj – smo dobili še akcijski odbor za zbiranje prispevkov za spominski dom v Kumrovcu. Ta pa je očitno taka oblika dela, na katero pri organiziranih akcijah, kot je zbiranje prispevkov za Kumrovec, pobudniki niso navedeni.

Tisti, ki so nasprotovali zbiralni akciji za Kumrovec, nikakor niso hoteli drugim onemogočiti zbiranja prispevkov, vendar pa je te prostovoljne prispevke možno pobrati le na njihov račun. In zato se tu naenkrat postavi fronta: kdor nasprotuje Kumrovcu, je nujno sovražnik samoupravnega socializma. Tudi še tako pozivanje na možnost koristnejše uporabe sredstev in politične atmosfere, ki jo zbiralna akcija poskuša izkoriščati, ali pa na čisto ekonomsko logiko – vse to zadene na neko, navidezno konstruktivnost oblasti, ki se je odločila, za katere projekte bomo zbirali sredstva s samoprispevkom in za katere bomo iskali sistemske rešitve. Kajti študentje bi se že enkrat lahko zavedeli, da itak nimajo stika s stvarnim življenjem in z neposredno proizvodnjo, in naj vsaj javno ne nergajo, če že morajo biti proti.

izrekel nekaj pohvalnih besed, nakar je prešel h kritiki.

Ocenil je, da se Tribuna premalo ukvarja z zunanjo politiko s stališča neuvrščенosti, da bi se morala v tej smeri bolj angažirati in slediti pozitivnim prizadevanjem naših političnih forumov. Nato je poudaril, da Tribuna daje preveč poudarka tujim marksističnim mislecm, na domače pa pozablja. Slednji morda res niso tako teoretično podkovani, zato pa so v praksi prehodili dober kos poti. Končno je izrekel željo, naj bi se Tribuna tesneje povezala z družbeno-političnimi organizacijami in da bi se na njenih straneh pogosteje pojavili naši ugledni družbeni delavci. Tako bi se mnogo bolj ustvarjalno vključili v sedanji revolucionarni proces, ki ga doživlja jugoslovanska družba.

Ostali člani sveta niso imeli bistvenih pripomb k dosedanjemu delu. Dali so le tovariške nasvete, tu pa tam grajo, na koncu pa potrdili dosedanje delo in obljubili, da bo tiskovni svet založil dobro besedo pri Tribuninih financiranjih.

Vse je bilo zelo ekspeditivno; svet je prvo točko dnevnega reda končal v borih dvajsetih minutah. Konec dober, vse dobro! RL

SEJA IO RISK 4.4. 1973

V drugi polovici letošnjega leta republiški izobraževalni skupnosti primanjkuje za kritje že dogovorjenega obsega osnovne dejavnosti 2.800.000 din, zaradi česa bo potrebno samoupravno sporazumevanje. Člani IO RISK so predlagali sestanek na republiški ravni, ki bi omogočil sistematično nadaljevanje dela v tej smeri. Hkrati pa so poudarili, da bo treba potencialnim podpisnikom ob podpisovanju samoupravnih sporazumov nakazati posledice, ki bodo nastopile, če ne bi bilo potrebnih sredstev za vzgojo in izobraževanje. Med drugim so razpravljali tudi o pripravah za ustanovitev izobraževalne skupnosti za izobraževanje delavcev v gradbeništvu in izrekli pohvalo dosedanjemu delu

DA BI IZPOLNILI SVOJO ZGODOVINSKO NALOGO PRI USTVARJANJU SOCIALISTIČNE DRUŽBE V NAŠI DEŽELI, MORAMO POSVETITI TEMU SMOTRU VSE SVOJE SILE, BITI KRITIČNI DO SEBE IN DO SVOJEGA DELA, BITI NEPOMIRLJIVI NASPROTNIKI SLEHERNEGA DOGMATIZMA IN BITI ZVESTI REVOLUCIONARNEMU USTVARJALNEMU DUHU MARKSIZMA. NIČ, KAR JE BILO USTVARJENEGA, NAM NE SME BITI TAKO SVETO, DA NE BI MOGLA BITI PRESEŽENO IN DA SE NE BI UMAKNILO TISTEMU, KAR JE ŠE BOLJ NAPREDNO, ŠE BOLJ SVOBODNO, ŠE BOLJ ČLOVEŠKO.

(PROGRAM ZKJ)

KOMUNISTIČNA REVOLUCIJA JE NAJRADIKALNEJŠI PRELOM S PODEDOVANIMI LASTNINSKIMI RAZMERJI; NI ČUDO, DA SE V NJENEM RAZVOJNEM POTEKU NAJRADIKALNEJE PRELOMI S PODEDOVANIMI IDEJAMI.

(KOMUNISTIČNI MANIFEST)

FREEDOM IS JUST ANOTHER WORD FOR NOTHING HAVE TO LOOSE.

(JANIS JOPLIN)

VLADAJOČE MISLI NISO NIČ DRUGEGA KOT IDEJNI IZRAZ VLADAJOČIH MATERIALNIH RAZMER, V MISLI ZAJETA VLADAJOČA MATERIALNA RAZMERJAJ TOREJ ODNOSI, KI RAVNO EN RAZRED DVIGNEJO V VLADAJOČI RAZRED, TOREJ MISLI NJIHOVEGA GOSPOSTVA. INDIVIDUI, KI SESTAVLJAJO VLADAJOČI RAZRED, IMAJO POLEG DRUGEGA TUDI ZAVEST IN ZATO MISLIJO; KOLIKOR TOREJ KOT RAZRED VLADAJO IN DOLOČAJO CELOTNI OBSEG NEKE ZGODOVINSKE EPOHE, DELAJO TO, KAR JE SAMO PO SEBI RAZUMLJIVO, V VSEJ RAZSEŽNOSTI, VLADAJO POLEG DRUGEGA TOREJ TUDI KOT MISLEČI, KOT PRODUCENTI MISLI, UREJAJO PRODUKCIJO IN DISTRIBUCIJO MISLI SVOJEGA ČASA; TAKO SO TOREJ NJIHOVE MISLI VLADAJOČE MISLI EPOHE.

(NEMŠKA IDEOLOGIJA)

SLIŠIM, DA ME OBTOŽUJEJO, ČEŠ DA RUŠIM USTANOVE, V RESNICI PA NISEM NE ZA NE PROTI USTANOVAM, HOČEM LE ENO...

ZGRADITI BREZ STAVB, PRAVIL, SKRBNIKOV IN BREZ VSAKEGA DOKAZA USTANOVO ISKRENE LJUBEZNI MED TOVARIŠI.

(WALT WHITMAN)

upravnega odbora sklada za štipendije in posojila RISK-a.

Glede sofinanciranja izgradnje študentskega paviljona v Mariboru so sklenili opozoriti skupščino SR Slovenije. Le-ta je v imenu RISK-a obljubila investicijo v vrednosti 625 tisoč din. Lahko je vzeti, če imaš. Toda če RISK-u primanjkuje finančnih sredstev za kritje celotne osnovne dejavnosti, mu res ne gre nalogati takih bremen, za katerega pa ne nazadnje tudi ni poklican.

NM

VESELO POTOVANJE DELEGACIJE IO SŠ LVZ

30. marca zvečer smo odšli iz Ljubljane in smo se vozili, vozili, vozili... — do Sarajeva. Tam smo se ustavili in se pogovarjali. Namreč s predstavniki Zveze študentov Bosne in Hercegovine. Namreč mi: Tomaž Kšela, Jože Korinšek, Boris Mužević in Marjan Pungartnik. Teme razgovorov: cilj — zблиževanje dveh republiških in univerzitetnih centrov; medsebojno delo; reforma visokega šolstva, delo specializiranih organizacij, SLO, delo študentske organizacije, marksvzgoja in marksizobraževanje, organiziranje v luči resolucije 3. konference ZKJ, realizacija ustavnih amandmajev, realizacija amandmajev, študent prorektor, financiranje visokega šolstva in informiranje. Dogovorjeno sodelovanje. Odpotovali. Bili na toplem, lepem, visokem in Skadarskem. Pripotovali v Titograd. Tam je študentov toliko kot v Mariboru in so žalostni, ker imajo še manj prostora. Spet smo se pogovarjali. Naša stran se ni spreminjala, na drugem koncu komunikacije pa so bili voditelji CG študentske organizacije. Cilj isti, drugo pa: realizacija stališč in sklepov resolucije tretje konference, razvoj visokega šolstva, študentski standard, informativna dejavnost, delo specializiranih organizacij. Potem spet potovali. Prišli preko strmih hribov v Prištino. Tomaž je bil jezen na Kosovski božur (hotel). Naša stran razgovorov ista, druga pa delegacija Zveze študentov Kosova. Cilj isti, enotnost reševanja in interesov.

Drugače pa: študentski standard in socialna politika, reforma visokega šolstva, akcent za marksizobraževanje, družbene in vzgojne organizacije (specializirane organizacije), družbeno in politično in interesno združevanje študentov, izvajanje študentskih amandmajev, dogovor o nadaljnjem delu. Obiski pri kulturnikih, ferijalcih, v menzi. Uspel obisk. Mi smo potem potovali od Prištine do Ljubljane. V Beogradu smo videli nekaj znancev (jaz Remzo in Mihulina), se pogovarjali o Idejah. Ampak časa je bilo zelo malo. Tako smo hiteli!

Prihodnjič bo temu posvečena cela stran.

MP

STALIŠČE O UDELEŽBI PREDSTAVNIKOV JUGOSLOVANSKE MLADINE NA DESETEM SVETOVNEM FESTIVALU MLADINE IN ŠTUDENTOV

Na svojem sestanku, 27. marca, je fakultetni odbor skupnosti študentov filozofske fakultete med drugim razpravljati tudi o 10. svetovnem festivalu mladine in študentov, ki bo v Vzhodnem Berlinu od 28. julija do 7. avgusta. Po daljšem pogovoru je fakultetni odbor enoglasno sprejel stališče, da bi bila jugoslovanska udeležba na tem festivalu povsem neprimerna, in sicer iz različnih razlogov:

1. Prvi pomislek se je zbudil že pri oceni predračuna, ki ga je sestavil jugoslovanski pripravljalni komite. Na festivalu naj bi namreč sodelovalo kar, š e s t s t o delegatov iz Jugoslavije. Skupni stroški naj bi znašali (pred devalvacijo) 472 starih milijonov. Ne samo, da je ta vsota v današnjem gospodarskem trenutku Jugoslavije nevzdržno visoka, prepričani smo, da bi se lahko ta denar neskončno koristneje uporabil v natančno iste namene, kot jih proklamira 10. svetovni festival. Festival naj bi namreč potekal pod parolo Proti imperializmu za mir in prijateljstvo v svetu. Tako bi festival pomenil močan udarec svetovnemu imperializmu in nesebično pomoč

vsem tlačnim narodom sveta. Fakultetni odbor je trdno prepričan, da bi lahko pol stare milijarde namenili direktno žrtvam imperialistične agresije, ne pa da jih razmetavamo za nekakšen politično reprezentativni spektakel. Naj navedemo samo nekaj predpostavk v predračunu: Propaganda: 29 milijonov; plača za sekretarja pripravljalnega komiteja: pet milijonov in pol; stroški za njegovega namestnika in pomočnika: osem milijonov tristo tisoč; reprezentanca: osem milijonov in pol; žepnina za naše udeležence: 43 milijonov; umetniško-kulturni program 52 milijonov itd. Le težko si predstavljamo, kakšno korist bomo imeli od teh razmeroma precejšnjih količin denarja ljudje, ki živijo in se borijo proti imperializmu, pa naj bo to v Aziji, Afriki ali Latinski Ameriki. Zato fakultetni odbor še enkrat predlaga, da se ta denar, če je že zbran, podeli na drugačen, direkten način.

2. Vendar pa je finančni problem le ena plat vprašljivosti jugoslovanske udeležbe na 10. svetovnem festivalu. Politično vprašanje je najbrž vsaj tako pomembno. Festival je kot že rečeno, organiziran pod naslovom borbe proti imperializmu. Vendar pa je že med pripravami prišlo do ostrih sporov med državami, morebitnimi udeleženkami. Ker so afriške države menile, da njihovemu boju ni bil dan ustrezen poudarek, so sklenile ob istem času organizirati panafriški mladinski kongres v Tuniziji. Prav tako je bilo kljub protestom sklenjeno, da se kongres ne bo ukvarjal s problemom Severne Irske. Fakultetni odbor skupnosti študentov filozofske fakultete meni, da jugoslovanska mladina ne more in ne sme pristajati na definicije imperializma, ki bi ji jih vsilile druge države in drugačne ideologije. Jugoslovanska mladina ne more in ne sme pristajati na logiko, da se nekatere imperialistične države in njihovo nasilje obsoja, o drugih pa se nepošteno molči. Ob tem je potrebno spregovoriti tudi o zgodovini svetovnih festivalov. Deveti svetovni festival je bil namreč že leta 1968 in je minil v ostrem spopadu med českoslovaškimi predstavniki in med

delegati držav „socialističnega“ bloka. Neposredno po festivalu je sledila agresija na ČSSR, in zato iz previdnosti pred neljubimi polemikami festivala pet let ni bilo. Sedaj pa naj bi že prišel čas, ko bi bili neprijetni dogotki pozabljeni. Jugoslovanska mladina na tako logiko seveda ne more pristati. Fakultetni odbor je prepričan da našo mesto ne more biti na spektaklu, ki je v svojem bistvu samo potrjevanje politike določenega političnega bloka in služi samo kot orožje v boju proti drugemu bloku. Boriti se moramo proti vsakemu imperializmu, pa naj bo obarvan s kakršnokoli ideologijo.

FO SŠ FF

**KATEDRA
V LJUBLJANSKI BANKI
21. MARCA 1973**

Tega dne je bila v LB ob 18. uri prva letošnja katedra, ki jo je organizirala komisija za katedre na ekonomski fakulteti. Štirje predstavniki LB so najprej povedali nekaj splošnih podatkov o LB, njeni poslovni politiki (zlasti o stanovanjskem varčevanju, hranilnih vlogah ter deviznem poslovanju) in o uveljavljanju samoupravnih sporazumov ter družbenem dogovoru na področju bančništva. Nato je sledila skoraj uro in pol trajajoča diskusija, v kateri so študenti postavljali vprašanja. Največ so se zanimali za stališča LB o inflaciji ter za ukrepe LB za njeno zmanjšanje. Vprašali so tudi o integracijskih procesih v bančništvu in o mnenju LB o diplomantih ekonomske fakultete.

Katedre se je v sejni dvorani LB, v kateri je prostora za 85 ljudi, udeležilo 50 – 60 poslušalcev. To je kar zadovoljivo število, ker je LB o katedri obvestila vse svoje štipendiste in je bila zato udeležba študentov EF zelo majhna (prevladovali so študentje drugega letnika, v katerem se predava predmet o bančništvu). Vedeti je treba še, da je bila to prva katedra s predstavniki kake banke.

Boštjan PETAUER

IDEJNO RAZČIŠČEVANJE NA LJUBLJANSKI UNIVERZI

(nadaljevanje iz prejšnje številke)

Jože Kršinar: Postavlja se vprašanje tehničnih znanosti, ki so pri nas res nevtralne, čisto pozitivistične. Če se na univerzi učimo samo naštevati neka dejstva brez teoretičnega ozadja, potem diplomanti po zaključnem študiju ne morejo videti nekega projekta v širši luči, ne le iz svoje stroke. Postavlja se vprašanje, kakšna je ta angažiranost v stroki in ali je sploh mogoča angažiranost profesorjev v njej. Ali kriteriji za izvolitev profesorja, resnično omogočajo neko družbeno angažiranost zunaj stroke? Le-ta je predvsem odvisna od statusa, ki ga ima univerza v družbi, manj pa od stroke in študentov. Če družba potrebuje take strokovnjake, ki so tako usmerjeni, kot so danes, in je očitno zadovoljna z njimi, potem si res ne moremo predstavljati take stroke, ki bi bila družbeno angažirana. Če se odločimo za to, da se pedagoški in znanstveni proces čimbolj združita, potem sta lahko pedagoški in znanstveni proces, ki danes prevladujeta na univerzi, merilo za neangažiranost. Tudi predavanje samo preverjenih dejstev bi pripeljalo zopet do pozitivizma.

Boris Muževič: Kolege na FSPN bi morali opozoriti, da še tako široka in demokratična razprava ne bo razrešila tega problema na celi univerzi. Razrešitev z novimi koncepti je mogoča samo na kompletno drugačni univerzi. Kompletno drugačne družbe si ne moremo privoščiti, lahko pa si kompletno drugačno univerzo. Temeljito moramo preverjati vse dosedanje napore za reformo univerze. Mislim, da se indikativne spremembe v jugoslovanskem študentskem tisku pojavljajo z nejasnimi razmišljanji o revolucioniranju univerze, ne da pa se iz njih potegniti kake konkretne možnosti za radikalno spremembo čisto drugačnega pristopa k tej problematiki. Mislim, da prav ta primer s FSNP kaže, da lahko problem zaostriamo in odpravimo v okviru tega, kar si politična sfera lahko dovoli v svojih odnosih do vsega drugega. Mi to sprejemamo in označujemo za demokratično in javno razpravo. S tem se opravičujemo, da to ni nekaj nedemokratičnega, nismo pa postavili vprašanja, v kakšnih relacijah družbeno politične moči se to dogaja in ali to problematiko postavlja kaj širše. Hkrati pa zelo konkretno.

Marjan Pungartnik: Ko vsi govorimo o revolucioniranju in spreminjanju, moramo natančno vedeti, da to vodi do konkretne in bistvene spremembe odnosov. Ne zahtevam, da stvar razrešiš ti, toda povej, kaj naj bo ta bistvena sprememba.

Boris Muževič: Konkretno to pomeni, da se lahko univerza kot jožefinski sistem odnosov razreši tako, da se ob njo postavi univerza družbe, delavska univerza, Univerza, ki bo s svojo odprtostjo in neposrednostjo razbila zaprtost naše univerze, da pa bo povezana z družbo tako po kadrovski strukturi kot po... Mislim, da je to odgovor na tako vprašanje.

Marjan Pungartnik: Torej, kaj to predpostavlja? Recimo spremembe ali tako imenovano reformo nekega izobraževalnega procesa. Danes je bistveno zagotoviti opismenjevanje, možnost šolanja za vse, da ne bomo imeli takšne stopnje kulturnega idiotizma. Zaradi besede ne bi odklanjali konkretne spremembe. Brez konkretno zahtevane spremembe ne bomo nikamor prišli. Dokler pa bo ostalo samo megleno — največja žalost je, da ti govoriš o tem ravno tako megleno...

Muževič: Po mojem je to kar zdaj govoriš prosvetljenstvo.

Pungartnik: Tudi prosvetljenstvo ima revolucionarno vlogo.

Muževič: Drugo pa je, ali smo jasno opredelili, da je to revolucionarna akcija, ne pa reforma. Tu je vsebinska razlika. Zato sem toliko nestrpen do vprašanja reforme univerze. Gre mi za to, kaj se za tem skriva, kaj pod tem počenjamo. To pa je še kako reformiranje. In, kot je rekel Pavle, univerzitetna reformacija.

Marko Globevnik: Mislim in bojim se, da smo res na pragu kampanjskega pritiska, za katerega želim, da bi bil konfrontacija. To je krivda tistih, ki zdaj stvar vodijo. Toda jasno je tudi, da je na začetku stvar kampanjska, sicer bi spet trajalo pet, deset let, da bi to stvar lepo izpeljali. Kampanjski pristop je negativen, o tem smo si na jasnem, in tudi neobjektiven. Letijo tisti, ki morajo leteti, in tisti, ki letijo po nesreči. Toda sedanjí konflikt se je začel že prej. Spet bom navezal na moje priljubljeno področje študentskega amandmaja. Ne mislim sicer, da morajo formalne pravice stvar razrešiti, toda mislim, da je to neka osnova že živeče funkcije in pogoj njenega razširjenja. S tem bi bila odprta možnost konfrontacije na fakulteti, ki sedaj ni mogoča. Malo po naši krivdi, malo po krivdi pedagoških delavcev, malo pa tudi po krivdi tega, kar je Muži prej rekel — zajebrane jožefinske univerze. Zato povem, da je debata samo o takih napakah nesmiselna. To je premailen del reforme.

Kršinar: Zaprtost univerze je pogojena tudi s financiranjem. Tu je problem interdisciplinarnosti kot nekega širšega pristopa k problematiki.

Boris Vodlin: Dodal bi še nekaj k idejnosti študija. Na tehničnih fakultetah je problem precej bolj pereč kot na družboslovnih. Eden od primerov je rektor Gruden. Poznam stanje na fiziki, tam je na odseku za fiziko od vseh učiteljev komunistov samo neki asistent. O marksizmu profesorji menijo, da je to pač nekaj, kar je od boga dano in zato potrebno. To pa je absurdno, da za FSPN poudarjamo, da ni politična, na drugi strani pa odstavljamo štiri profesorje. Problem je treba zajeti širše, kajti če bomo nadaljevali s tako prakso, kot je na FSPN, lahko kmalu zapremo univerzo.

Kšela: Pogovorili smo se precej stvari. To je osnova, da bomo lahko v skupnosti študentov o tej stvari še govorili. Predlagal bi, da bi sklicali krog ljudi, ki je mogoče tudi pametnejši, ki se lahko o teh vprašanjih pogovarja še bolj pametno kot mi; predlagal bi okroglo mizo o temi položaj družbenih znanosti in širši razvoj družboslova. Teze zanjo naj bi na osnovi današnje razprave pripravila Muži in Pungi. Predlagam tudi, da podpremo pismo profesorja Benka, ki nam ga je poslal v tem odstavku (odstavek iz pisma) predvsem zaradi tega, da se študentje na vsej univerzi zavežemo sodelovati v teh razpravah.

Muževič: Jaz ne bi bil za tisti odstavek v podporo Benku. Ali je potrebno...

Kšela: Dobro, to stvar lahko tudi izpustimo.

Muževič: Koliko sem informiran, bo ta mesec na FSPN okrogla miza o znanosti in ideologiji. Ker je to isto, kar mislimo organizirati mi, naj gre nekdo od nas tja in se dogovori.

Kšela: Zdi se mi, da se bomo pogovarjali predvsem o fakultetnih problemih in bo to stvar, ko se bo spet delal spisek...

Pungartnik: Če bo šlo za take recenzijske postopke, ki imajo v končni posledici namen, da nekoga razglasijo za marksista in nekoga za nemarksista, jih moramo zavrniti. Lahko bi zahtevali, naj bo ta razprava javna in da neka zaprta skupina ne more metati ljudi s fakultet. Ne moremo pristati na to, da je družbeno angažiranost profesorjev videti kot izpit iz političnega obnašanja ob izpitu iz stroke.

Kšela: Naj se to ustrezno formulira v sklepih.

STALIŠČE, KI GA JE SPREJEL IO SŠ LVZ NA SEJI 23. MARCA 1973, O VPRAŠANJU IDEJNEGA RAZČIŠČEVANJA NA LJUBLJANSKI UNIVERZI

1. Na univerzi je potrebna nenehna idejna borba, in vsako idejno kompromisarstvo je nasprotno marksističnemu izobraževanju ter socialistični samoupravi angažiranosti študentov. To mora biti stalen proces, ki mora potekati javno in odprto prek razprav, okroglih miz, polemik, v strokovnih časopisih vedno z možnostjo, da sodelujejo vsi prizadeti in kvalificirani.

2. Medtem, da je izraz idejno razčiščevanje za idejni boj nesprejemljiv, ker gre v idejnem boju za argumentirano razpravljanje, ki mora biti del vsakega resničnega znanstvenega in raziskovalnega procesa in ne sme biti tuj nobeni visokošolski instituciji. Idejno in politično je potrebno razčiščevati takrat, ko gre za znanost, ki ima svojo osnovo v centru politične moči, ne pa v sebi.

3. Kadarkoli se govori o spremembi koncepta katerekoli od visokošolskih ustanov, se mora to delati javno, hkrati pa morajo govoriti o tem vsi za to pristojni forumi (PZS, študijske komisije, univerzitetni svet, študentske in druge organizacije itd.).

4. V razprave o teh vprašanjih se morajo maksimalno vključiti tudi študentje, za kar morajo skrbeti tudi profesorji. Ocenjevanja družbene angažiranosti tako profesorjev kot študentov si ne more privzeti nobena zaprta skupina, zato je še posebej pomembno, da so razprave javne in da v njih enakovredno sodelujejo tudi študentje.

Razprava o teh vprašanjih se bo že nadaljevala. IO SŠ LVZ pa pripravlja tudi skrajšo mizo, ki bo posvečena tej temi.

SPOROČILO UREDNIŠTVA

Študentu Bojku Bučarju se opravičujemo, da smo ga v prejšnji številki (in pd) podpisali kot avtorja članka NEKAJ INFORMACIJ O POLITIČNI SITUACIJI NA FSPN. Zaradi malomarnosti uredništva je izpadlo pojasnilo, da je to diskusijski prispevek, ki ga je sicer napisal on, vendar ga je IO SŠ FSPN posredoval IO SŠ LVZ za razpravo o problemih idejnega razčiščevanja na ljubljanski univerzi, in je tako to stališče nekako tudi stališče izvršnega odbora s FSPN. IO SŠ LVZ nam je informacijo, ocenjeno kot subjektivno, odstopil z namenom, da se javno pogovorimo o vseh teh vprašanjih, ne pa da pomirjevalno taktiziramo z zaprtimi sejami, z nezaupanjem v študente, v osebni korespondenci itd.

TRIBUNA, študentski list. Izdaja IO SŠ LVZ. Uredništvo in uprava 61000 Ljubljana, Trg revolucije 1/II — 86. Telefon 21-280. Tekoči račun 50101-678-47420. Tiska tiskarna Ljudska pravica v Ljubljani. Letna naročnina 25,00 din. Poštnina plačana v gotovini. Rokopisov ne vračamo. Oproščeno temeljnega davka na promet po pristojnem sklepu št. 421-1/72.

UREDNIŠTVO: Miha Avanzo, Rado Lipovec (glavni urednik), Neva Mlakar, Marjan Pungartnik (odgovorni urednik), Edo Stefančič (likovni in tehnični urednik), Zdravko Duša, Pavle Zgaga — Lektor: Bora Zlobec-Jurčič — Korektor: Vera Klemenčič — Tehnični sekretar: Črt Prinčič.

IZDAJATELJSKI SVET: Jurij Avčin, Božidar Debenjak, Nevenka Dolgan, Pavel Gantar, Franc Jakopin, Jure Mikuž (predsednik), Boris Muževič, Primož Žagar.

V času, ko glasovi politikov in vojakov bobneče odmevajo po vseh medijih, jih množice slisijo, čeprav si zatiskajo ušesa. Vendar srečujemo ljudi s prsti v ušesih samo v karikaturah. Zdi se nam nekako nepraktični, zagnani le v to, da ne bi slisali. Ujeti vase, ko zamujajo edinstveno priložnost uživanja v visokem stilu, odličnosti in paradnosti teh glasov. Pregnani v lastno luknjo, ker grejo mimo njih tudi vsi ostali, tanjši in tišji zvoki, katerim se z zatisnjenimi ušesi pač ne da prisluhniti.

In če začnete celo Tribuno brati na zadnji strani, v upanju, da si boste prihranili deklarativnosti za desert (čim krajši – tem boljši), ste se danes uštel: govorili bomo o tišjih in senzibilnejših zvokih. V mesecu aprilu zategnjenega leta 1973 bo na filofaksu že tretji študentski

Maraton dogajanja

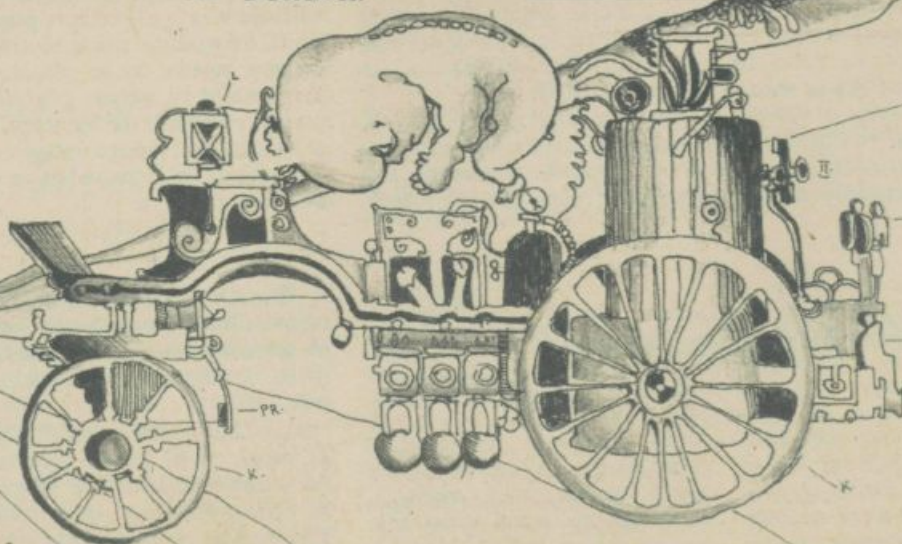
Vem, da tisti privzdignjeni paradnouvodniški slog ne ustreza pisanju o dogodku, ki združuje skoraj vse tokove študentskega kulturnega gibanja, vem, da se ne prilega tekstu, ki naj bi bil pojasnilo tistim, ki o maratonu nimajo pojma, povabilo ustvarjalcem in drugim udeležencem in še razmišljanje o tokovih tega dogajanja, kot se tudi sam maraton ne bi smel izpriditi v bombastično in verbalno manifestacijo. Zakaj kljub temu rdeča stran, poudarek, čeprav ne gre za mednarodni sporazum ali devalvacijo?

Kadar govorimo o senzibilnosti umetnosti (vseeno katere), o njeni vlogi glasnika bodočega mišljenja in občutenja, imamo največkrat v mislih preteklo in ne sedanje umetnosti, tisto „klasiko“, ki se je v svoji prihodnosti verificirala in izkazala za tako. Kljub tej preverjeni „lastnosti“ umetnosti pa smo do sočasne, zdaj nastajajoče umetnosti še posebej ostri in kritični, pravimo, da nas ne „prepriča“, da jo ubira po svoje, da si umišlja svoj svet, ki ni tudi naš itd. Starejše generacije jo obsojajo, današnje pa je ne branijo. Zato se zdi, kot da se ji ne mudi med bralce, gledalce, poslušalce, in zato ji, čeprav je nekeje tukaj, ne pristavimo zibelke, je ne pozdravimo med nami. In če je res, da so kotišča spontanega in nelegaliziranega dogajanja študentske kulture med nami, je treba najti le prostor in atmosfero, v kateri bodo lahko zazveneli njeni tanjši in tišji zvoki. Tam, kjer se učimo za jutri, se pojutrišnje tudi pogovarjamo, igramo, mislimo.

Maraton ni le maraton – kopičenje (drugače, čez leto) med seboj nepovezanih kulturnih dogodkov v enem samem dnevu, napolnjenem do roba; zato organizacija maratona ni le selekcija literature, glasbe, filmov, projektov po nekem fiktivnem kriteriju študentske kulture ali po merilu poprečnega okusa študentov. To bi bilo na eni strani enostavno, na drugi pa ne bi upravičilo maratona kot celodnevne dogajanja na enem in istem mestu.

Smiselnost nečesa takega, kot je maraton dogajanja, je zdaj, v tretje, po izkušnjah prvih dveh, treba iskati v še večjem poudarku na tistem, kar en sam prostor kot okvir vsega dogajanja omogoča in ponuja: **PESNIKU, DA PRITEGNE GLASBENIKA V IGRO SVOJE BESEDE, OBEMA SKUPAJ, DA SE ZNAJDETA V DOGAJANJU GLEDALIŠKEGA HAPPENINGA, SKUPAJ Z LIKOVNIKOM IN NJEGOVIM VIZUALNIM PROJEKTOM TER MNOŽICO PRISOTNIH.**

Ta možnost ni diktat prostora ali ambicioznost organizatorjev, saj bi se navsezadnje lahko vsak zabaval po svoje, „cirkusanti“ in „publikum“. Sodogajanje besed, zvokov, gibanja, oblikovanja prostora in sponatanih projektov se ponuja v koraku naprej po poti nove, neinstitucionalne, raziskujoče umetnosti in kulture. Šele, ko bomo videli in občutili, kako današnja študentska kultura zveni sočasno in kot celota, jo bo možno spet na novo opredeliti in vedeti za njen sedanji utrip in njeno težo v današnjem trenutku. Zaradi iutrišnjega. **DUŠAN R.**

Erotika kot univerzalna korespondenca

(nekaj materialnih dejstev o značaju moje svetovnonazorske orientacije)

1. Telo in duh sta eno. Človeško bitje je univerzalna monada, samostojno rojstvo, življenje in smrt.

2. Odkar so spermatozoidne zvezde z oceanskomodrega sumerskega dna neba zadržle svoje nevidne igle univerzalnega ritma v golega belega človeka, je vzpostavljena **vesoljna korespondenca**. Meglice, minerali, vodovja in celice so spojene v enotnosti evolucijske dialektike rojevanja, žarenja in ugašanja. Svetloba Venere je ogenj Marsa; oba skupaj pa sta dan in noč človeškega življenja.

3. Enotnost fizisa in psihe je vesoljno načelo ŽIVLJENJA.

4. Končane so faze aristotelovsko-ptolomejevsko-kartezijanske epohe. Živimo v postdualističnem času.

5. Materializem je uničil iluzionizem „idejnega“, preoblikoval je darvinistično-evolucionistični sentimentalizem opičje družbe.

6. **Dialektični materializem** je edina ukročena misel, ki ni v nasprotju z vesoljnim načelom (točka 3) niti z vesoljnim korespondiranjem (točka 2), in je edini, ki lahko zvesto in koristno služi iniverzalni monadi, ki se imenuje Človek (točka 1).

7. Temeljno načelo enovitega človeškega bitja je zvestoba njegovi **erotični dimenziji**, pravzguibu vsega živega, gibajočega, krožečega, gorečega, bruhaajočega. Erotika je hiša univerzalne monade. Erotika je edina še ne odtujena dimenzija človeka postdualističnega obdobja zgodovine mlečne ceste. Je hiša biti in orbita bivanja.

8. Zakaj prav erotika?

Kaj je v erotiki takega, da je edina zmožna ohraniti in varovati in hraniti integriteto človeka, njegovo univerzalno razsežnost in korespondiranje z univerzumom? Zakaj je prav erotika človekova pot nazaj k zvezdam, it zvezdno žarenje človekova erotična želja?

9. Ker ne priznavam nikakršne oblike dualizma (niti dualizma dneva in noči), ker mi načelo dialektičnega materializma ne odtuja moje lastnega telesa, moje HIŠE, moje domovine, planeta popotnika, sanjarjenja pod žarečimi, nemimi in ledenimi zvezdami, prav tako polnimi vsega živega, rojevajočega in umirajočega, lahko polno živim le sam iz sebe, v večni povezanosti z vsem, kar je bilo, kar še bo in kar je ...

EDINI VRELEC SVETA SEM!

10. Erotika je identifikacija s svetom, z zgodovino mirjade slik, misli, sanj, želja, ki se spreminjajo v podobe, in podob, ki se prelivajo v misli. Erotika je logika slikovitosti človeškega bivanja.

11. Erotika biva. Je človekova temeljna razsežnost, substanca, ogenj, računalnik, falus, vagina. Erotika ni ne gospostvo nad tujimi monadami niti ni prisvajanje večjih, lepših ali rodovitnejših monad. Vse to je preprost imperalizem. Erotika je univerzalna energija človekove realizacije pod zvezdami, med njimi in na njih. Je absolutna substanca celovitega človeka.

12. Ker živimo v postdualističnem obdobju svetovne zgodovine je vprašanje erotike internacionalizirano. Je brez omejitev, osvobojeno vseh podvprašanj o resnici, laži, dobremu, zlu, morali, pravici, zmagi, porazu ... Princip erotike uničuje vse dosedanje platonistične katalizme in prekucije.

13. Edina **revolucija**, ki še traja in ki bo še terjala svoja mlada trupla in sveže, neutolajljive grobove, je erotična osvoboditev človeka revolucionarna preobrazba histeričnega bitja, ki je še vse potopljeno v mrak srednjega veka in somrak pozitivizma.

14. Erotični princip bivanja je človekov najpopolnejši organ, instrument, s katerim se udeležuje svojega bivanja v svetu in prek katerega tudi svet najde vanj. Center erotičnega instrumenta v človeku je v t.i. **erotični mreni**, v katero je ovito živo človekovo meso.

Politični pristavek

Oj, kako prebajno znajo žene pestovati svoje junake, ko se le-ti priklatijo iz hudih bojev v njih naročja! Ob misli na žene odpove sleherni sistem, ki velja sicer ob vseh mislih.

Ženska je, če rečemo kar na

hitro, visoko, v bistvu blago. bitje; moški pa je nasproti njej nekaj večno nedokončnega, neizdelanega, nekaj silno zbežganega na tem svetu. Še bolj natančno se moramo ta čas vsi vprašati:

Kdo je ženska tega sveta?
Kaj je ženska tega sveta?

15. Erotično bistvo človeka pomeni, da se človek v vsakem trenutku svojega trajanja, življenja pod zvezdami, zaveda sebe, svoje vloge, funkcije, opraševanja, oddajanja toplote, tvorjenja kislin, pisanja pesmi, pism in govorov. Pomeni, da človek lahko v vsakem trenutku realizira sebe popolnoma, brez travm, shizofrenij, in paranoje, ki ga spreminja v divjad, božanstvo, v zvezdo, komet, meglico; v neskončni falus univerzalnega občevanja.

Pomeni, da je v njem spravljena neskončna ljubezen do vseh ostalih univerzalnih monad (kar pa nima nobenega opravlja s t. i. humanizmom, altruizmom in kar je še takih dualističnih mej) in da lahko v vsakem hipu uporabi svoje zunanje in notranje telo kot univerzalni, neizrabljivi in večno trajajoči (v času iztekanja med rojstvom in smrtjo) potencial socializacije.

Pomeni, da se v obdobjih relativne oddaljenosti, osamelosti, izločitve od ostalih monad lahko v hipu z njimi poveže, združi, da občuti njihovo gorenje, trpljenje, zvezdnost ... Da z njimi občuje.

16. Eksploatacija in realizacija erotične substance je edino mogoče človekovo udeleževanje sveta in delovanje v njem. Edino v tem dejanju človek resnično presega svojo histerično, familiarno (dualistično) pozicijo. Mora jo preseči, presekati mora njene posušene, uvele korenine, kajti če mu to ne bo uspelo, če se bo plašil krikov žrtv in mlade krvi, bo ostal ahistorično bitje, žival, žrtev dualistične karaklizme in njenih shizoidnih prekucij, ki ga bodo zaslužile, mu sprale možgane in ga nemega ter slepega pofukale kot mlado in nevedno žrtveno jagnje na žrtveniku pijanskemu idealizmu na čast.

In tako ne bo nikdar postalo jagnje, ki odjemlje grehe dualističnega sveta ...

IVO SVETINA

Notribišn'73

Forum in ŠKUC prirejata razstavo.

Kdo bo razstavljal in kaj bo razstavljal? Kdaj se bo razstava začela? Kakšna razstava bo to in kaj bo?

Začela se je že, ve se tudi, kdo bo razstavljal in kaj bo razstavljal, nemogoče pa je povedati, kaj razstava bo in kaj bodo predmeti kot eksponati.

Preprosto bi lahko rekli, da je to razstava predmetov, ki jim študentje namenijo funkcijo estetskega predmeta v svojih sobah; razstava slik, plakatov, skulptur, zanimivih in nezanimivih predmetov; lahko bi jo imenovali razstavo notranjsčine študentskih sob, lahko bi rekli, da je to razstava specifične kulture bivanjskega razpoloženja, ki se poraja v študentskih domovih. Imenuje se **Notribišn' 73**. Začel se je tisti trenutek, ko smo začeli zbirati predmete, nadaljeval se bo, ko jih bomo spreminjali v eksponate, ko bodo postali ti slučajni predmeti del razstave; **Notribišn' 73** je nasilno vdiranje v intimo, v zaprt privaten prostor, in pristajanje te privatnosti, da postane nekaj abstraktnega, da postane delček predmeta javnega ogleda, da se združi v svojevrsten hepening, med drugim je **Notribišn' 73** srečen splet okoliščin, ki ga omogočajo, ki omogočajo vsakemu, da razstavlja in da je obenem pozoren gledalec, in še mnogo več, mnogo več.

Razstava se je že začela in predvidoma se bo nadaljevala od 18. do 25. aprila.

BM

Vprašati se, ali v družbi s čisto kulturno avantgardo, kot je socialistična, biološka defnicija ženske še nosi socialno težo.

Politična oblast v naši družbi bi morala imeti žensko nprav, ne pa eksperimentatorske; seveda ni važno, kakšnega spola bitje zdaj sedi za volanom in nas šofira skoz zgodovino, saj poznamo agresivne in represivne družbene sisteme, ki jih vodijo prav ljudje z ženskim spolovilom. Važna je nprav. Družba bi

morala biti blaga do svojih junakov, pa vendar v nobenem primeru pristranska. Junaki bi se vedno klatili po svetovih, ko bi jih na smrt ranilo, bi jim družba vlila poguma za nove pohode, kajti napredku se tudi matriarhat ne sme odpovedati. Matriarhat je fin. Ne smemo pa pristati na kakšen čebelji matriarhat, kjer je matica samo tovarna in ne gre čast in slava njenemu videzu, ta gre njeni vsebini. To so zelo zapletene vezi, a šele socialistična samo-

Nadstavba povprečnežev

„Hotel sem napraviti igro iz zmede, iz nebogljenosti, iz odpadkov, ostankov, trivialnih, banalnih, ušivih koščkov nekih ‚prejšnjih‘ resnic.“

(D. Jovanović v Gledališkem listu)

Imamo tri elemente: A, B in C in običajno je, da se A veže z B-jem. Popolnoma samoumevno je tudi, da se A veže s C-jem, vendar na škodo B-ja, saj je zveza med njim in A-jem taka, da ima značaj pripadnosti, zavezanosti. Ko je davno tega ta shema dobila svoje mesto v človekovi zavesti in še kasneje cenzurno kartico ideologije, je postala produktivna shema umetnosti; produktivna na čisto poseben način, da namreč omogoča določeno zvrst, ki ji pravimo komedija. Kaj je najprej aktiviralo opisano strukturo, lahko domnevamo: verjetno je bilo to odkritje, da je v okviru komedije mogoče soočiti oba odnosa: A-B in A-C. Shema, v kateri je en element ženska, dva pa moška (ali pa narobe, seveda), je izredno trdoživa: z različnimi spremembami se je ohranila do danes. Še vedno najdemo na kupe poskakajočih pajacev, ki bi nas radi razveselili s prikazovanjem zdavnaj mrtvih stvari, kakor kaka voščena maska ter plesniva obleka bogvekdaj umrlega aristokrata.

Pa vendar je ta shema lahko tudi še zelo živa. Nove in nove možnosti odkrivajo v njej dramski pisci. Vse kaže, da je v okviru slovenske literature po res dolgem času (upam, da se ne motim, čeprav mlad človek dostikrat rad odkriva novo tam, kjer starega ne pozna) komediji spet živo udarilo srce. Po neskončnih variacijah na Cankarja je nastopil Dušan Jovanović. Vžgal je z Znamkami in Emilijo, zdaj pa je v Mestnem gledališču ljubljanskem na sporedu njegova komedija Življenje podeželskih plejbojev po drugi svetovni vojni ali Tuje hočemo – svojega ne damo.

Ko se je v igri zgubilo čisto veselje nad tem, da se lahko ena ženska speča z dvema moškima, sta komedijo – temu sicer ne uide nobena književna zvrst – pojahali psihologija in morala. Resnični

ustvarjalci govorijo per negationem, njihovi nasledniki paberkujejo per positionem. Iz nevarnega, pa ravno zaradi te ne-varnosti privlačnega prostora pridemo tja, kjer ima vsaka beseda svojega vodiča, ki pa je na žalost tudi policaj. Mi se takim varnim komedijam lahko smejimo – blizu pa ne moremo; režimo se jim kakor opici, ki za mrežo kletke lupi svojo banano, zraven pa čutimo, kako se od nas do dela vleče najhujša institucija; institucionaliziran odnos. Če je človek upravičen in če so dejanja upravičena, če je točno določeno, kaj in zakaj je vredno smeha in kaj usmiljenja – komu, čemu bi se le smejali!

Tričleni soodnosnik Dušana Jovanovića je prevzel nase sodbe, ki so bile prej prepuščene gledalcu. Sam na sebi ni popolnoma nič smešen, elementi so isti kot pred toliko leti. Tisto, kar ustvarja komiko, je način mišljenja junakov, opredeljevanje do dejanj, njihova privatna nadstavba. Ljudje in dejanja niso smešni sami po sebi, niti ne v odnosu do drugih dejanj in ljudi. Smešna je refleksija, vsa psihoanalitična, moralistična, pogrešno modna in ne vem, kakšna še krama, ki jo rogonosci in njihove ženske vlačijo za sabo, da bi opravičili ter ovrednotili svoje početje. Vse, kar bi gledalec lahko uporabil za morebitno razlago in tako uničil kategorijo igre, je onemogočeno, ker je predmet igre, torej igrivo in neresno. Vsa manipulativna in manipulirajoča šara, od Antene do volilne skrinjice in mrliskega vozička, bega pod plaščem nekakšnih vrednot, vse ima svoje kritje v visoko priznani mašineriji. Skrivanje pa je možno, dokler gledamo s piedestala posedovanja resnice. Sestop v svet igre razkrije pravo naravo odnosov in početja: vsak po malem zoblje drobne drečke zgodovine. Vsak majčken fuk se odvija pod kompletno nadstavbo za privatno uporabo, z vsemi elementi – od religije in morale do birokracije (v stilu: „To je že šestič, da sem preveral ženo s četrto žensko.“)

Vsaka stvar je lahko vse in nič obenem, edina resnica je resnica igre.

Tako je pač. Dokler je resnica državni monopol in kurbirstvo sestavni del vseh pomembnih državnih in poslovnih srečanj, je klasična komedija po naravi lahko smešna samo v svoji nebogljenosti.

Z. DUŠA

V DVANAJSTI ŠTEVILKI PESNIŠKIH LISTOV

ima svoje pesmi

BOGDANA HERMAN

kupite jih lahko v vseh knjigarnah kar jih je

upravna družba ima priložnost, da jih prvič v moderni zgodovini vzame v podroben premislek in seriozno analizo. Naša napredna družba se bo nedvomno jutri ali pojutrišnjem odločila za matriarhalno gospodarstvo. Ne more pa današnji junak kar tako brez besede mimo ustaljenega obrazca za praznik žena. Še več je treba reči, v današnjem trenutku vseobsežne zgodovine je misel še premalo hladna in preveč razrvana, da bi se prilegla ideji

matriarhata, tedaj ideji, da bi morala vladati politiki ženska mentaliteta. Naša misel, naj bo še tako patetično, gre danes nazaj v naše zasebne preteklosti:

Naj se vsakdo spomni, kdaj je bila mati žalostna naj se spomni, kako je po krivem mikastil dekle kako je v najlepšem trenutku hudobno pogledal ženo naj se spomni, kako nesmiselni so večni junaški boji!

***** TUDI V UREDNIŠTVU TRIBUNE IDEJNI BOJ *****

Na svojem sestanku dne 7. aprila je uredništvo Tribune kritično razpravljalo o delovanju tovariša Škrata Tiskarnega. Le-ta kljub številnim tovariškim kritikam kolegov iz redakcije ni prenehal s svojim sovražnim delovanjem. Potem ko je v zadnjih dveh številkah nekoliko prenehal s svojim delovanjem (kot pa se je v odprtem, kritičnem pogovoru kasneje izkazalo, se je le netovariško potuhnil!), je v zadnji številki našega lista spet izvedel nekaj diverzij iz svojega zelo bogatega repertoarja. V zadnji številki se je znesel skoraj nad vsakim piscem. Preveč je stvari, da bi našli mesto za popravke. Po kritičnih, toda tovariških besedah vseh članov redakcije od glavnega urednika pa do korektorja in predsednika IO SS LVZ, ki je prisostvoval tej točki sestanka, je Škrat Tiskarni sprejel kritiko in predlagal svoj odstop. Redakcija je ta znak prizadevne samokritike in želje, da stvari končno bolje stečejo, soglasno sprejela. Razpisala je tudi novo honorarno delovno mesto za funkcijo, ki jo je doslej opravljal Škrat Tiskarni.

In še to:

Sram naj bo vse tiste može, ki se ne trudijo vedno znova najti lepote in smisla v svojih ženah, tako da si hodijo teh globokih odnosov za kratke, bedne trenutke iskat drugam.

Naj bo vsaj dan žena praznik brez sleherne mistike in magije. Naj bo to zgolj človeški praznik, dan prijaznosti in lepih, plemenitih misli in čustev. Ne razumeti, zakaj se je k temu razmišljanju pritaknila še tale misel:

Pod naslednjo točko dnevnega reda je uredništvo sprejelo odstop svojega dosedanjega kulturnega urednika Vinka Torkarja, ki je moral v najlepših mesecih tega leta zaključiti s svojim uredniškim delom, ker mu ga je začel njegov študij netovariško preprečevati. Vinku ključemo še veliko delovnih uspehov, uspešno opravljeno diplomu in še mnogo veselih, srečnih let! Srečno, Vinko!

Ker se Tribuna ne želi rešiti svojega kulturnega poslanstva, je bil v nadaljevanju sestanka redakciji predlagan nov urednik za kulturo. To je Zdravko Duša, študent 4. letnika filozofske fakultete.

Ob

koncu sestanka smo odhajajočemu uredniku in njegovemu nasledniku izročili skromna šopka, dekleta iz uredništva pa so ju – enega za slovo, drugega za prihod – pozdravila s toplim poljubčkom.

ZP

Toliko lepote zna biti v teh ženskah, pa vendar za nič na svetu ne bi maral biti ženska.

Ali to pomeni, da sem tudi jaz samo navaden junak visokih žena, ki ne morem iz svoje junaške kože?

In kako bom šele vso to oblastniško moško svojat prepričal, naj privzame ženske nravi v vladanju!

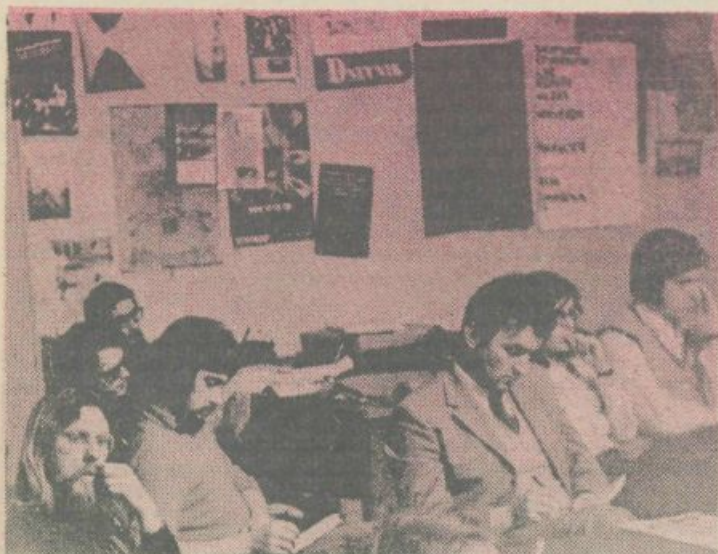
MARKO ŠVABIČ

POGOVOR O ŠTUDENTSKEM GIBANJU. Uredništvo Tribune, 6. aprila ob 18. uri. Sodelujejo: STEVANOVIČ BORIS, MLADEN ŠVARC, JAŠA ZLOBEC, DARKO ŠTRAJN, MARJAN PUNGARTNIK, JADRAN STRLE, RADO LIPOVEC, PRIMOŽ ŽAGAR, DANICA BULE, GORAZD SANCIN, JURE MIKUŽ, BOŽIDAR DEBENJAK, JOŽE VOGRINC, CIRIL BAŠKOVIC, VINKO ZALAR, MOJCA VIZJAK, VITO HALZER, JOŽE KONC, NEVA MLAKAR, ŽAGAR S FF, MILENKO VAKANJAC, FRANKO ADAM, PAVLE ZGAGA, ROBI KOVŠKA, TOMAŽ KŠELA, JOŽE KRŠINAR, DUŠAN ROGELJ in še nekateri, ki se niso podpisali na evidenčni list. Od tistih, ki so bili osebno vabljeni na pogovor, se ga ni udeležilo samo nekaj predstavnikov nekaterih eminentnih univerzitetnih in študentskih institucij. Vsem ostalim je posredoval vabilo na pogovor tudi radio Študent.

študentsko gibanje

PAVLE ZGAGA: Na začetku bi želel povedati, zakaj se je uredništvo Tribune odločilo za ta pogovor. Že dalj časa smo imeli v načrtu pripravo tematske številke o študentskem gibanju. V zadnjem času pa ta tema nima posebnega odmeva. Zaradi tega smo se odločili zbrati na pogovor, tiste kolege, ki so se s temi vprašanji najbolj ukvarjali. Vsi danes niso prišli, nekateri se niso niti opravičili. Če od tega pogovora lahko pričakujemo kaj več kot žurnalistično zanimivost, neko drugačno kvaliteto, ki jo moramo iskati, potem se bodo morali tovrstni pogovori nadaljevati. Mislim, da je bližnji maraton ena od prostorskih in časovnih možnosti, da pride do takega – in kar je važnejše – še širšega pogovora. Današnja diskusija pa lahko predstavlja nekakšno osnovo za nadaljevanje pogovorov o študentskem gibanju. Če pa bo res ostalo vse le pri tem pogovoru, potem nam bo, kot sem že rekel, ostal kot žurnalistična zanimivost.

Kako naj bi današnji pogovor potekal, si nismo poskušali posebej točno zamisliti; to bolj ali manj prepuščamo atmosferi, ki bo tu nastala. Pogovor naj predvsem pokaže, kakšne so sedanje dileme, ocene tistega, kar je bilo prisotno kot gibanje, in kje so možnosti za nadaljevanje takega socialnega angažmaja, kot ga je predstavljalo študentsko gibanje pri nas in vsepovsod po svetu. Mislim, da bi morali vse to konfrontirati z aktualnimi dogajanjem, še posebej zaradi tega, ker je več kot očitna teza zamiranja ter insuficientnosti študentskega gibanja. Poleg tega pa se pri nas vse pogostje govori o študentskem gibanju, o „novi levi“ kot o nekakšni „socialni reakciji“, „manjšini“, ki je zavedla pošteno „večino“.

MARJAN PUNGARTNIK: Zadnje leto, potem ko ni bilo več opaziti širše politizacije oziroma, ko se je znotraj nje že začela neka diferenciacija, smo začeli govoriti o študentskem gibanju u nekega absolutnega stališča, kot o nečem homogenem, absolutno trajnem. Mislim, da je v tako zablodo – ko se je računalo, da je študentsko gibanje neka politična, ne pa socialna kontinuiteta – da je v tako zgrešeno predpostavko zašel poskus gibanja 13. novembra, ki se je hotelo konstituirati kot izključno politično gibanje. To sem povedal zato, ker mislim, da je bila ustanovitev gibanja 13. novembra eden zadnjih organiziranih poskusov političnega gibanja poskusov vzdrževanja njegove kontinuitete. Tu se mi pojavlja vprašanje, ki ga je vredno zastaviti na začetku take diskusije, – kaj je to gibanje. V vseh akcijah (vsaj pri nas) smo lahko videli, da se je delovalo na nivoju konkretnih političnih zahtev, da pa so nekateri taki epicentri doživeli tudi močan teoretičen dvig. Naslonil bi se predvsem na naš fenomen; tega moramo najprej razrešiti, saj se zaradi tega tudi sestajamo na takih diskusijah. To bi hotel reči za začetek kot nekakšno provokacijo diskusiji.

DARKO ŠTRAJN: Mislim, da ta pogovor ne bi smel preiti zgolj na aktualistična razglabljanja, ampak bi moral odpreti nekatera vprašanja, ki zadevajo študentsko gibanje kot celosten fenomen. S tem bi se kasneje lahko točneje vrnili k vprašanjem, ki zadevajo neko konkretno situacijo. Tega

celostnega aspekta seveda ne bom v celoti odprl; poskušal bom pokazati na točko, ki je po mojem upoštevanja vredna, če gledamo študentsko gibanje v kontinuiteti revolucionarnih gibanj kot historičnega procesa. Začel bi s parolo, ki se je pojavila leta 1968 v Parizu: IMAGINATION AU POUVOIR. Ta parola zadeva samo notranjo konstitucijo študentskega gibanja. Opozoril bi še na nekatere kategorije, ki jih je začel razčističevati Pungartnik. Študentsko gibanje se kot socialna kontinuiteta vzpostavlja v nekih konkretnih, realnih zgodovinskih relacijah. V tem smislu se študentsko gibanje, ki je izgubilo svojo radikalnost in mnoge dimenzije svojega angažmaja v zgodovini. Tu bi spomnil še na Clauda-Levi Straussa (ne glede na kontekst celotne njegove filozofije), ki je v nekem intervjuju rekel, da je bilo študentsko gibanje predvsem eksistencialističen revolt. Po mojem je ta trditev kljub njeni parcialnosti vendarle točna v tem smislu, da opredeljuje študentski revolt bistveno antropološko. Takoimenovana meščanska družba je namreč bistveno enodimenzionalna celotno življenje. Ena izmed posledic tega enodimenzionalnosti je tudi otopitev delavskega gibanja kot negativitete tega svetovnega reda; delavstvo je postalo reproducent obstoječih kapitalističnih odnosov samo v pozitivnem smislu. Tu sicer izpuščam nekatere čisto konkretne momente, ki jih bo treba kasneje upoštevati. Študentsko gibanje je ravno glede na svojo notranjo konstitucijo v tej praznini odprlo nekatere nove dimenzije. Za razliko od mnogih prejšnjih revolucionarnih gibanj to gibanje ni bilo gibanje askeze, gibanje kakršnegakoli odrekanja za transcendentalne cilje. S tem ne mislim, da prejšnja gibanja niso imela nikakršnega upravičenega razloga za svojo askezo. Mislim, da je v tej situaciji, na tem zgodovinskem nivoju neasketskost pomenila precejšnjo kvaliteto. Študentskemu gibanju se odpre neasketskost kot možnost vpjanja tistega, kar svet na sedanjem nivoju lahko nudi, pa ne nudi. Možnost za revolucioniranje obstoječega sveta se torej znotraj tega gibanja najprej vzpostavlja kot doživeta utopija. S tem pa je zanikan tudi tisti ugovor, ki trdi, da študentsko gibanje samo ruši in nič ne vzpostavlja; vidimo, da pravzaprav že samo v sebi vzpostavlja neko določeno pozitiviteto. Seveda je vprašanje, koliko je to vzpostavljanje suficientno. S tem je to gibanje v tem določenem momentu zgodovine pomenilo neko še nerealizirano vprašanje – možnost vzpostavitve kvalitativno drugačnega revolucionarnega subjekta in kvalitativno drugačne revolucije. To se pravi revolucije, ki ni izključno politična, ampak se s politiko konfrontira tedaj, ko ima v sebi to pozitiviteto že drugače doživeto.

FRANKO ADAM: Poskušal bi vsaj malo konkretizirati tisto, o čemer je zdaj govoril Farko. Gre namreč za vlogo in politične dimenzije študentskega gibanja. Ravno po letih 1967/68, ko je študentsko gibanje doseglo svoj vrhunec, se je najbolje pokazalo, kam peljejo tiste skupine znotraj študentskega gibanja, ki sebe razumejo izključno politično in svoje delovanje izključno kot politično delovanje; ki torej vzpostavljajo študentsko gibanje izključno v politični dimenziji. Tukaj je treba začeti z analizo tistega, kar se dogaja v svetovnem obsegu. Znana je Marcusejeva delitev študentskega revolta oziroma nove levice na politično dimenzijo in subkulturno ali bolj protikulturno dimenzijo – torej na tim. hippiejski del nove levice (v ZDA hippieji, v Holandiji provosi, kabouterji). Tu se pojavlja novo vprašanje: ravno ta protikulturna dimenzija namreč rehabilitira anarhizem; toda ne klasični, dinamitarski anarhizem. Gre za nekaj, o čemer se je eden najboljših poznavalcev anarhizma Woodcock izrazil nekako tako, da so se stari anarhisti igrali anarhizem, neoanarhisti pa ga hočejo živeti. Ta kontrakulturna dimenzija v tem v bistvu prevladuje politično. Politična dimenzija se dogaja znotraj alienacije; že Marx je vedel, da je politični človek alieniran človek. S tega aspekta je pravzaprav treba obravnavati fenomen, ki mu pravimo študentsko gibanje.

MARJAN PUNGARTNIK: Spregovoril bi o stvari, ki je mogoče malo večjega obsega, ki pa je še kako značilna za vse evropske in neevropske levice. Gre namreč za tisto vprašanje, ki ga je nova leвица tako rekoč potegnila iz pozabe, in je bilo videti kot geslo – da je namreč za novo levice oblast plafon: Zanimivo je, kako je v evropski revolucionarni tradiciji, posebej ko gre za revolucionarno oblast, vedno obveljala neka jezuitska koncepcija čiščenja. To lahko vidimo že pri francoski buržoazni revoluciji, to se kasneje vidi pri vseh evropskih socialističnih revolucijah, kjer se v skrajni konsekvenci postavlja pravovernost kot koncepcija oblasti. Mogoče bi iz tega izvzeli častne izjeme – mislim na pariško komuno in potem špansko revolucijo, potem pa še oktobrsko revolucijo v svojem nastajanju in zmagi, delno pa tudi jugoslovansko samoupravljanje, kolikor ga ne ovira čisto politična bariera itd. Kaže, da je prišla v krizo sedanja koncepcija Zveze komunistov. Opozoril bi tudi na zelo zanimiv fenomen, ki ga je postavila sporna Lasičeva knjiga, in sicer levice v komunističnem gibanju. Ne bi hotel govoriti o neki askezi revolucionarnega gibanja, ker vidimo, da v bistvu ni res, da so bile revolucije do sedaj asketske. To se lahko vidi v pariški komuni, to se lahko vidi v oktobrski revoluciji, in to še posebej, če poznamo kulturni dvig vsake

revolucije. Moram reči, da je jugoslovanska revolucija v valu po letu 1945 najkasneje doživela tako kulturno emancipacijo. Pri revoluciji gre za realizacijo človeških možnosti. Kakor je rekel Darko, da je antropološki vidik revolucije. Jaz bi raje rekel, da je socialni vidik neke revolucije. V tem kontekstu se kaže vprašanje političnega človeka ne le kot alieniranega človeka, kaže se tudi to, da je v bistvu vsako prevladovanje političnega močnega samo skozi politiko. Potem je tudi vprašanje oblasti kot plafona jugoslovanske revolucije v odkrivanju in realizaciji socialnega človeka. To pomeni govoriti o študentskem gibanju in leviči konkretne, recimo o Beogradu 68, Zagrebu v boju proti nacionalizmu itd. Je neka zveza med kulturo, kar smo imenovali profikulturo in pa političnim človekom v tem gibanju. Enkrat moramo preveriti stare pojme, ki smo jih uporabljali že nekaj let nazaj, pa smo jih recimo glede zveze med študenti in delavci tudi uporabljali v nekem smislu, bi bilo to preverjanje naše prakse.

DARKO STRAJN: Hotel bi dodati samo še nekaj besed o razlogu tistih vprašanj, ki sem jih odpiral in ki so se kasneje še problematizirale. Vprašanje odnosa političnosti in nepolitičnosti študentskega gibanja se po mojem razrešuje prek določenih ugotovitev teh pojmov. Če ugotovimo, da je politika predvsem področje boja za oblast, je evidentno, da študentska gibanja kot parcialni subjekt sebe ne morejo realizirati z osvojitvijo oblasti. Zaradi tega je po mojem glavno vprašanje, ki se postavlja ob študentskem gibanju, vprašanje možnosti ponovnega konstituiranja nekega univerzalnega revolucionarnega subjekta sploh tudi skozi študentsko gibanje. Mislim, da se s tega stališča tudi odpira vprašanje, ali ima študentsko gibanje svoj smisel ali ne.

BOZIDAR DEBENJAK: Hotel bi spregovoriti o širšem socialnem okviru študentskega gibanja. Te zadnje Strajnovne besede so bile po mojem mnenju zelo na mestu. Z večjim delom tega, kar sem danes slišal, se tudi strinjam; mislim pa, da bi našo problematiko lahko začeli gledati zelo enostransko, če je ne bi gledali skozi in skozi v kontekstu svetovnega dogajanja in svetovnega gibanja. Ko namreč govorimo o študentskem gibanju, moramo vedeti, da niso bili študentje nikoli neka posebna razredna grupacija, ampak so v socialnem pogledu marginalna grupa. Ta marginalna grupa je bila opredeljena tudi v teoriji – spomnimo se le na tako posrečen izraz, kot ga uporablja Marcuse – kot „detonator“ družbenih vidikov, detonator družbenih gibanj. Kot marginalna grupa dejansko ne more imeti drugačne vloge kot to, da pomaga, da s svojo dejavnostjo sproži druga družbena gibanja. S tem ko se ta grupa zave svoje funkcije, lahko tudi osmisli svoje delovanje. V tistem trenutku, ko se hoče postaviti kot nekaj docela posebnega, postavlja parcialen interes sebe kot marginalne grupe namesto tistega interesa, ki bi ga morala zastaviti. V tem trenutku se začne njen poraz, poraz, ki zasenči tudi tisto, kar je v preteklosti napravila velikega. Zasenci za trenutek, kajti zgodovina je potem sodnik; toda v tem je že vir velikih demoralizacij, ki izvirajo prav iz dejstva, da je prežrt svetovnohistroični kontekst lastne dejavnosti, da se je prešlo v ideologizacijo lastne dejavnosti, da gre za nastajanje napačne, ideološke zavesti o tej dejavnosti. S tem v zvezi pride do določene elitizma, do prepotenciranja takih stvari, ki imajo same na sebi dokaj marginalen pomen, do določenih parcialnih gibanj, ki pa spet ustrezajo konkretnemu posebnemu položaju te marginalne socialne grupe. Študentsko gibanje je, kot vemo, nastalo kot izredno pomemben premik, pomembno vrenje po dvajsetletni stabilnosti poznokapitalističnega sistema. Potem ko je bil desetletni krizni cikel (vsaj za poznokapitalistični svet) ob koncu petdesetih let nekoliko zbrisan, se je ta kriza kazala v drugem delu sveta – v zaostitvah v socialističnem svetu od leta 1956 dalje. V kapitalističnem svetu pa ta krizni vrh od leta 1956 naprej ni bil opazen. Zato je bilo torej študentsko gibanje klorota poznočističanski družbi, ki si je predstavljala, da je sedaj enkrat za vselej dosegla stabilnost in trdnost, da je postala trajna in večna in da je nič več ne more premakniti. To pa je pokazala hkrati z nastajanjem velike ekonomske krize, velikih ekonomskih gibanj, in hkrati z novim življenjem delavskega gibanja, ki je teklo vzporedno. Študentsko gibanje je kot inicialen vzgaj marsikdaj v veliki meri posploševalo nastajanje novega revolucionarnega vala delavskega gibanja. Ni naključje, da je velik stavkovni val, ki je v letih 68, 69 in kasneje začel pretresati poznokapitalistični svet, povezan in tudi časovno blizu izbruhu študentskega revolta. Študentski revolt torej ni bil nekaj izključno študentskega; bil je detonator, razbitje navidezno trdnega poznokapitalističnega sistema v tisti točki, kjer je najprej počil. Ob tem se je seveda pokazalo, da delavsko gibanje ni bilo adekvatno prepoznano in da ni obstajalo v taki obliki, v kateri bi dejansko moglo prebiti ves ta novi impulz. To je pokazala vsa zgodovina Zahodne Evrope v poznih šestdesetih letih. Ta revolt, ki je nastajal tudi v družbah socialističnega tabora, je imel v vsakem primeru druge vzroke, nekateri pa so le njih skupni. Povsod je predstavljal izraz družbene krize, ki je pretresla ves planet. Če sledimo temu ritmu, lahko pričakujemo, da bo konec sedemdesetih let čas neke nove krize, ki bo pretresla ves svet. Takrat se ta kriza verjetno ne bo izkazovala v obnavljanju posebnega študentskega gibanja; takrat se bo kazala v krepitvi vseh gibanj antikapitalističnega revolta, delavskih gibanj, delavskega vrenja; ta kriza se bo kazala v dozorevanju revolucionarne zavesti. Kazala se bo naposled v tem, da se boimo revolucionarni preobrazbi sveta približali mnogo bolj, kot smo se ji v krizi, ki je pretresla svet ob koncu sedemdesetih let. Dobi te krize je namreč sedela stabilizacija; politična stabilizacija poznokapitalističnega sistema in določena brutalna stabilizacija tako imenovanega socialističnega tabora – se pravi dežel integriranih s Sovjetsko zvezo. To je seveda ustvarilo nov okvir, v katerem se dogajajo tudi vsi premiki v Jugoslaviji, ki pa bi jih morali obravnavati bolj diferencirano; če govorimo o študentskem gibanju. Pogledati moramo samo socialno naravo teh premikov, ne pa da jih preprosto odpravimo kot manipulacije: gre za dejanske socialne premike celotne družbe v levo. Mislim, da bi bilo zelo koristno, če bi bili do teh socialnih premikov bolj afirmativni, kot kdaj kdo je, da bi ugotovili v nekaterih spremembah krepitev socialističnih tendenc, krepitev socialistične usmerjenosti. Ta pa seveda nastaja v zelo protislovnem položaju, nastaja ob tem, da se marsikdaj dogaja tudi kaj temu nasprotnega. Toda pri tem je treba spet apelirati na marginalno intelektualno grupo, da svoje intelektualne sposobnosti porabi za analizo svojega lastnega položaja in za analizo celotnega gibanja ter celotnih socialnih sprememb.

Ob tistem, kar je govoril Pungartnik, bi še enkrat opozoril na fenomen oktobrske revolucije. Tu ni šlo za noben asketizem, šlo je za veliko spremembo, veliko preobrazbo, za ogromen snop antikapitalističnega gibanja. Šlo je tudi za emancipacijo ženske, na primer s takimi protagonisti komunističnega gibanja, kot je bila Aleksandra Kolontaj. Vse to so stvari ki so danes spet dovolj prišle iz zgodovine na površje, da se z njimi seznanimo, saj so bile svoj čas zastrte.

Druga stvar pa je ta: če govorimo o specifični študentskega gibanja, se spomnimo na Habermasovo tezo, da je bilo eno najmočnejših orožij študentskega gibanja to, da so bile forme, v katerih je nastopilo, infantilne. Štu-

dentno gibanje je torej nastopilo v formah, v katerih je hotelo apelirati na očetsko povzornost nosilec družbeno-ekonomske in siceršnje moči. Iz tega je izhajala njegova relativna varnost, možnost, da pove nekatere stvari, ki jih zunaj tega konteksta ni bilo mogoče povedati. Relativnost te Habermasove teze pa se je pokazala vsaj v takih dogodkih, kot je bil Kent. Tu se je namreč pokazalo, da se generacija staršev v določenih trenutkih ne ustavi pred tem, da bi dala naperiti puške na svoje lastne otroke. S tem pa bi bila nekako izmerjena toleranca poznokapitalističnega sveta tudi v generacijsko zastavljeni revoluci.

Omenil bi rad še eno stvar, in sicer vprašanje organizacije. Zdi se mi, da je začelo študentsko gibanje v svetu, pa tudi pri nas, saj je bilo dovolj vplavno od sodebnih dogajanj, podcenjevati vprašanje obstoječih institucij. Vse prizgoda se je v svetovnem meniju, pa tudi pri nas poslovalo od Dutschkejeve zahteve po „dolgem maršu skozi institucije“ in vse prežgoda je razglasila, da so vse institucije od hudilca, in da je torej treba dosegati svoje cilje samo neinstitucionalno, z odporom do vsake institucije, vsake organizacije. Druga faza pa bi bila v ustanavljanju posebnih, čisto svojih organizacij, prek katerih bi dosegali tiste cilje, ki jih prej ni bilo mogoče doseči. Ta dediščina anarhizma, ta anarhizem kot kazni za imobilnost institucij, je prišel včasih tudi do zelo komičnih samoupravičevanj v zgodovini. Opozoril bi samo na Chon-Benditovo interpretacijo oktobrske revolucije kot gole, neorganizirane revolte mas, ki so se jim useli na vrat hudobni boljševiki. Tako približno si v nasprotju z zgodovinskimi dejstvi Chon-Bendit razlaga v svojem levem radikalizmu oktobrsko revolucijo. Ta anarhistični odnos do organizacij je torej povzročil veliko škodo samemu študentskemu gibanju; povzročil je tudi to, da na organizacije in institucije ni moglo imeti tistega vpliva, ki bi ga moralo imeti. Tako se je torej dejansko znašlo v konfliktu s tistimi institucijami, s tistimi organizacijami, v katerih programu so stale in stojijo zahteve, kakršni študentsko gibanje ni izoblikovalo, zlasti še takrat in tam, ko je iz svojega posebnega položaja prišlo do razrednih zahtev. Do razrednih zahtev, je mogoče priti bodisi iz neposrednega spoznanja svojega dejanskega razrednega položaja – če si delavec za tekočim trakom, potem to spozna iz svoje življenjske situacije, če pa to nisi, potem prideš do tega spoznanja (kot vemo že od Nemske ideologije naprej, ko sta si Marx in Engels neizprosno povedala to resnico) s tem, da zazreš, srznas, občutiš položaj tega razreda. Torej v tistih točkah, v katerih se je do tega spoznanja dokopalo posebno študentsko iskanje, bi bil nujno potreben spoj, transfer v organizacijske forme. Toda tu so zaradi anarhističnega odnosa do organizacije institucij institucije in organizacije prišle v konflikt v tej anarhistični dimenziji zgrajenimi gibanji, in to do take mere, da se je začelo postavljati na črno listo tudi vse njihove pozitivne impulze.

Mislim, da bi bilo zelo koristno, če bi pri Marcuseju prebrali tisto, kar je povedal o potrebi organizacije, o organizaciji in o vseh mogočih organizacijskih formah kot nujni potrebi boja proti kapitalizmu. Ne kličimo Marcuseja za pričo upora organizacijam, temveč se spomnimo na njegovo dejansko stališče o tem vprašanju. Organizacijsko vprašanje ostaja odprto toliko časa in organizacija ostaja nujnost tako dolgo, dokler obstaja organizirani vladajoči razred v globalnem planetarnem okviru. Iluzija je, da bi lahko samo z metodami pasivne, neorganizirane rezistence dosegli cilj. Dejansko so organizacije, ki obstajajo, in katerih legitimacija je v tem, da zastopajo interese delavskega razreda, da ga artikulirajo, domovinsko mesto vseh tistih stališč v tradiciji študentskega gibanja, ki so dejansko segle prek zgolj parcialnega interesa do celotnega razrednega stališča.

JASA ZLOBEC: Bom bolj kratek kot moji predgovorniki. Najprej bi rekel samo nekaj besed o problemu oktobrske revolucije, o katerem sta govorila dva predgovornika, ker mislim, da so tu pojmi zelo nerazčistični. Mislim, da sta tako Debenjak kot Pungartnik na neustrezen način ovrednotila oktobrsko revolucijo. Zlasti velja to za tisti posmehljivi Debenjakov odnos do Chn-Bendita. Saj tako Darko kot jaz veva, da je v oktobrski revoluciji sodelovalo poleg boljševikov ogromno, ogromno drugih elementov, in nikakor niso bili boljševiki niti edini, niti ne moremo samo njim pripisovati zaslug za revolucijo. Če poznamo dogodke neposredno po revoluciji, torej dogodke Kronštata in dogodke v Ukrajini, potem tudi dobro vemo, da se stalinizem ni razvil šele s Stalinom, ampak da je imel svoje korenine že v oktobrski revoluciji. Oktobrske revolucije ne moremo razlagati s tako evforijo, kot je o njej govoril Pungartnik ali pa Darko Debenjak. O tem, da je zgodovina seveda dala svojo zadnjo besedo, najbrž ne bi mogli govoriti, ker vsi trije dobro vemo, da je zgodovina, ki jo pišejo zmagovalci, sila enostranska. Najbrž bo treba počakati še lep čas, preden se bo lahko o oktobrski revoluciji rekla zadnja beseda.

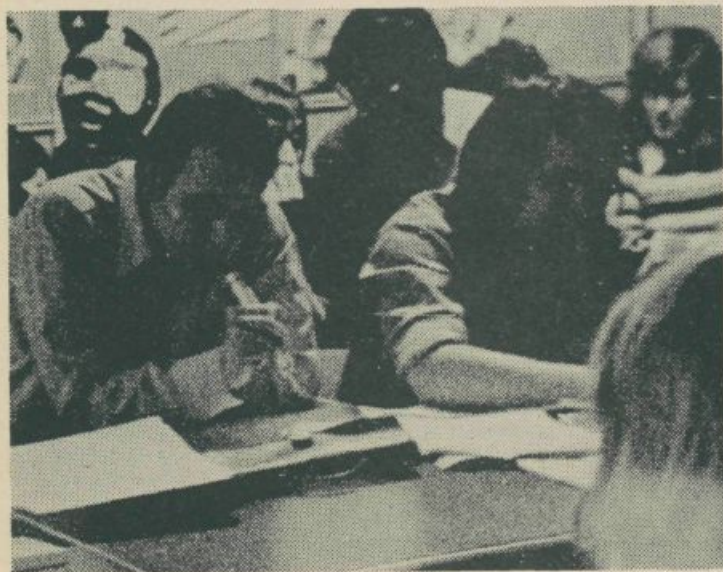
Zdaj pa bi navezal na problem, o katerem je govoril Franko, čeprav mogoče na drug bolj konkreten način. Mislim, da je problem, o katerem bom govoril, eden temeljnih problemov vsega študentskega gibanja sploh, in o njem je govoril tudi Darko. Gre za problem odnosa do institucije. Tukaj se postavlja dva temeljna načina pristopa k neki instituciji, ki smo si jo osvojili oz. z njo, v kateri delamo. To vprašanje se mi je začelo dokončno razočevati, ko sem vzel v roko prvo številko glasila filozofske fakultete v Zagrebu GRAH. Nedvomno so si filozofi to glasilo precej težko priborili, in že v prvi številki so objavljeni taki članki – zdaj ne bi vrednotil, ali so dobri ali slabi, ali se z njimi strinjam ali ne, – gre pa za take članke, da je očitno, da če bodo zagrebški filozofi s takimi članki nadaljevali, bodo poleg prve izdali le še kako redko številko. Tu se nam pojavlja naslednje vprašanje: če si že pridobijo neko institucijo – ali jo je vredno kar na hitro zapraviti; ali ni bolje paziti na to, da boš to institucijo obdržal?

Prvo stališče do tega vprašanja bi definiral tako: če institucijo imaš, če nekeje prideš vanjo, če jo dobiš – potem jo je treba izmoliti in izkoristiti vse možnosti, ki se ti v njej ponujajo, da se boš lahko prek te institucije boril za svoje ideje, za svoje akcije itd. Boril se boš toliko časa, kolikor so ti te institucije na razpolago. Ko ti ne bodo več, si boš poiskal kak drug medij, kak drug način, kako drugo taktiko. Drugo stališče pa, ki je temu popolnoma nasprotno in za katerega se mi dozdeva, da živi v marsikateri ljubljanski študentski instituciji, je to: ko imaš neko institucijo, se moraš za vsako ceno boriti, da jo obdržiš. To pač izhaja iz logike, češ, „mi smo nenadomestljivi“, „bolje, da sem tu jaz kot pa nekdo drug“, od mene slabši, ki je bolj reakcionaren oziroma manj revolucionaren kot jaz. To se pravi, da moraš to institucijo, ki jo imaš, obdržati do neskončnosti i vse moraš storiti, da jo boš obdržal. Iz tega torej sledi tista osnovna logika, ki jo je že stari predhodnik naše politike Machiavelli povedal z besedami, da je važen cilj in ne sredstvo. Jaz osebno pa sem prepričan, in praksa nam kaže, ne samo

praksa študentskega gibanja, ampak tudi političnega gibanja, da sredstva cilj strahovito opredeljujejo. Ne moreš se boriti za neki cilj, ne da bi bila pri tem važna tvoja sredstva. Tvoja sredstva lahko spremenijo in ovrednotijo vsak cilj, ne glede na to, kakšen je. Zato jaz osebno ne morem sprejeti te druge logike. Na primer: narediš koncept za neki časopis (v katerega niti sam niti nihče ne verjame, in dobro veš, da je tisti koncept čista izmišljotina) zato, da ti bo neka institucija dala svoj imprimatur. To je prvič nepošteno do te institucije, drugič pa nepošteno do samega sebe in nepošteno do cilja, za katerega se boriš.

MARJAN PUNGARTNIK: Stari jezuit!

JASA ZLOBEC: Jasno, da se ta logika, ki jo je Pungartnik ravnokar potrčil, ko je drugo ozmerjal za jezuitizem, kaže kot nekaj utopičen radikalizem, nekaterim pa ne samo kot utopičen, temveč tudi smešen in nepotreben, preživel, ki nima kaj iskati v tem svetu. Parola francoskih študentov, ki so jo prevzela študentska gibanja po vsem svetu – Bodimo realisti, zahtevajmo nemogoče! – ta parola nima več nobene vrednosti. Treba se je boriti tu, v tem konkretnem političnem trenutku, s temi ljudmi, ki so zdaj na oblasti. Treba je pristajati tudi na njihovo logiko, ker se drugače ne da več vztrajati v tej poziciji in v tem trenutku; v konkretnem političnem delovanju je vsaka utopija nesmiselna. Zato pride do tega, da se, ko se na primer obravnava stanovanjski problem, ostaja pri goli provokaciji, ker se ne čuti nobene potrebe in bi bilo naravnost smešno v tem okviru postavljati kakšne radikalne alternative, kot jo je na primer postavil naš prijatelj Jože Konc pred leti v Tribuni. Takšen način postaja zdaj smešen in nesmiseln. Iz te logike – se pravi: držati institucijo, držati svoje mesto – izhaja tudi to, da je popolnoma onemogočena študentska solidarnost, ki je bila prav gotovo eden najtrdnjših temeljev študentskega gibanja. Da konkretiziram: seveda se je mogoče solidarizirati z grškimi študenti, ki jih tista grška hunta tam zatira in zapira, ker to seveda v ničemer ne ovira sodelovanja z nikomer. Vprašljivo pa je in verjetno onemogočena solidarnost z nekim drugim jugoslovanskim centrom, kjer se izvaja represija nad študenti. Saj to tako ali tako ničesar ne služi, spremembe ne bo, samo onemogočilo bo tebe v delu pri tej tvoji instituciji. Ta logika omogoča študentsko sodelovanje samo med ljudmi z enako logiko, se pravi, da pridemo do sodelovanja med temi birokratskimi vrhuškami, in to gre naprej v nedogled. Nočem, da bi bil ta problem razumljiv kot osebni napad na kogarkoli. Toda zdi se mi, da je to eden izmed temeljnih problemov, ki se je v študentskem gibanju vedno pojavljal. V tej luči bi jaz gledal tudi na Dutschkejevo tezo, o kateri je Darko prej govoril – o tej trnjevi poti skozi institucije. Ko si namreč na tej trnjevi poti skozi institucije, proti kateri jaz sam nisem prav nič, sprejemaš logiko institucij, v katerih si, in je dejansko s to trnjevo potjo konec. Tvoja pot se tam ustavi, ti iz tega blata izstopiš in ostaneš samo še v instituciji.

JOŽE KONC: Povnil bi se k tistemu, kar je povedal Pungartnik: če hočemo doseči proti kakoli politiki, se moramo samo poslužiti politike. To se pravi, da se moramo sami poslužiti institucij, ni pa rečeno, da so to izključno obstoječe institucije. Tu je torej mišljeno tudi to, da moramo sami izgrajevati lastne institucije. Če govorimo o tem, potem vemo, da obstaja samo ena možnost, in to je institucija partije delavskega razreda – druge vrste institucij ne pridejo v poštev. Že profesor Debenjak je citiral Habermasovo tezo o infantilni obliki boja mlade generacije proti starejšim. Tu gre za to, da ni možno, da bi se na kak originalen način izoblikovala kakšna nova institucija študentskega gibanja. To gibanje izhaja iz spontanosti, ki je imanentna mladini in mladinskemu življenju. Vse tiste oblike organizacije, ki za to mladino obstajajo, so meščanske organizacije. Dokazano je, da to služi predvsem srednjemu razredu, in sicer njegovim aspiracijam glede obstoječega sistema in oblasti. Te organizacije in institucije torej ne pridejo v poštev. Potemtakem nam ne preostane nič drugega, kot da se postavimo v položaj pričakovanja določenih možnosti, ko se bo dalo spontano delovati. Tako sem to mislil tudi takrat, ko smo se med sabo razhajali v tem, kako naj Tribuna deluje naprej, in verjetno se spominjate mojega stališča v zvezi s tem. Na eni strani sem namreč branil Tribuno kot institucijo, ki je ne moremo kar tako porušiti, po drugi strani pa sem povedal, da moramo izkoristiti tisti trenutek, ko se pojavijo možnosti in zahteve po spontanem organiziranju.

Drugo vprašanje, ki me zelo zanima, je to, o katerem je govoril profesor Debenjak, ko je govoril o stabilizaciji in svetovni situaciji, v kateri se je pojavilo študentsko gibanje. Popolnoma se strinjam s tem, kar je povedal, dopolnil pa bi ga še toliko, da gre tu za močno sekularizacijo vseh obstoječih oblik institucij, ne pa samo institucij poznomeščanske družbe. Ko rečem sekularizacijo, mislim na to, da se določenim tradicijam in institucijam jemlje veljavo in svetost ter da se skuša izoblikovati in bogatiti določena

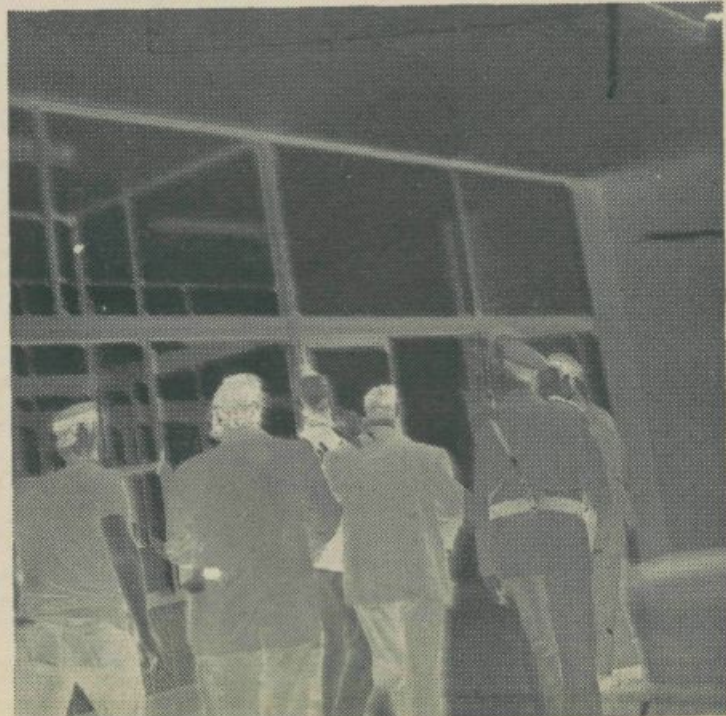
druga tradicija, ki že obstaja v zgodovini, predvsem v zgodovini zahodne kulture, in ki potem prav v teh kriznih momentih dobi nove in nove sunke ter dokaze. Ko smo že pri teh krizah – tudi jaz mislim, da je študentsko gibanje, kot je že bilo povedano, „detonator“, to je neka določena žrtev. Kajti v tej krizni situaciji se vrže na površje in istočasno obsoja samo sebe, da se razkroji, ko je povedalo tisto, kar se drugače ni dalo povedati. Mislim spet na tisto, kar je bilo povedano v zvezi s Habermasom. Ta sekularizacija je povezana tudi z modernizacijo vseh družb. Gre za to, da se integracija teh družb izvaja na vedno bolj organiziran način. Bistvo tehnokratske družbe je v tem, da ta družba doseže vrhunec organizacijske integracije. To velja predvsem za kapitalistične in poznomeščanske sisteme. Vse te institucije, ki imajo pomembno vlogo in tradicijo, nosilce in pripadajoče sloje ter razrede, so tako povezane, da ne ostane nobene možnosti za kako kontradefinicijo politike ali kontradefinicijo sistema. V vzhodnoevropskih deželah in pa v deželah, ki hočejo ujeti korak z industrializacijo in modernizacijo, pa je ta integracija še vedno nekako podvojena. Tu se pokaže, da je splošni integracijski nivo, torej tisti dežnik, ki daje celotnemu sistemu smisel, še zmeraj nezadosten, ker je premalo elaboriran. Segredirana področja, ki pridejo v poštev pri organizacijski integraciji, pa pridejo nazaj tako hitro zaradi inovacij in napredka, da zmeraj prebijajo okvir te splošne simbolične integracije. To sicer velja tudi za zahodne države, toda te imajo tako trden sistem (čeprav so možne kontradefinicije tega sistema), da sproti absorbira. O tem je precej govoril Marcuse. Za nas je bolj zanimiva ta druga oblika integracije, kjer pride do novih legitimacij posameznih področij, da ne potrebujejo več tiste splošne legitimacije. Ta namreč vedno postaja vprašljiva. Ni slučajno recimo, da je Jaska Zlobec in Tribunaši ter da smo vsi ostali začeli kritizirati partijo, češ da nima moči, da je slaba in tako naprej. To pomeni, da tu ni bilo nobenih univerzalnih spon, ki bi objele ves sistem koherentno in ki bi potem dale smisel življenja predvsem mladi generaciji, ki se od osemnajstega leta naprej, mogoče pa tudi že prej, šola za državljana, in je tako močno izpostavljen vsem ideološkim vplivom. To se je pri nas pokazalo s pojavom določenih tendenc za stabilizacijo. Mislim, da lahko šele neke tu začnemo tak pogovor, kot je ta danes.

FRANKO ADAM: Mislim, da je največja fetišizacija v današnjem svetu prav fetišizacija institucij. Parola poti skozi institucije je tako nejasna, da pravzaprav nič ne pove, da se skoraj vedno izteče v tisto, o čemer je Jaska govoril. Mislim, da je prav to tisti centralni problem, ki ga je pač treba imeti pred očmi, ko se govori o možnostih in usodi študentskega gibanja, kajti sicer vse drugo ostane na površju. Če tega problema ne analiziramo, ostane na površini.

Poglejmo, kako je bilo z institucionalizacijo študentskega gibanja v svetu. Kdor pozna sedanjó situacijo v Nemčiji, deloma pa tudi v Franciji in Italiji, lahko ugotovi, da so od tistega antiavtoritarnega gibanja, ki je v Nemčiji nastalo okrog leta 1967, pravzaprav ostale samo posamezne skupine. Te so sicer precej aktivne, tudi na teoretičnem področju, vendar se je potencial študentov transformiral v neke vrste čisto tradicionalne leninistične organizacije. Pojem študentskega gibanja pa je pravzaprav problematičen, bolje bi bilo govoriti o posameznih študentskih gibanjih. Te študentske grupe so se posamezno fiksirale na delavski razred kot na nosilca revolucionarnih sprememb v poznokapitalistični, pa tudi v socialistični družbi. Pri nas je to drugače in bi bilo treba to diferencirano obravnavati.

Te študentske skupine so se izredno hitro transformirale v nekatere toge organizacijske okvire, ki jih je še najbolje definirati Lenin v svojem spisu Kaj storiti? Tu je zdaj vprašanje: kakšne možnosti ima tak način organiziranja, in ali to sploh vodi k preboju poznega kapitalizma. To je tu po mojem centralno vprašanje. V Nemčiji je precej študentov, zlasti pa tistih okrog organizacije Spartakus, ki delujejo na univerzah, povezanih z nemško Komunistično partijo, ki pa ni nič drugega kot sovjetski satelit. Tu se pravzaprav kaže meja nekega študentskega delovanja, nekega poskusa revolucionarnega družbe.

Druga stvar pa je po mojem v tem, da je ravno anarhizem tisti in edini, ki je tudi v praksi postavil alternativne institucije. Poudariti moram, da se o anarhizmu v vsakdanjem jeziku govori, kot da tu gre za neki „kaos“, „nere“, spontanost, ki samo ruši. Dejstvo pa je, da je anarhizem podal najboljše modele alternativnih institucij. Opozoril bi samo na provose in kabouterje ter na komunalno gibanje v ZDA. Tam je prišlo tako do formiranja svobodnih univerz, šol, lastne izobrazbe, se pravi sistema kontrainformacij, kot tudi do organiziranja lastnih preskrbovalnih centrov. Mislim, da bi bilo treba

razpravljati tudi na tem nivoju, saj lahko pravzaprav šele od tu nekaj povemo o nadaljnji usodi socialnih sprememb v poznekapitalističnem svetu. Po drugi strani pa je treba pogledati situacijo v Jugoslaviji in jo obravnavati celotno. Kdor tu pozna situacijo, dobro ve, da študentsko gibanje nima nobenih možnosti. Sedanje situacijo karakterizira pojem stabilizacije – ne gre le za stabilizacijo na ekonomskem področju, tu gre za stabilizacijo na vseh področjih. Stabilizacija pa pomeni funkcionalizacijo. Tu smo torej blizu funkcionalizmu, čeprav ga napadamo. Tu pa se pojavlja fetišizem institucij, in tedaj se alternativnih institucij v bistvu ne da delati.

MLADEN ŠVARC: Mislim, da je vprašanje institucij dejansko korenito zastavljeno. To vprašanje se da gledati samo v perspektivi sedanjega trenutka; organizirati se moramo s tega stališča. Tu pa se vedno znova vracamo v neki akademizem.

To kar je konkretno preostalo od študentskega gibanja, je boljševežem ali sektaštvo, ali pa je dolgi marš skozi institucije, ki je v končni perspektivi za vse, ki marširajo po institucijah, postal dolgi marš za kariero navzgor. Nemogućnost in nemoč te konkretne utopije, poskusa doživljanja utopije tu, sproža vprašanja, ki jih je filozofija nekako najbolj ekspozitivno postavila na liniji Kierkegaard–Jaspers–Heidegger in končno Sartre – gre torej za vprašanje človeške eksistence. Ugotoviti moramo, da se je ta doživeta utopija končala z zelo funkcionalno vklopitvijo v sedanji svet; da ga torej ni toliko pretresla v temeljih, kot bi kdo želel videti, temveč da je našla neko zadovoljivo mesto v privatni sferi. Ta harmoničen postkapitalistični svet se je pravzaprav zmožen še naprej znova prilagajati in tudi dovoljevati realizacijo nekaterih delnih svobod človeka, ko recimo zmanipulira sam underground in samo subkulturo. Vprašanje, ki pa še zmeraj ostaja odprto in ki je bilo fundamentalno tudi ob nastanku študentskega gibanja kot nekega potencialnega detonatorja revolucionarnega procesa, ki se je bil ustavil, je vprašanje prevladovanja politike. Se zmeraj se giblomo pri vprašanjih politike. Vprašanja partije, birokracije, revolucionarne partije so odprta bolj kot kdajkoli poprej. Študentsko gibanje se je pri nas pokazalo kot omejenost na akademizem, politično pa se je pokazalo kot leva fraza. Vendar pa socialna napetost ostaja še naprej. Vprašanja, iz katerih se je gibanje teoretično in praktično začelo porajati, še vedno obstajajo, čeprav gibanje samo v svoji

socialni moči ne obstaja več. Gibanje ostane samo kot možno upravičevanje svoje lastne eksistence z lastno ideologijo, ki pa jo legitimira z delavskim razredom. Poraz te samoosmislitve gibanja, torej nezmožnost, da bi bilo detonator in gledano iz sedanjega položaja, nezmožnost, da bi prišlo do razrednih zahtev, sta nujno pripeljala to oideologizacijo, kot je omenil dr. Debenjak. Mislim pa, da bi morali to ideologizacijo razčleniti na tri različne nivoje, ne pa, da jo prikazujemo enodimenzionalno.

Prvič – birokracija ponuja ideologijo sindikalizma, ki pa zjva vse socialne zahteve in vso organizirano dejavnost subjektivnih sil na pozicijo, od koder niti teh sindikalnih zahtev ne more rešiti. Drugič – poraja se sektaštvo, poskus neke določene lastne kontinuitete. Gibanja, kot so maoistična, trockistična, neoboljševiška, izražajo neko določeno tragično razklanost sedanjega sveta. Kot kontinuum študentskega gibanja, ki se je začelo iz neke moralne pozicije do starega revolucionarnega vala, pravzaprav končajo na istem. Tudi v njih obstajajo kali birokratizma, kali vsega, kar kritizirajo.

Zdi se mi, da pozabljamo, da je bila včasih večina študentov in inteligence vezana na humanistični projekt, ki so jim ga ponujale komunistične partije tretje internacionale. Danes pa je kaj takega vezati na kakršen koli projekt njihovih dedičev nemogoče. Gibanje je šlo v razcep in ta razcep se ne more umetno zakrpati. Enečenje teh partij – dedičev kominterne – z delavskim razredom je pripeljalo do situacije, v kateri tega enečenja ne moremo kritizirati z nekih idealnih kritičnih predpostavk – k-jiti to enečenje je bilo možno le zato, ker so se v stvarnosti te partije tudi lahko tako izenačile z razredom. V tem je tudi nezmožnost „proletarske pozicije“, ki se kaže v raztrganosti intelektualcev po eni in v nujni ideološki študentskega gibanja po drugi strani.

Študentsko gibanje nujno postane ideološko. Revolucionarni program se zdaj postavi kot minimalni program, ki pa zastopa nekatere elemente revolucionarnega duha, hkrati pa tudi elitizem. Kot izgubljena dimenzija se nam kaže množičnost, kot konkretna zahteva pa zahteva po povezavi ekonomske in politične demokracije, torej samoupravljanja in socialistične demokracije v najširšem pomenu. To so tudi pozicije možne kritike. Mislim, da je nesmiselno gibanje do kraja pokopati, kajti naprej obstaja kot substrat insti-

tucij. Zanimanje logike institucij je v realnosti možno pač s pozicije minimalnega programa. Zvesto o tem, da je to logiko treba zanikati, nam pa omogoča neko določeno svobodo, ki je ne moremo drugače zagovarjati, kot da jo preprosto vzamemo.

JOŽE VOGRINC: Sem študent prvega letnika fakultete za elektrotehniko. Opravičujem se, ker bom s svojim vprašanjem deloma verjetno prekinil tok diskusije. Gre za naslednje. Pri nekaterih gibanjih na Zahodu, pri tem mislim na mladino srednjega razreda v ZDA, na dogodke v Franciji leta 1968, pa tudi na holandske kabouterje, je imela poleg študentske mladine neločljivo vlogo tudi dijaška mladina. Rubin to med drugim interpretira delno kot generacijski konflikt, deloma pa prav macluhanovsko – kot vpliv televizije kot novega medija. Vprašal bi se ali je bila v ljubljanskem gibanju v prejšnjih letih kakšna možnost, da bi tudi pri nas prišlo do sodelovanja dijakov v vsej tej zadevi. Mislim, da je taka možnost obstajala. V zadnjih dveh letih je imela Tribuna v nekaterih srednjih šolah in na gimnazijah vlogo nekega alternativnega medija. Srednješolska mladina je bila in je nezadovoljna, vendar pa je šlo tu za nesposobnost Zveze mladine, da bi kakorkoli organizirala te nezadovoljne srednješolce. Na drugi strani pa je med profesorji in dijakih stalno obstajalo neko nasprotje. Gimnazijskim učiteljem je bilo sicer vedno do tega, da je mladina aktivna, pazili pa so tudi, da je bila ta aktivnost, ki je povečevala ugled srednješolskim ustanovam. Kakršnikoli drugačni aktivnosti pa so popolnoma nasprotovali. Prepričan sem, da bi med letom 70 in 72 prišlo do take povezave, če bi bilo študentskemu gibanju kaj do tega, da vključi tudi srednješolsko mladino.

Zakaj pravzaprav govorimo o tem? Zato, ker lahko neko gibanje, študentsko gibanje, obstaja tudi tedaj, če zajema dogajanje, revolt na srednjih šolah. Vsem nam je jasno, da gre tu za neke akademske razprave, v katerih je študentska tiha večina že zdavnaj odpisana. Če pa bi nekdo pomislil na tako povezavo s srednješolci, v kateri bi ti poskušali nekako racionalno izraziti svoje nezadovoljstvo, ne bi več prihajalo do te tihe večine.

DARKO ŠTRAJN: S tem, kar je kolega zdaj povedal, se v precejšnji meri strinjam in mislim, da je za to stališče samo zelo važno, da se pojavi v Tribuni. Vendar zaradi tega, ker gre pogovor h koncu, k temu ne bi dodajal. Spet bi se navezal na prejšnjo diskusijo, ki se je nanašala na vprašanje institucij. Mislim, da so se v tej diskusiji nivoji precej mešali, in sicer med empiričnim in kategoričnim, če lahko tako rečem. Mislim, da neko empirično doživljanje v študentskih institucijah ne more pomeniti že samo negacijo principa. Dutschkejev princip, kot je že bil tu citiran, je treba videti tudi v določenem realnem kontekstu študentskega gibanja. Tu poleg bi postavil še en njegov citat, in sicer, da je „fašizem v obstoječem sistemu institucij“. Mislim, da ena izjava ne negira druge. Banalna resnica je namreč ta, da je študentsko gibanje v nekem obstoječem stanju, s katerim je konfrontirano kot parcialno gibanje, ne glede na to, da ima predstavo o univerzalnem. Kakršnokoli spreminjanje te obstoječe celote se posreduje samo skozi postavitev celega spektra vprašanj, od najbolj konkretnih do najbolj celostnih. V tem smislu se dejanska rešitev teh perečih vprašanj – to so vprašanja od vojne do socialnega stanja nekaterih perifernih slojev – na začetku tudi posreduje skozi to dano realiteto. Z ozirom na to, da, dokler smo samo študentsko gibanje, nimamo nekega univerzalnega revolucionarnega subjekta, ki bi utegnil zrušiti te institucije in postaviti neko drugo realiteto, se odpira vprašanje novega in novega drezanja tudi v obstoječe institucije za rešitev teh osnovnih vprašanj. Prav to delovanje pomeni po mojem procesu vzpostavljanja tistega splošnega revolucionarnega subjekta, kjer se konec koncev mora pokazati tudi insuficienčnost tega obstoječega sistema. Ta se pokaže tudi s tem, da nakažemo meje možnosti pozitivnega razreševanja obstoječih žgočih vprašanj.

PAVLE ZGAGA: Če dovolite, bi ta pogovor zaključil. Kot sem že na začetku povedal, uredništvo ni imelo nobenih posebnih iluzij ob pripravljanju tega pogovora. Predvsem smo želeli pripraviti diskusijo, pri kateri bi se soočili s problemi, ki se danes postavljajo v zvezi s študentskim gibanjem. Mislim, da naš današnji pogovor ni prinesel ravno kakih odkritij ali novih impulzov. Marsikaj je verjetno ostalo nedorečenega in bo še potrebovalo razčiščenja. Mislim pa, da lahko služi kot impulz za to, da bi se o teh vprašanjih še govorilo, mogoče tudi delovalo. Vsem se najlepše zahvaljujem.

elehtheria tos hellanos

Kaj se pravzaprav dogaja v Grčiji, naši južni sosedi? Poskušajmo slediti dogodkom v sedanjem spopadu študentov z oblastniki in njihovo policijo.

V masovni akciji so študenti atenske univerze in drugih visokih šol v državi zahtevali zavezitev policijskega terora, odstranitev provokatorjev in policijskih agentov z visokošolskih ustanov in izpopolnjevanje izobraževalnega sistema. Odgovora vlade ni bilo treba dolgo čakati. Ta je tudi dovolj zanimiv. Vlada je namreč študentom odgovorila z zakonom, ki ga je sprejela v začetku februarja; po tem so lahko študenti po odločitvi oblasti kdajkoli vpoklicani k vojakom. Ta ukrep je dovolj jasan in v praksi tudi dovolj učinkovit. Vsakega študenta, ki bo poskušal razgrajati ali bo tega osumljen, lahko nemudoma preoblečejo v vojaško uniformo, in kot vojak bo moral biti pokoren svojemu starešini, ne glede na svoja prepričanja o demokraciji in svobodi.

Kmalu zatem je prišla novica o sklepu senata tehniške visoke šole v Atenah, da bodo na tej šoli prekinili predavanja. O razlogih za to odločitev ni senat ničesar sporočil. Gotovo pa je med razlogi tudi ta, da so študentje sami nekajkrat bojkotirali predavanja. Ti so zdaj na sklep senata odgovorili z demonstracijami. Senat se je lotil pomirjati študente s prepričevanjem, češ da je prekinitev predavanja zgolj začasna. Enajst študentov — udeležencev demonstracij je vzela „v varstvo“ policija, čez 10 dni pa jih je izročila sodišču v zaslišanje. Obtoženi so se morali zagovarjati zaradi odpora organom oblasti ob aretaciji in zaradi žalitve organov. Po novem zakonu lahko te študente ne glede na izid sodbe pokličejo v vojsko. Študente je prišel na sodišče zagovarjati tudi Panajotis Kanelopoulos, zadnji grški premijer, ki je bil izbran po ustavni poti, pod sedanjim polkovniškim režimom pa je živel polpolnoma odmaknjen od javnega življenja. Kakšne reakcije je in kakšne lahko bi povzročila ta odločitev bivšega premijera, si lahko mislimo. Mislili so si pa tudi sedanji oblastniki, in so policiji naročili, naj zastraži sodišče. Sedemdesetletni Kanelopoulos je pred sodiščem med drugim rekel: „Bog nas čuvaj družbe, sestavljene iz mladih ljudi, ki bi bili pasivni konformisti, namesto da bi se borili za človekovo dostojanstvo in svobodo.“

Medtem je univerzitetni svet tehniške visoke šole čul svojo ostavko „zaradi brutalnosti policije v študentskih demonstracijah“. Dva pravnik, ki sta branila obtožene študente (kot smo že rekli, so bili študentje obtoženi odpora in žalitve policijskih organov), je aretirala vojaška policija.

Nemiri so zatem zajeli tudi solunsko univerzo, in tudi tam policija ni stala križem rok. V središču Aten je demonstriralo pet tisoč študentov, toda tisk o tem ni smel poročati. En sam dnevnik si je upal omeniti nemire, in naslednji dan so organi premeta uredništvo tega dnevnika, urednikom pa stanovanja. Grški tisk namreč ni smel poročati o študentskih nemirih, prav tako ne radio ali televizija.

V znak protesta proti novemu zakonu vlade so zatem študentje univerze v Patrasu odločili, da bodo teden dni bojkotirali predavanja. Sklenili so tudi, da bodo bojkot podal-

žali, če ne bodo pogovori med univerzitetnimi organi in predstavniki vlade dali pozitivnih rezultatov.

Medtem so profesorja Nikolaša Atanasijadesa s tehniške visoke šole, ki je na sodišču pričal v prid obrambe obtoženih študentov, odstranili iz šole zaradi „sramotnega obstoja organov oblasti“, kot je sporočila vlada.

Po vseh teh dogodkih se je oglasil še sedanji premijer Papadopoulos, bivši artilerijski polkovnik. Govoril je rektorjem in študentskim vodjem. Premijer je obvestil prisotne, da vlada ne bo intervenirala, da bi na univerze uvedla red in mir, razen če profesorji sami ne bodo sposobni tega in bodo sami iskali intervencijo vlade. „Znano mi je, da vodi študentske akcije nekaj bivših politikov. Zlomili jih bomo. Odločni smo obdržali varnost in mir v deželi in ne bomo varčevali z žrtvami, da bomo to dosegli.“ je poudaril sedanji premijer. Najnovejši val študentskih nemirov v Grčiji pa je še pripisal „levičarski manjšini, ki izsiljuje večino“.

Kaj so študentje pravzaprav zahtevali? Lahko rečemo, da so njihove želje skromne: večja akademska svoboda, večje sodelovanje pri upravljanju na univerzah in pri sprejemanju učnega programa ter ukinitve zakona, po katerem lahko pokličejo k vojakom vse študente, ki bojkotirajo predavanja in se udeležujejo demonstracij. Zelo skromne želje, ki bi drugje komajda naletele na večji odmev. V Grčiji pa take zahteve očitno lahko hudo razburijo duhove oblastnikov. Ti hočejo doseči svoj duševni mir tako, da zaposlijo policijo.

Šestega marca so atenski študentje v skupinah vzklikali parole o svobodi in pozivali mimoidoče, naj se jim pridružijo. Neuniformirani pripadniki vojaške policije so v bližini pravne fakultete prijeli več demonstrantov. Osem študentskih predstavnikov so prijeli pred dekaniškim kabinetom. Univerzitetne oblasti so sklenile za teden dni zapreti pravno fakulteto. Sprejeli so tudi odlok o prepovedi vsakršnih sestankov študentov pravne fakultete. Pred fakulteto so se razporedili pripadniki policije in vojske. Univerzitetne oblasti so sporočile, da so pravno fakulteto zaprle zaradi „karnevalskih praznikov“. Niso pri tem pojasnile, kaj si natančno predstavljajo pod „karnevalom“.

20. marca je tisoč študentov s strehe pravne fakultete vzklikalo parole o svobodi. Policija je obkolila zgradbo in odstranila radovedne državljane. Študentje so vzklikali „Hočemo obnovo demokratskih svobod“, „Hočemo svobodo tiska, ki bo poročal o tem, kar vidi“, „Mi smo vaši otroci“, „Mi smo otroci Grčije“, itd. Po uradnem sporočilu je bilo med policijsko intervencijo ranjenih 11 policajev in 12 študentov.

Iz pregleda dogodkov na grških univerzah v Atenah, Solunu in Patrasu je jasno, da grški študentje niti niso kaj pretresljivo radikalni, njihove zahteve lahko izvenijo celo smešno, toda vsa smešnost teh zahtev mine ob dejstvu, kako resna zadeva so te nedolžne zahteve v Grčiji. Če pa skušamo te dogodke zajeti skozi grško prizmo, potem je vse skupaj zelo razumljivo. Prilika o hudiču, ki se že od daleč boji križa, je znana. Če to priliko prenesemo na grške razmere, potem se glasi: Vojaška diktatura se že od daleč boji

vsakega vonja po svobodi in demokraciji. Pa četudi bi bili ta svoboda in ta demokracija še tako krmežljavi.

Kakšen razplet lahko predvidimo? Doslej so oblasti poklicale v vojsko, sklicujoč se na novi zakon, okrog sto srboritih študentov, in

verjetno se ne motimo, če menimo, da ima vojska na zalogi dovolj uniform, tudi če bi bilo treba vanje postaviti vse grške študente. Tako bo spet dosežen mir na grških univerzah. Ostane le odprto vprašanje, koliko časa bo ta mir trajal.

VLADIMIR JERMAN

študentsko gibanje v zda

Na kratko informativno pregledati študentsko gibanje v ZDA ni posebnega lahko delo, zaradi že prave male zgodovine, ki jo imajo ta gibanja za seboj in zaradi nepreglednega števila specifičnih oblik delovanja, različnih specifičnih izhodišč in zaradi prepletenosti z gibanji, ki niso (samo) študentska.

Študentsko gibanje v ZDA predstavlja jedro t. im. novolevičarskega gibanja, ki se v svojem začetku vzpostavlja za razliko od „stare“ levice predvsem kot antiideološko ozioroma tudi kot neideološko.

Na začetku v letu 1958 (wisconsinska univerza s svojim socialističnim klubom) in v kasnejših letih delovanja, t. j. nastajanja, se gibanje študentov kaže predvsem kot gibanje zoper stanje na univerzah in kot gibanje zoper realnost kot neuresničeno deklaracijo o svobodi in demokraciji, kar se kasneje specifičira z antivojnim in antirasističnim gibanjem, dokler ne pride do temeljnega preloma z obstoječim na način spoznanja o potrebnosti zrušitve obstoječega reda, da bi družba prišla do možnosti razrešitve svojih temeljnih problemov. Takšen trend je mogoče zasledovati v celotnem gibanju, pa tudi v njegovih posebnih členih, tako tudi pri takorekoč kontinentalni SDS (students for democratic society) — organizaciji, ki je bila v začetku dokaj nedolžna na pol interesna organizacija, dokler se ni na koncu razcepila v dve različni struji. Prvi, ki jo je najvidneje zastopal Tom Hayden, vse sloni kontra-poziciji obstoječemu sistemu, medtem ko druga skupina zagovarja koncept nekakšne nove politike. Danes je SDS močno dezintegrirana in oslajena.

„Črnski“ korelat SDS-u je predstavljala SNCC (Students Non-violent Coordinating Committee) se je posebej izrazito opredeljevala glede na liberalistične „integrativizme“ Martina L. Kinga, s čigar strujo je sicer sodelovala, vendar ves čas s hkratnim kritičnim nasprotovanjem. Tako ni čudno, da so ravno v tej organizaciji (ki danes ne obstaja več) zrasli nekateri bodoči aktivisti militantne organizacije Črnih panterjev.

Od posebnih organizacij, ki so tvorile študentsko gibanje, je treba omeniti vsaj še PLP (Progressive Labor Party), DuBois klube in YSA (Young socialist alliance). Gre za organizacije, ki so vsebinsko najbolj vezane na izročilo „stare“ levice, v tem smislu, da so najizrecnejše marksistične.

PLP se je med vsemi pokazala za najresnejšo in najtrdnjejšo. Glede na svojo politično obarvano koncepcijo

se zavzema za organiziranje nas v oboroženo silo za prevzem oblasti in uvedbo socializma.

DuBois klubi (imenovani po W. E. B. DuBoisu, črnem zgodovinarju, ki je postal komunist pri devetdesetih letih) so naslednji klasične ameriške komunistične partije, utemeljujejo svoje delovanje v marksizmu na sploh in so v primerjavi z bojvito PLP „ljubiteljska organizacija“.

Enega od teh drobnih kmančkov v ameriški mladi opoziciji predstavlja trockistična YSA — mladinska organizacija širše zamišljene Worker's League, ki je v tesnih stikih s francosko skupino okoli časopisa „Informations Ouvriere“ ter angleško okoli časopisa „Keep left“, s katerima je ostro nastrojena zoper „pablistino likvidatorstvo“ v komiteju za obnovo četrte internacionale z znanim E. Mandelom.

Vse do sedaj (samo naštetje) organizacije se tudi povezujejo med seboj z drugimi neštudentskimi organizacijami, prihaja pa tudi do medsebojnih polemik.

Vendar pa te organizacije, ne glede na njihovo kar precejšnjo vlogo pri krepitvi študentskega gibanja v ZDA, same še ne predstavljajo v vsej polnosti pojma ameriškega študentskega gibanja.

Le-to se „rodi“ z berkleyskim FSM (Free Speech Movement), ki že ob svojem nastanku ni predstavljal trdnje organizacije, pač pa je povezoval razpoložene študente iz drugih organizacij, profesorje (seveda dokaj redko), hippyje in yippyje... Gibanje, ki se je začelo kot FSM, se je pokazalo za najustrežnejšo in naj-svobodnejšo obliko, primerno študentom združenim v kampusih. Gibanje je tako bilo gibanje v pravem pomenu besede, saj je ustvarjalo organizacijske forme glede na problematiko, s katero se je ukvarjalo, in jih hitro menjavalo, pri tem pa je pokazalo izredno domišljijo. Od začetka revolta zoper liberalno birokracijo je to gibanje prišlo v svojih najizrazitejših pojavih do popolnega razcepa z ameriško stvarnostjo. (O mnogih posameznostih, pa tudi o gibanju v celoti je bilo zlasti lanskega braštvo Tribune že precej informirano).

Danes je v ZDA, tako kot skorajda povsod po svetu, študentsko gibanje v precejšnji stagnaciji. Vendar zgolj pregledno na tem mestu ni mogoče izjaviti, v kolikšni meri takšna situacija pomeni preporod (ali celo moment pred širšim revoltom) gibanja in v kolikšni možnost njegove postopne umiritve.

D. ŠTRAJN

DOBER ZASLUŽEK

„Prospektburo“ Nova Gorica išče honorarnega sodelavca — študenta za prodajo razglednic, vizitk in druge papirnate galanterije na območju

mesta Ljubljane in okolice. Nudimo dober zaslužek. Prednost imajo študenti višjih letnikov.

Pismene ponudbe pošljite do 25. aprila 1973 na naslov „Prospektburo“, Nova Gorica.

rudi dutschke: vietnam in mi

Z govorom, ki ga objavljamo, je hotel Dutschke nastopiti na protiameriških demonstracijah, ki so bile letos januarja v Bonnu. To bi bil njegov prvi javni nastop potem, ko je prišlo do atentata nadenj. Privreditelj pa mu ni dovolil govoriti. Dutschke je dal svoj rokopis na razpolago nemški levičarski reviji KONKRET, od koder smo ga tudi prevedli.

Tovarišice in tovariši

V zgodovinskem trenutku, ko je zmaga vietnamskega osvobodilnega boja nad ameriškim imperializmom prav tako blizu kakor strašna možnost težkega začasnega poraza v novi stopnji uničevanja vietnamskega ljudstva, njegovih življenjskih pogojev in socialno-ekonomskih struktur na severu in jugu dežele, je osnovnega pomena vprašanje protimperialistične enotnosti. Zmaga v ljudski vojni je, gledano dolgoročno, gotova, vendar ne izključuje zastrašujočega začasnega poraza.

Vseskozi različne politične smeri, ki se tu zbirajo, ne prikrivajo svojih razlik, vendar so si enotne v tem, da

pri naših demonstracijah ne gre za strateško-taktične razlike v ocenitvi razrednega boja v Zvezni republiki, temveč za mednarodno solidarnost z osvobodilnim bojem v Vietnamu. Za solidarnost, ki si poskuša priti na jasno o tem, da je borba najmočnejšega v verigi antiimperialističnega osvobodilnega boja temeljnega pomena za razvoj tega boja. Zategadelj nam je jasno tudi to, da moramo poskusiti v dialektiki osveščanja in akcije postaviti za osrednjo točko našega dela širjenje priznanja in podpore začasnemu revolucionarni vladi in Demokratični republiki Vietnamu v ZRN in Zahodnem Berlinu.

Znano nam je, da se je od začetka antiimperialistične prebujenosti in „legalno-illegalnih“ oblik akcije, torej od 1964. leta do danes, krepilo spoznanje, da zatiranje in izkoriščanje vietnamskega juga in moriški poskus imperializma ZDA, da bi onemogočile DRV, ne zadeva samo Vietnam, ampak je ta strategija razrušitve dežele metoda za vzdrževanje globalne strategije političnega gospodstva in socialno-ekonomskega izkoriščanja v azijskem okviru.

Toda znano nam je tudi, da je masovno širjenje tega spoznanja v ZRN in Zahodnem Berlinu prenehalo – in to velja tudi za vlado in

vladajoče institucije nasploh. Politični skok, ki bi vedenje vlade, kakršna je zdaj pred nami, onemogočil, se doslej ni uresničil.

Za obrambo in finance pri nas pristojni Schmidt si je drznil govoriti o tendenciozni odtujitvi med ZDA in evropskim združenjem, če se vojna v Vietnamu ne bo končala, in Kuehn (Smeli) je bil tako smel, da je govoril o „rododomu“ v Vietnamu, zato ker ni (so)član vlade, temveč ministerski predsednik neke dežele, katere volilna baza so delavci. Kuehn je topoumno doumel, da je obdobje, ko je protestirala mladina, že davno zaključeno, in da se v sedanjih etapi vse širše pridružujejo mednarodni solidarnosti tudi sloji izven univerze in šole – kot kažejo tudi te demonstracije.

Kuehn in Schmidt seveda ne moreta doumeti, da odločilno odtujevanje ni golo neujemanje med vlado ZRN in vlado ZDA, temveč je odtujevanje, ki se čedalje bolj krepi, med vlado ZRN-Zahodni Berlin in ravno tistimi sloji v deželi, ki so od te socialno-demokratske vlade pričakovali vsaj v tej stvari moralno vedenje s političnimi konsekvencami.

In tu velja biti jasn: Ne gre za abstraktno-frazersko stališče, ki bi izključevalo prav takšne konsekvence.

In tako ni dovolj, da Josusi (mladi socialisti) spominjajo socialnega demokrata Brandta na moment mednarodne solidarnosti, ki označuje zgodovino delavskega gibanja, in na to, da se mora ta vlada odzvati mednarodni solidarnosti zaradi svoje lastne politike. Kajti, zakaj naj bi neki Willy Brandt to storil? Kje so socialne sile, ki bi mu onemogočile podpirati imperializem ZDA v najrazličnejših oblikah – od devizne izravnave do zatajitve priznanja DRV in začasne revolucionarne vlade? Sicer lahko rečemo, da je protimperialistični boj v ZRN dobil obseg kakršnega doslej ni imel, vendar moramo hkrati reči, da te sile doslej niso delovale niti v vodstvu SPD niti v vodstvih sindikatov – politično subverzivnih do interesov vietnamskega ljudstva.

Tipično za prikrito taktiko je, da je obnovljena DGB kritika ameriške politike v Vietnamu v trenutku dosleja, da so se tajna pogajanja v kovinarstvu končala z 8,5 odstotka, torej sovražno za delavce. Kaj mislijo delavci o takih kompromisih, ne kažejo samo takojšnji protestni štrajki v posameznih obratih, temveč to pravilno prikaže šele dokon-

Demonstration am 1. Mai 1969 in Berlin

ce. To za Kuehna pomeni: levo-ovadusko govoriti o „narodomoru“, a mu hkrati podtakniti naš ekonomski prispevek – izravnavo deviznega plačevanja ZDA. Temu nasproti je na primer vedenje Olofa Palmeja. Sicer prav tako izhaja iz socialno-demokratskega diha – ki imperializma kot pojma ne razume – vendar pa moralo v politično-konsekventnem smislu besede še jemlje resno.

To ni slučaj niti pri Kuehnu, kaj šele pri Schmidt. In pri Brandtu ni bilo doslej niti najmanj drugače. Poglejmo natančno zveznega kanclerja ob njegovem „vladnem pojasnilu“, ko se je igralo s frazo o miru in ko je prišlo na dan, kako demoralizirano je socialno-demokratsko vodstvo SPD. Politične konsekvence pojma o miru niso bile resno sprejete ravno tedaj, ko je bil govor o šolskem primeru Vietnam kot mednarodnega problema.

čen izid soglasja o „doseženih“ rezultatih.

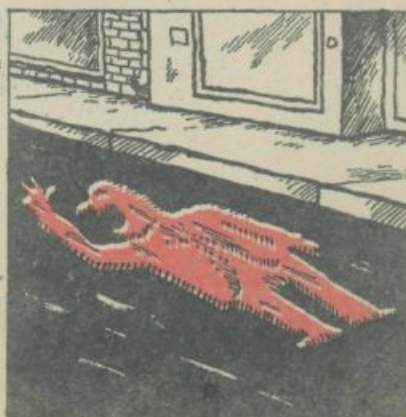
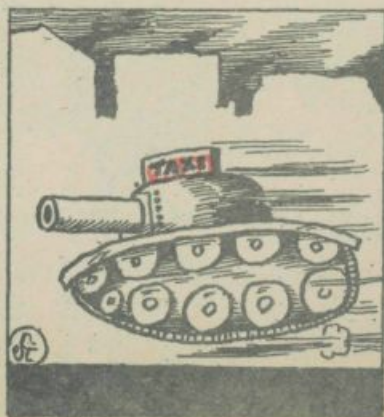
IG Metall je vstopila v ta plačilni boj brez politične razredne borbe z 11-odstotno zahtevo, pri čemer se je stabilno ponižno primerila „prav“, „izravnavi“. Z drugimi besedami: profitne mere gibanja kapitala ni hotela „ogroziti“ niti za samcat peni. Rezultat je bil potem tudi tako „stabilno primeren“, da so imele najvišje instance DGB v tistem trenutku progresivno vietnamsko pojasnjevanje za posebno oportuno in so se odkrito prestrašile, da bi „levi“ lahko mobilizirali še druge sloje znotraj delavstva, ki se ne strinjajo s takim načinom sindikalističnega „vodenja“.

Ravno zato, ker je gnus pred terorjem ZDA v Vietnamu zdaj dosegel bistvene sloje v delovnem procesu, je bolj pomembno podpirati borbo vietnamskega ljudstva, kakor posredovati prek plačilnega boja v lastni deželi – ne da bi najmanj popustili oblikam pojasnjevanja in akcije, ki niso direktno posredovane prek produkcijskega procesa. Tako bo v tej točki vlado tudi zares mogoče prisiliti, da bo opustila neprekinjeno podpiranje politike ameriškega imperializma in začrtala resnično nov odnos do vietnamskega naroda.

Naj živi protimperialistični boj na vseh frontah!

Prevod LS

Konkret, 5/1973

ŠTUDENTJE V SVETU

Nacionalna zveza francoskih študentov je prevzela organizacijo mednarodne študentske konference, ki bo aprila letos v Franciji. Konferenca bo obravnavala predvsem temo politike vlad sveta v odnosu do visokega šolstva in pa boj študentov po svetu za ohranitev demokratičnih svoboščin in odprtost univerz.

V tej zvezi so bili vsem študentskim organizacijam poslani materiali, ki podajajo na eni strani bilanco študentskega gibanja, na drugi strani pa govore o ukrepih zakonodaje, da bi visoko šolstvo spremenila v ustanove, ki bi vzgajala mlade le za konkretne, predvsem tehniške poklice, ki jih kapitalistična družba v procesu tehnizacije vse bolj potrebuje.

Teksti ugotavljajo, da obstoječa situacija na univerzah vsega sveta za milijone študentov in za tisoče profesorjev, predavateljev še nikoli ni prišla do tako ostrih kontrastov in do tako nevzdržnih nasprotij kot danes.

Ne, da bi se posluževali statistik, je očitno, da še nobeno obdobje ni doživelo toliko univerzitetnih reform, reform srednjih šol in šolstva v celoti. Nikoli doslej vlade in ministri niso tako vztrajno poudarjali nujnosti „tesnih povezav med univerzo in družbo v celoti, odprtosti za življenje, prenovitve pedagogike“. Še nikoli doslej ni bilo toliko zahtev, naj se študentje in profesorji pridružijo izvajanju teh reform. Še nikoli doslej pa na univerzah tudi ni prihajalo do takega nasilja. Ne gre le za odpor študentov in predavateljev proti selekciji na univerzah, proti napadom na kulturo in izobraževanje, problem je veliko globlji, povezan z družbeno-politično ureditvijo sveta.

Študentska gibanja se v svetu pojavljajo približno od leta 1968 dalje. Značilen je primer Amerike in odnos večine njenih držav do „univerzitetnih nemirov“. Kot opravičilo za pokroviteljstvo vojske in policije na mnogih univerzah je zakonodaja navajala, da je vzrok za nasilje (glej demonstracije, nemire) v preveliki svobodi vstopanja na univerzo in razdeljevanja štipendij. Zato je univerzam, ki ne bi vzdrževale zahtevnega notranjega reda, bilo zagroženo zmanjšanje ali celo ukinitve državnih subvencij.

Materiali, ki jih pošilja Nacionalna zveza francoskih študentov, pa navajajo v zvezi z ameriškim načinom študija naslednje zanimive podatke: omejitve dostopa na univerze – v glavnem privatne – je popolnoma finančna. Stroški vpisa so tako visoki, da so banke začele s „študentskimi posojili“, za katera je jamčila federacija. Ta posojila so od leta 1967 dalje narasla na osemindvajset milijonov dolarjev za štiri milijone sedemsto tisoč študentov. Gre torej za masovni pojav. Pogosto so posojila visoka do 1500 dolarjev, izdana pa so na 7 % obresti in vračljiva v 10 letih od leta diplome naprej. Ob vse večjem pomanjkanju delovnih mest je brezposelnost diplomantov večja, kar povzroča, da vse večje število le-teh nikakor ne more vrniti posojil. Leta 1972 ni bilo vrnjenih že 5 % posojil. Privatne banke so šle v drugo smer: v primerih, ko se odločajo za dodelitev posojila, prej preverijo študijsko uspešnost študenta in možnosti za vrnitev denarja. Topa je že čisto socialna selekcija.

Prav ti pojavi pa so povzročili še sekundarne učinke: prej omenjena dejstva so omogočila ustanovitve in razširjenje tako imenovanih Junior Colleges ali Community Colleges, ki jih drugod imenujejo Univerza v dveh letih. Delujejo po podobnih principih kot univerzitetni tehnološki inštituti v Franciji, ki so bili ustanovljeni leta 1968. Ti Junior Colleges zajemajo svojo „klientelo“

ekonomsko visoko razvite države. Na Švedskem se odstotek brezposelnih diplomantov iz leta v leto povečuje. Tako je minister za finance prišel do zaključka, da se bo v naslednjih desetih letih število študentov še zmanjšalo s prostovoljno odločitvijo in „kontinuirano usmeritvijo“. Leta 1970 je bilo na Švedskem že 10.000 vpisov manj kot prejšnje leto. To zmanjševanje števila študen-

vseh fakultet, tako da je ministrstvo za šolstvo ustanovilo „delovno skupino“, ki naj bi raziskala te probleme. Ta skupina še do danes ni pokazala rezultatov svojega dela. Tak način dela je bil sprejet le na medicinskih fakultetah, kjer je v drugem letniku skoraj polovica študentov odpadla po logiki „prostih mest v bolnišnicah“, kljub ogromnemu pomanjkanju zdravnikov v Franciji. Tudi ta projekt je propadel zaradi neprestanih stavk študentov medicine.

Tako se tudi v Franciji stalno povečuje brezposelnost diplomantov in se zmanjšuje vpis na fakultete. Selekcija je očitna, povečujejo pa jo še razlike v vrednotenju diplom z različnih fakultet.

Francoski plan visokega šolstva je bil skoraj dobesedno prevzet, kljub močnemu odporu študentov, v severnoafriških državah. Brazilija je za 140 % zvišala stroške vpisa na medicino, obenem pa postajajo zaključni izpiti na srednjih šolah že kar sprejemni izpiti za fakultete, kar je za polovico zmanjšalo število študentov.

Očitna je tendenca – povsod v svetu – po selektivnih „reformah“ univerze. Dostop na visoke šole se omejuje z zoževanjem univerzitetnih pravic, z zmanjševanjem štipendij in posojil, z uveljavitvijo študijskih pogojev – numerus clausus. Pod pretvezo uvajanja v znanstveno in tehnološko družbo je dequalifikacija izvedena že v osnovnem in srednjem šolstvu. Število brezposelnih diplomantov se ves čas povečuje, v vladnih programih zaposlovanje študentov ni predvideno, zmanjšuje se možnost vstopa na univerzo.

Po mnenju programatorjev zakonodaje o šolstvu naj bi univerza ne bila več dokončna izobraževalna institucija, ampak le točka, s katere naj bi vsak posameznik začel s samostojnim študijem. Torej baza za samouke, ki naj s pomočjo profesionalnih učiteljev ali strokovnjakov z drugih področij (delavci, tehniki) ali brez te pomoči sami postanejo mojstri v svoji stroki in ki naj sami ustvarjajo lastno kulturno raven. To naj bi bil ideal nove etike šolstva, univerza pa naj ne bi več dajala zagotovila za človekovo sposobnost – nič več osnove za družbeni status, pač pa „bi vsakomur pomagala, da bi sem prečnil lastne metode študija“. Takšno „samoučenje“ seveda predstavlja „postopno eliminacijo ostrih razlik med osnovno-srednjim šolstvom in post-sekundarnim šolstvom“.

Splošna težnja torej je spremeniti univerzo na način, da bi kar najbolje služila sodobni znanosti in tehniki. Vse to ne zmanjšuje samo števila in kvalifikacije študentov, ampak ogroža samo eksistenco človekove kulture.

Vse to izhaja iz zelo razširjenega prepričanja, da je potrebno „razšolanje“ družbe, kajti šola, univerza, prostor alienacije, prostor „mehanične reprodukcije kulture“, je postavljena nasproti „praksi“, ki edina zagotavlja rast posameznika. Očitno izstopajo čisto ekonomski in proračunski razlogi, iz tega pa sledi, da je študentov in univerz preveč, v končnem smislu, kulture je preveč.

Glede na to, da je visoko šolstvo zaradi materialnih pogojev bilo in je privilegij buržoazije, prav tej pa primanjkuje tehnikov in inženirjev, prihajamo do dequalifikacije univerze in predvsem do očitne dvojnosti – družba – buržoazna – onemogoča lastne interese.

Prevod in adaptacija: MZ

Night of the Barricades, 10-11 May 1968 (Snark International/Dumage).

še vedno v glavnem iz študentov, odpadlih z univerz. Danes je na njih že 2.300.000 študentov, leta 1975 pa naj bi njihovo število naraslo že na 5 milijonov, se pravi 70 % predvidene študentske populacije. Tako se je v desetih letih število študentov, ki obiskujejo resnične univerze, zmanjšalo za 31 %, in še te univerze so se začele spreminjati – pod firmo „prenovitve pedagogike“ v „univerze brez zidov“, kjer obstaja le še „individualni univerzitetni kurz“, ki ustreza individualnim diplomam ne le pred profesorji, ampak tudi pred „poslovnimi eksperti“ in „političnimi osebnostmi“.

Takšna je v grobih potezih politika izobraževanja v najmočnejših svetovnih državah. Gre v glavnem za

tov bo še povečano s strožjo selekcijo, ki bo obenem usmerjala mlade v drugačne tipe šol, ki ne bodo omejene s sprejemnimi izpiti, pač pa bo delo v njih „konkretno“, svobodno, in ga bodo ocenjevali „profesionalci“. Kaže se podobna težnja kot v Združenih državah: da bi bilo to šolstvo nadaljevanje srednjih šol in ne prava univerza, sankcionirana z diplomom.

Francija je leta 1968 uzakonila profesionalno orientacijo, da bi s tem pripomogla ekonomiji; postavila je tehniške inštitute pedagoške formacije, ki pa so jih študentje in predavatelji ostro zavrnili. Leta 1971 so bili odprti „centri za praktično formiranje mojstrov“, ki pa jim je odgovorila večtedenska stavka

LATINSKA

Razumeti barvito preobrazbo Latinske Amerike pomeni poznati nasprotja, ki v veliki meri presegajo zeleni kontinent. Teoretično so obremenjena z vso moderno zgodovino, v praksi pa jo vedno bolj zanikajo in porajajo alternative, ki so se nam še do včeraj zdele prikljene na minula obdobja velikih revolucij.

Trije osnovni dejavniki, obstoj treh nasprotij, naj nam služi za površno analizo (hkrati pa čim bolj natančno informacijo) latinsko-ameriškega preporoda:

1. Osamosvajanje nacionalnih buržoazij do vpliva zunanjega (predvsem ameriškega) kapitala; kar se tega vprašanja tiče, so tendence precej jasne – konzerviranje tipično kapitalističnih odnosov, ki naj z močjo kapitala in s socialnimi reformami dvignejo latinsko-ameriški kontinent na raven „sodobnega sveta.“ Ideološka formula se na tej ravni izraža v liberalističnih konceptih svobodnega sveta in človeka. Gre pa tako daleč, da v praksi dopušča, participacijo vseh, le-ta pa seveda ostaja v mejah optimalnega funkcioniranja in reproduciranja potrošniške mentalitete (kar je izenačeno s svobodo v najširšem pomenu te besede, hkrati pa z vsemi prej omenjenimi omejitvami).

2. Mirna pot v socializem: Čile; enkrat, skorajda neponovljiv fenomen, ki pa daje tako revizionistom kot revolucionarjem upanje. Oboji ga jemljejo za cilj lastnega boja, ne glede na to, da pri tem pogosto uporabljajo popolnoma nasprotujoča si sredstva.

3. Leva, revolucionarna gibanja, ki jih evropska miselnost preprosto izenačuje s terorjem in gverilo (z gverilo v smislu nekoliko bolj organiziranih teroristov).

Ustavili se bomo pri zadnjem dejavniku; iz čisto metodoloških vzrokov, ker bomo na ta način, glede na odnos drugih „levih gibanj“ do gverile, najlažje opredelili njihove taktične poteze in globalne usmeritve. Ker pa bi opisovanje razmer v vseh latinsko-ameriških državah zahte-

valo neizmerno veliko prostora (po- leg tega je lani izšla v Ljubljani pri Borcu knjiga Gverila v Latinski Ameriki, ki daje zelo natančen pregled razvoja dogodkov do leta 1968 v Gvatemali, Venezueli, Kolumbiji, Peruju in Boliviji), bomo podrobneje opisali aktualna dogajanja v Venezueli.

Trenutno najpomembnejši in naj- uspešnejši revolucionarni dejavnik v Venezueli je MAS (gibanje za socializem), ki tesno sodeluje z vsemi tremi frakcijami nekdanje organizacije MIR (gibanje revolucionarne leve); le-ta se je leta 1969 razcepil na:

1. MIR, ki vidi možnosti revolucionarnega vrenja predvsem v mestih, a je prav v njih izgubil vpliv na univerzah, veliko podporo pa ima med delavci na petrolejskih poljih. Je proti oboroženemu boju in hkrati za volilno abstinenco. Gibanje trenutno vodi M. Moleiro.

2. Del nekdanjega MIR, ki se je združil s FILN/FALN (fronta nacionalne osvoboditve), v principu podpira gverilo in je zelo blizu kitajskim konceptom revolucije. Vodi ga Camilo Betancourt, izdajajo glasilo Bandera Rosa.

3. OR (revolucionarna organizacija), ki jo vodi Marco Gomez, podpira oborožen boj in poudarja, da je potrebno delovati zlasti v suburbanih sektorjih in na univerzah.

Do omenjenih razcepov znotraj organizacije MIR je prišlo zaradi različnih pogledov na možnosti oziroma področja revolucionarnega delovanja (industrijski centri - mesta, podeželje, univerza). Razkoli znotraj „leve fronte“ pa so dobili dokončno (današnjo) obliko po invaziji na ČSSR.

10. plenum CK KP Venezuele je podprl agresorje (za podporo „bratske pomoči“ je glasovalo nekaj čez 50 % članov CK). Theodor Petkoff, član politbiroja, je invazijo obsodil v knjigi: ČSSR, socializem kot problem; seveda je partija knjigo prepe- vedala, a ko je končno le izšla, je postala bestseller v Venezueli. T. Petkoffa so odstavili iz politbiroja.

AMERIKA

Zaradi omenjenega konflikta je YCL (mladinska komunistična zveza), podmladek KPV, zahteva sklicanje plenuma, na katerem naj bi ponovno razpravljali o aktualnih problemih. KP se je to zahtevo odločno zavrgla, kljub temu pa je bilo sklicano zasedanje YCL, na katerem je 99 % prisotnih podprlo T. Petkoffa in obsodilo agresijo na ČSSR.

Hkrati so potekale razprave na 4. kongres KP Venezuele, na katerem naj bi bila glavna tema razgovora problem ČSSR. Na idejno teoretični ravni pa se je postavljalo še vprašanje alternativ za Venezuelo. Partija je s kongresom vztrajno zavlačevala. Pod pritiskom članstva so se pričele volitve delegatov. YCL se je znašla v ognju; večina njenih članov je prestala večletno gverilsko vojskovanje (ki ga je decembra 1962 podprl tudi 4. plenum KPV) na 7. plenumu, aprila 1965, pa je KP dala prednost „zakonitemu boju“, v najtežjih trenutkih so odločno podpirali partijo, zdaj pa jih je le-ta zmerjala hkrati z ultra-levimi in desnimi. Temu zmerjanju je pridružila še knjigo Idiotski socializem T. Petkoffa.

Se pred kongresom je bil sklican 13. plenum, ki sta ga spremljala dva zanimiva dogodka: T. Petkoff je na uradni partijski napad odgovoril s knjigo Socializem za Venezuelo? (utemeljitve v njej so odločno vplivale na skorajšnji razkol v partiji), Moskovska „Pravda“ pa je napadla Petkoffa Q company.

Dan po plenumu je 22 članov CK in 5 članov politbiroja izdalo deklaracijo, kjer so v imenu večine komunistov – delegatov za 4. kongres povabili YCL k sodelovanju (za se je opredelilo več kot 75 % delegatov).

Se živo prisotna „preteklost“ pa je opravila svoje. Prišlo je do razkola znotraj KP in med KP in YCL.

Novembra 1969 je bil ustavni kongres MAS, mesec dni kasneje pa je partijski „center“, ki je navezal dobre stike z Moskvo, končno priredil 4. kongres. Kmalu zatem je Moskva izgnala iz dež-le predstavnik MAS, ki so zatem našli zatočišče za teoretično in praktično izpopolnjevanje v Romuniji in Severni Koreji (tu gre predvsem za tiste člane gibanja, ki jih je izgnala venezuelska vlada ali pa so med zaporom in „prostovoljnijim“ izgnanstvom izbrali to zadnje).

Osnovna usmeritev MAS v sedanjih okoliščinah je boj proti desnici in ne toliko boj za levo. Praktično pa se kaže ta tendenca v sporadičnih gverilskih akcijah, v nenehnem stiku s kmečkim prebivalstvom (, s puško in knjigo v roki“), v spodbujanju študentskih gibanj in ne nazadnje v „eksplozijski bank.“

Zaključek tega pregleda naj ne bi impliciral misli, da je na „levi fronti“ najbolj desno KP Venezuele, kajti tudi njeno delovanje je pogojeno s „spreminjajočimi se ocenami razmer in pogojev revolucionarnega delovanja“ (KPV je šla v zadnjem desetletju skozi vrsto „prelomnih“ obdobji: leta 1962 – podpora strategije oboroženega boja; leta 1965 – prednost zakonitemu boju; leta 1967 – „nesporazum“ s Kubo, Castro napade KPV; leta 1969 – obnovljeni in izboljšani stiki s SZ), kar nam dovoljuje sklepati, da bo prej ali slej prišla na pravo pot, do „edino pravilnega sklepa“ o nujnosti političnega in gverilskega boja, ki je „objektivno“ edina možnost revolucionarnega pohoda latinsko-ameriške leve.

BM

15

BOLIVIA : NAVIDAD SIN PRISIONEROS POLITICOS ! !

BUNDEVINO SEME!

četrtá dimenzija škatle
ali
čudak je kdor kladiva sanja

poziv h (kritičnemu) branju

Jugoslovansko družboslovje se je, sodeč po nepopolni bibliografiji, vendarle priklopilo do majhnega „velikega teksta“ o jugoslovanskem študentskem gibanju, in sicer z delom Ivana Kuvačiča „Sukobi“, zraslim v ugodni atmosferi strokovno avtoritativnega in socialno humanistično-kritično razpoloženega krožka a la Praxis. Skupno z ostalimi poskusi in fragmenti ob predpostavki resnega študija tuje ustrezne literature končno stoji mostičke za analitični prodor, sintetično osvajanje, torej znanstveniško kompletno ideologijo razvpitega, pozabljenega, pohvaljenega in pobavljivega študentskega gibanja v Jugoslaviji od kresnega junija 1968 sem. Že pred njim so si sociologi na „stručnem sastanku“ belili glave z mladino in odkrili njen krizni položaj razpeta med družbenim Sein in njegovim generično-utopičnim ter ideološkim Sollen. Sredi šestdesetih let je statična socialna struktura podelila mladini nizek status, jo z retrakcijo socialne ekspanzije potisnila v vlogo noviciata na poti k osvajanju agresivno nastopajočih vrednot privatizacije, ekonomske motivacije in k opuščanju človeških vrednot ter socialističnih idealov. Mladinske organizacije so postajale stabilizatorji sistema, prisotnost mladine v družbeno-političnem življenju pa je upadala. Kljub spoznanju, da ni enotnega tipa socializacije, so, vprašujoč se po trendu razvoja, ti sociologi molče pristali na pesimizem. Del njihovega objekta jih je čez nekaj mesecev s svojo eksplozivno politično in socialno subjektivizacijo zavril tako kot ostalo presenečeno javnost in oblast. Z metodo politično in strokovno oportunističnega izmikanja direktnemu soočenju z novo levičarsko študentsko manifestacijo družbene krize so akademski družboslovci olajšali dihanje taktizirajoči uspešnosti oblastnikov pri pritegovanju, izoliranju in dušenju gibanja ter prepustili proste roke mlajšim kolegom, ki so se pojavili s šolskimi interpretacijami študentskega gibanja po svetu, pa vendar dolili v obilno pretakanje novic nekaj fenomenološko urejenih, preglednih in obsežnih informacij: o novi levici, v glavnem študentski ideologiji in akciji upora, proti tehnokratskemu socionizmu in birokratizirani levici poznega kapitalizma ter etatistični perverziji socializma. Gibanja zoper totalitarizem in odtujenost sveta sodobne civilizacije so si – pravijo – večji del neprogramsko postavljala cilje humanistične demokratizacije, a jih hkrati skupinsko in posamezniško že živela v subsystemih kulture, morale, socialne neposrednosti. Slednje ugotovitve v tako izrecni povezavi teksti strokovnih revij zapišejo šele kasneje. O hipijevstvu in podobnem se tisti čas trdi, da pasivno, z umikom rezistira, čemur novolevičarski akcionizem že socialno-politično in fizično oponira. Aktualiziranemu razmerju med novo in „staro“ levico pa so že ponudili odgovor: študentje so detonator in del temeljnega revolucionarnega subjekta – delavskega razreda. V birokratiziranem socializmu lahko v delavskem razredu vzplamenijo vedno prisotno iskro revolucije le, če razbijejo posreodvanje birokracije med obema socialno-statusno ločenima deloma proletarskega telesa. Teza izraža stališča jugoslovanskega junija, oporeka pa članku s konca aprila v Studentu, ki prikazuje študentsko novo levico kot avantgardo revolucije. S časovno odmaknjenostjo, prvotnim ugodnim političnim vrednotenjem, ob vzpodbudi svetovne poplave študij o tedaj že v središču pozornosti nahajajočih se nastopih predrevolucionarnih socialnih sil Evrope let 1968, 1969, so se v naših revijah pojavili zreli pretresi preteklih dogajanj, to pot v socialno-političnem kontekstu globalnih družbenih razmerij. Zagrebškemu simpoziju o mladinskih gibanjih in organizaciji v preobrazbi jugoslovanske družbe ter skrbi redakcije Praxisa za poglobljeno obravnavo sledi leto relativne suše, ko za pisanjem o reformi izobraževanja ipd., branečim ali napadajočim zopetno uradno lotitev univerze, in ob umiku pred naznanjajočimi se novimi fenomeni socialno-ekonomske krize zorijo ideološko angažiranih družboslovcev kritični posegi v socialnih konfliktov prepolna leta 1971 in 1972. Študentskega gibanja se ne obravnava več v izoliranih prikazih, dokončno spoznano kot dimenzija predvsem diahrona socialne dialektike postane spoznavni indikator manifestacije družbene dinamike zadnjih let. Ko gibanje samo toži, da usiha, te obravnave opredeljuječe poudarjajo njegovo zgodovinsko igro. Vendar se do takega rezultata razvija le del pisanja – drugi del pa več ali manj odkrito in zavedno zoblje v roke nasprotnikom liberalno-anarhističnih ali nacionalističnih študentskih razredno-

sovražnih skupin (-ic). Splošnemu pritisku za obvladovanje družbenih napetosti služi na sektorju družboslovne obravnave študentskih gibanj pač najbolj nezahtevno, nekritično pisanje v prid uradno posvečenim tezam ali vsaj o njih. Zagrebški simpozij se je nasukal na študentsko gibanje, „saj se tista leta ni nič drugega pomembnejšega zgodilo z mladino“, nasedel, ko je del sodehujočih porodil tezo o koncu gibanja ter napačni usmeritvi: ne kulturne, izobraževalne, državne represije in manipulacije, napasti je veljalo, poučujejo, predvsem kapital. Res je kasneje evforična množica zagrebških študentov krenila v boj proti kapitalu – za njegovo nacionalistično akumulacijo. Vendar pa referat „Vidiki ideologije nove leve“ (mimogrede: UK ga je dal prevesti in spraviti v obtok pri nas) ob „Studentskom pokretu i novi ljevici“ I. Kuvačiča ter okrogli mizi Gledišta sodi v vrh razprave leta 1969 o pojavu in bistvu levega študentskega gibanja. Vrednost kasnejših prispevkov ni v spoznavni presežnosti, ampak v premiku pozornosti na Jugoslavijo. Tako je v preteklih treh letih plodovit in družbenokritičen tok refleksije, prepletajoč se z avtorefleksijo gibanja samega, postregel z odgovori, sodbami in argumenti, ki jih danes v skladu s svojimi interesi največkrat fragmentarno uporabljajo in zlorabljajo razne družbene skupine. Nič lažjega, saj jim sedanja heterogenost samega družboslovja, heterogenost zaradi različnih stopenj adaptacije na funkcionalno podrejenost družbenim centrom moči, to v polni meri dopušča. Nič hudega, saj princip heterogenosti, če le povampirjen samega sebe ne zaduši, v regleksiji gibanja gibanju omogoča obnavljajoče preživeti čas stagnacije.

Vsebinsko in dinamiko družboslovne misli o jugoslovanskem študentskem gibanju pa lahko najde, kdor išče, vsaj v sledeči skromni bibliografiji:

Ivan Kuvačič, Sukobi, Zagreb, 1972
Praxis, 3–4/1969
Praxis, 3–4/1971
Praxis, Dokumenti, 1–2/1969
Pregled, 11–12/1972
Anthropos, 3–4/1969
Gledišta, 12/1969
Gledišta, 1/1969
Socijalizam, 3/1968
Preporod hrvatskih sveučilištaraca (Anatomija slučaja Čičak), Zagreb, 1971

CIRIL BAŠKOVIĆ

purice in backi

Ustavimo se pri pojavu študentskega gibanja kot spremembe v političnem. Prav gotovo je s tem tudi vpogled v dogajanje politično dejstvo, nujno povazano z odpiranjem politične zavesti. Obenem smo se odpravili v iskanje univerzalnega, ki znotraj pojava v politični sferi nastopa razkrojevalno, dinamično, diakronično.

Skrivnost socialnega se razkriva v razmerju družba — država. Prisotna in univerzalna tendenca etatizacije (birokratizacije) je oblika stabilizacije poznokapitalistične družbe in kot politična forma posredovana vsemu svetu. Neposredno se to kaže v kriterijih, ki jih tudi tako imenovane socialistične države (prikrit paradoks — socializmu kot zgodovinski negaciji pripisovati formo današnje države) privzemajo v ekonomski tekmi s poznokapitalistično družbo, v tretjem svetu pa z zmago militarističnega modela, ki od ljudske fronte vodi k formiranju nacionalne buržoazije. Ekonomski napredek tako ni le medij svetovnega socialističnega gibanja, ampak tudi medij formiranja svetovne buržoazije. Legalizirana integracija sveta vodi k absolutno pozitivnemu svetu buržoazije, znotraj katerega ni več možnosti negacije.

Stabilizacijsko obdobje neke revolucije je doslej skoraj nujno bilo politično — sinkrono, bodisi zaradi revolucijske generacije, za katere položaj je značilno dokončno in vedno znova dokončno „čiščenje“, to je revolucioniranje, bodisi zaradi vse večje moči srednjih slojev ali birokracije, ki redko prevzemajo neposredno ekonomsko vlogo, s posedovanjem državnega aparata pa vendarle funkcionirajo kot lastnik nasproti revolucionarnemu poteku stalnega razlašanja, to je podružbljanja ekonomske sfere. K temu je zlasti pripomogel „leninski tip“ komunistične partije, nekak univerzalni tip, ki so ga za takega razglasili po oktobrski dogodki; zlasti gre za prepoudarjanje samega dejstva osvajanja oblasti napsorti družbenemu bistvu oblasti. Realnost porevolucijskih obdobji zanika model partije kot grupnega intelektualca kot tipično diakrone zahteve. Antiintelektualizem, ki so ga prevladale vse partije samo v najsvetlejših trenutkih svojega razvoja (nujno spremljanim s kulturno preobrazbo, s samosvojim načinom ustvarjanja), se kaže že v tvorbi specifičnega enodimenzionalnega jezika doktrine v zameno za program.

Politično je redukcija človeških možnosti. Tu ne gre za nobeno abstraktno „možnost“ idealnega individua, kar je pogosta zabloda učiteljev. Možnost učenca je upor učitelju, nekaka sokratovska negacija ali, če posežemo v mitologijo, zaužitje spoznanja (strup ali jabolka, vseeno). Karakteristična je polemika Trockega s formalisti, nemožeče zaradi „obračuna“, ki ga, če se seznamimo z njenim potekom, sploh ni bilo oziroma ni peljal do razrešitve. Dvojnost njegovega položaja (nasproti formalizmu in prolektulovskim poenostavitvam) je skrivala v sebi novo in mogoče še usodnejšo dvojnost: Trocki — revolucionar proti Trockemu — soustvarjalcu „oktobrskega termidorja“. Nekaj podobnega, čeprav v manj drastičnih posledicah, se je razvijalo v tako imenovanem „spopadu na književni levici“ med Krležo in bojševizirajočo se KPJ, pri čemer je bilo vseskozi dominantno drugo nasprotje, in je primer vseeno „čistejši“. Pojavil se je tudi pojem „revolucije kot totalno estetskega dejanja“, v kateri poteka uresničitev možnosti predvsem s sekularizacijo tu-stanja, z vračanjem dostojanstva bedi, tragičnemu. Politično zavrača tako sekularizacijo s stališčem o absolutni pozitivnosti svoje stvarnosti — nekako znano zvenijo torej trditve, da se je neka umetnost (aktualno — film) usmerila zlasti v prikazovanje „črne“ plasti življenja. Birokracija je namreč prikrajšana za dojemanje diakronega, torej tudi za dojemanje katarze. Zanj je individualnost arabska, z njo pa tudi umetnost, in je nesmiselno iskati v njenih ugiibanjih, kaj naj bi revolucionarna umetnost bila, kaj drugega kot pragmatične klišeje.

Rubinovska generacija je bila predvsem razgaljanje teatra, ki ima sicer svoj postopek (razdelitev vlog in siže), vendar brez razrešitve, brez časovnega skoka. Šele absurdnost, ki so jo vnesli v proces obtoženci v Čikagu, je dajala celoti smisel, čeprav je pripadala nečemu zunanjemu, kot je pripadala absurdnost fevdalne ritualnosti posvetnemu. Enak postopek se odkriva v režiji stalinističnih procesov okrog petdesetega leta. Gledanja „alternativnega sveta“ torej nima kake generične samosvojesti, tako pogosto neustrezno poimenovane z **utopijo**. Ni mogoča neka nerepresivna eksistenca brez ustrezne represivne. Utopija je ideološka forma samo do poskusa realizacije.

Alternativni svet sodobnega mladinskega in študentskega gibanja sestoji iz do — neke — stvarnosti negativnih postopkov. Vzemimo samo moralo, ki se razrešuje ne le z vzpostavljanjem nekega separatnega moralnega sistema (recimo Gay in Woman Liberation),

ampak predvsem s politično zavestjo o socialni možnosti. Ali pa alternativni tisk, ki je s svojo eksistenco dokazal nereálnost, in s tem tudi brezizhodnost „večinskega tiska“. Ali pa Revno umetnost, ki se po besedah Germana Celanta v nasprotju s preostalo umetnostjo noče prostituirati. Alternirati pomeni imeti iniciativo, ne biti objekt, kar se da doseči z neke vrste infantilizmom, tvorenjem sub — ali proti — kulture. V utrjenem (establishmentu) je iniciativa privilegij vladajočega, in če jo ima tisti, ki mu po statusu ne pripada, jo more imeti kot dejansko, ne le navidezno, samo proti utrjenemu.

Preostaja pa vprašanje, zakaj se je navkljub vsemu bilo potrebno upreti neki konkretni „subkulturi“, čeprav je dosegla visoko raven emancipacije. Ali je to res samo „ustvarjanje privatne desnice“ in ali je to sploh diferenciacija v levo in desno? Predvsem gre za vrsto manifestacij, ki so izgubljale negirajočo zavest in so prešle v tabor sinkronega: pričel je prevladovati zaprti intelektualizem, nasleden iz klasične kulturne elite, v kar so zapadle številne druge oblike „alternativnega sveta“. Že samo boj za Probleme je potekal na način fevdalnega vzorca brez razrešitve.

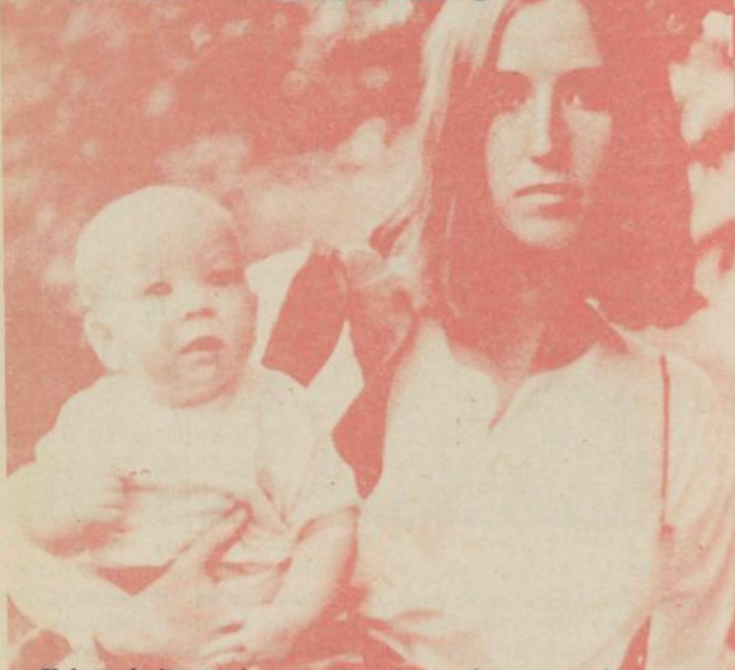
Značilnost študentskega gibanja, da nastaja predvsem kot realizacija možnosti in s tem kot socialno, obnavlja startno zahtevo, da je njegova meja oblast. To je usoda svetovne levice, ki mora ostati zunaj utrjenega. Temu spoznanju je sledilo formiranje zunaj parlamentarne leve opozicije. Poraz socialne demokracije pred prvo svetovno vojno se je legaliziral z Mitterandovim kompleksom, ki se je hotel ustoličiti kot model politične kontinuitete. V tej luči je razhod med študenti in nekaterimi „učitelji“ nove levice (recimo konflikt med nemškimi študenti in Habermasom) hipertrofiran in postavljen kot nekaj absolutnega. Urbančičeva radost ob tem, da naj bi se „učitelji“ kar naenkrat nekako „razkrili“, je golo izmišljevanje, podkrepjeno s famoznim „fenomenalnim“ mišljenjem.

Proces razkrivanja nove levice ne more biti kaj drugega kot proces bistvenega spreminjanja sveta. Tako meje nemškega študentskega gibanja niso v marginalnih prepirih (čeprav karakterističnih) niti v taki ali drugačni doktrinski usmerjenosti, in vprašanje je, če lahko neki ampak, ki bi po neki logiki sledil, resnično opredeli mejo nemškega študentskega gibanja. Naenkrat se samo razkrivanje pokaže v neki drugi luči: samo iskanje revolucijskega subjekta je bistveno spreminjanje, in tisto kar se v birokratsko-naivnem pojmovanju razume kot komunizem, namreč srednjeročni dekret realizacije stoenega programa, se iz nedosegljivosti približuje v vsakdanjost. Politične forme razkrivanja morajo vključiti ta vidik sekularizacije.

Berite vse in mislite samostojno. Mislite vse in to tudi izrecite. Od tod pot vodi k levici.

MP

KONEC ŠTUDENTSKEGA GIBANJA?

Kakršnokoli prizadeto vpraševanje in odgovarjanje, ki se nanaša na študentsko gibanje, v tem trenutku ni več ožarjeno z optimizmom. Upanje v univerzalno revolucionarno preobrazbo sveta, ki so ga prinesla ta gibanja, se je pokazalo za veliko preuranjeno in zlasti še prevelikopotezno v opiranju na samo študentsko gibanje kot na, recimo, detonator revolucije ipd. Vendar pa je potrebno ugotoviti, da ta pesimizem ne izvira toliko iz racionalne analize s poraznimi rezultati, kolikor izvira iz atmosfere relativnega konca kontestacijske prakse, katere (ne)uspehi niso direktno empirično razvidni. Pri tem je seveda res, da je racionalna analiza same te prakse in njenih posledic že na začetku v precejšnji meri blokirana z iz nje izhajajočim pesimizmom. Izkušnja upora zoper obstoječi svet pa je nujno porodila različne poglede na možnosti njegovega nadaljevanja, kar je bil eden najpomembnejših povodov za notranjo razcepitev prej relativno homogenih nacionalnih študentskih gibanj, kar pa zopet vpliva na to, da se tehtanju možnosti študentskih gibanj perspektiva njihove renesanse še bolj oddaljuje. Nadalje je pesimizem okrepljen še s splošno konsolidacijo konservativizma, ki je povezana z utrditvijo pozitivistične oz. ideološke slike sveta pri delavskem razredu in srednjih slojih, kar omogoča mladane neovirano vedno brutalnejšo ekspanzijo kapitala oz. kapitalskih sil. Če k vsemu temu prištejemo še intrigaško kolaboriranje supersil in s tem povezana predvidevanja (ki so, kakor bom v nadaljevanju skušal pokazati, tudi utemeljena) o nastajanju nekakšnega kozmičnega novega fašizma, je razlogov za resignacijo dovolj.

Vendar, če tako opišemo zunanjo podobo svetovne situacije s stališča študentskih gibanj, se odpira potreba po racionalnem premisleku problemskega sklopa: študentsko gibanje — svetovna struktura v njegovi zgodovinski dimenziji, kar pomeni možnost izdelave teoretskih zaključkov.

Seveda ne morem trditi, da bom s svojimi možnostmi na tem omejenem prostoru zgolj opredeljeno nalogo v celoti izpolnil, pač pa upam, da mi bo uspela nakazati nekaj osnovnih izhodišč za realno oceno stanja v študentskih gibanjih in opozoriti na njihovo sedanjost dilematičnost.

II

Moderno študentsko gibanje se je po Jacobs-Landauovi kronologiji začelo v letu 1958 na univerzi v Wisconsinu, kjer je zaživel socialistični študentski klub. Kdor kaj ve o ameriški zgodovini, bo navedeno letnico povezal z McCarthyevim protikomunističnim obdobjem, ki se je izteklo ob koncu petdesetih let. Tako se nam študentsko gibanje že v svojem embrionalnem stanju pokaže kot neki socialni odklon od v družbi relativno splošno-veljavnega klišeja

mišljenja in delovanja, s čimer pa se je v „družbi obilja“ sprožil mnogodimenzionalni proces diferenciacije od realitete, katere spreminjanje je bilo enostransko naddeterminirano s perpetuiranjem (in s tem vzporedno mistifikacijo — kapitala. Realiteta kot **totaliteta** je potemtakem strukturirana glede na kapitalsko esenco. To pa pomeni, da npr. tudi celo kategorije politike, znanosti, umetnosti itd. odražajo v sebi odvisnost od kapitala, ki „dovoljuje“ tem področjem njihov obstoj. Toda, takoj ko ta odnos obrnemo in si morda skušamo zamisliti obstoj kapitalskih odnosov brez dogajanja na teh področjih, se pokaže odvisnost samega kapitala od njegovih „derivatov“. Diferenciacija v totaliteti kapitalskega kozmosa pomeni v nekonkretno določenem smislu odbijanje službe kapitalu. V „svetu obilja“ pa se je to zgodilo na več načinov (omenjam samo nekaj karakterističnih):

a) odklanjanje od kapitalskih odnosov sugeriranega konsuma, kar pomeni odklanjanje sodelovanja v kontroliranih oblikah produkcije;

b) odklanjanje etičnih in estetskih normativov;

c) spreminjanje odnosov v določenih delih institucionalnega sistema (zlasti npr. na univerzah);

d) poskusi aktivnega upora — akcije zoper obstoječe.

Vse to skupaj pa, videno v kontekstu zgodovinske situacije (ko je kapitalu s hiper-ekspropriacijo večjega dela sveta v centrih uspelo, da je rešil največji problem svojega obstoja, ki je tako postal predvsem pozitivno posredovan z obstojem delavskega razreda), pomeni možnost rasti kvalitativno novega negativnega subjekta. S tem seveda ne mislim, da je študentsko gibanje takšen subjekt, pač pa, da je v bistvu samo potencialni organski del svetovne negacije. Kapitalaska realiteta je namreč naivnejša, katerim so se zakoni dialektike kazali kot naravni zakoni, dala krepko lekcijo s tem, ko je pokazala zmožnost takšne transformacije, da so kapitalaska protislovja postala na videz eksteriora oz. neinherentna konkretni buržoazni družbi. V ideološki interpretaciji postane kapital „dobri bog“ — iluminator pravičnosti in harmonije. Konkretnije to pomeni, da je v družbah obilja (pa naj gre za Zahod ali Vzhod, kjer je obilje relativno rešena stanovanjska problematika, zdravstvo in prehrana...) revolucionarni proletarijat v mnogih empiričnih formah ostal brez svojega bistva v takšni meri, da niti ne predstavlja resnejše ovire rasti fašizma.

Poteh uvodnih ugotovitev se že kaže logika, ki jo sugerira izhodiščna intenca tega zapisa. Vpraševanje o študentskem gibanju terja najprej vprašanje o svetu, ki ga je „rodil“, da bi bil možen kakršnokoli že odgovor o možnosti obstoja študentskih gibanj sploh.

„Fašizem je v obstoječem sistemu institucij.“ – Rudi Dutschke. Deplasirano bi bilo razpravljanje, kaj lahko je in kaj lahko ni fašizem glede na njegove konkretne pojave oblike. Če govorim o neofašizmu, ne govorim nujno samo o plinskih celicah in o antisemitizmu, govorim o okrepljujočem se totalitarizmu. Kaj je torej proces fašizacije, na katerega so opozorila študentska gibanja, niso pa ga ustavila? Najprej naj opozorim, da na tem mestu govorim predvsem o metropolah modernih totalitarizmov (kajti tako imenovani tretji svet ima kljub temu, da je sam zelo modificiran z omejenim procesom in je s svojo izčrpanostjo in nemočjo naravnost pogojeno za proces fašizacije v metropolah, še vedno take specifičnosti, da je o njem kot o komplementarnem delu svetovne strukture potrebno govoriti posebej).

Da bi prišli do odgovora na zastavljeno vprašanje, najprej pogledimo v grobem razmerja vzpostavljanja fašizma. V svojem prvem zgodovinskem nastopu se je fašizem med drugim izkazal kot povezava ekonomske in politične sfere s pomočjo unifikacije zavesti, kar pomeni podreditev vsakega posameznika, z maksimalno količino njegovih fizičnih in intelektualnih zmožnosti vred. „superjasnovidnemu“ centru.

V visoko razvitem kapitalnem svetu se že dalj časa odvija proces, v katerem se na videz obrača odnos med kapitalom in državo v tem smislu, da se zdi kapital odvisen od države, ki mu pomeni prostor njegove operativnosti. Vendar pa dejansko gre za proces realne abstrakcije kapitalskih odnosov – prihaja do situacije, ki je v večjem obsegu in globini podobna tisti v nekdanjih fašističnih deželah. Vsajen v specifične strukture zgodovine, na nivo identifikacije z državo, se abstrahirani kapital izkaže za doslej najmočnejše, najboljše in najširše segajoče naddeterminirajoče, tako da se vsa svetovna totaliteta kaže (lažno!) kot spremenljiva samo v okviru vsakega od teh današnjih, med seboj podobnih si „naddeterminizmov“. Svojo determinacijo žarišče fašizacije (kapital) posreduje skozi ultra-kompleksno mrežo institucij, katerih samoobnavljanje pomeni obnavljanje celotne svetovne perverzije. V tej mašineriji deluje ideologija kot brezpogojni kolomaz s svojo funkcijo upravljanja vsake konkretne iracionalne oblastniške poteze. (Samo zaradi ilustracije: vietnamska vojna je bila vseskozi upravičevana kot obramba najplemenitejših interesov, podobno je bilo z brutalno agresijo na ČSSR, kjer so tanki totalitarističnih azijskih režimov nastopili kot branitelji socialističnega humanizma (!)).

Pri vseh fašizirajočih se totalitarizmih je treba še omeniti različne instrumente (kot so policija, sredstva informacij, večja ali manjša „zadovoljitev“ materialnih potreb, hiper-produkcija novih potreb itd.), ki v svoji sistematski povezanosti s substancjo svojega obstoja (živimi konkretnimi ljudmi) ustvarjajo situacijo večinske pozitivne pripadnosti obstoječemu, s čimer upor postane marginaliziran, vrednostno opredeljen kot (v takšnem ali drugačnem smislu) dejavnost nižjih oblik socialnega življenja, tj. „nižje“ rase (ameriški črnci ...) ali prenapetih mladostnikov (študentje) ali preprosto norcev oz. psihopatov (maloštevilni uporniki v SZ) itd. Obstoječi svet se kaže kot najrazumnejši svet v zgodovini in ne dopušča mnogo dvoma o tem.

Toda tisto, kar je najbolj zaskrbljujoče, je, da ta novi fašizem ni uokvirjen v meje ene same države oz. nacije, ampak v določeni meri **ZE SEDAJO določa svetovna razmerja** in politično obnašanje številnih manjših držav, v katerih se neofašistične vrvine pojavljajo zakamufliane z „demokracijo“ ali „socializmom“ po vzoru ene ali tretje metropole. Če v tem trenutku vendarle še ne gre za perfektni svetovni fašizem, pa v svojem današnjem stadiju novi fašizem nakazuje možnosti svojega kozmičnega obstoja kot svoje dovršene oblike. V političnem smislu je mogoče delovanje večine vladajočih struktur primerjati z delovanjem mafije.

IV

Študentska gibanja so s svojim internacionalnim sočasnim nastopom (ki je izbruhnil v eni deželi organizacijsko kaj malo povezano z revoltom v drugi) zabeležila moment, ko je moč neofašistične strukture kritičnemu očesu postala že očitna. Ob tem pa so obenem pokazala, da se v zgodovini vzporedno z vzpostavljanjem avtoritarnih struktur ni vzpostavljala ustrezajoča antikapitalistična fronta, kar je bilo v veliki meri posledica dejstva perverzije oktobrske revolucije v maliciozni totalitarizem. (Na tem mestu moram, žal, izpustiti vsaj okvirno interpretacijo analiz pogojev teh historičnih procesov.) Pravzaprav mislim na diskontinuiteto oz. propad kolikor toliko močnega delavskega gibanja. (To je povezano tudi z degeneracijo delavskih strank.)

Ob vsem tem ni čudno, da se je med idejnimi strujami v študentskih gibanjih kot najbolj prevladujoča pokazala teorija tako imeno-

vane nove leve. Ne glede na številne različice in temeljne razlike med gibanji, označevanimi s tem imenom, pa je mogoče v teoriji nove leve ugotoviti osnovno postavko. Le-ta obsega predvsem ugotovitev nezmožnosti delavskega razreda, da bi ob stopnji svojega sedanjega samozavedanja in dejanske organiziranosti (mobiliziranosti) mogel, če ne že z enim zamahom preobrniti svetovni red, pa vsaj v prvi instanci odločilno vplivati na sedanje oblikovanje oblastnih struktur. Iz te ugotovitve pa skratka sledi akcija, katere bazo predstavljajo sloji na robu družbe in zlasti mladina. Toda to nikakor ne pomeni a priori zanikanja vloge delavskega razreda (kot je menil npr. avtor oz. avtorji tez za tretjo konferenco ZKJ), pač pa predvsem ugotovitev realnega stanja, iz česar more slediti določitev smeri akcije samega subjekta nakazane refleksije. Ugotovitev nezmožnosti delavskih gibanj za spremembo je najprej logično dana s samim obstojem totalitarizmov, določljivih po številnih kriterijih, s katerimi je evropska misel v svojem spopadanju s sebi lastno realiteto (zgodovino) oborožila sedanjo zavest.

Tako delavski razred (v glavnem tudi v teoriji nove leve) ostane **osrednje vprašanje** revolucije, kajti revolucionarni proces postaja proces **njegovega osveščanja**.

Ob tem se postavlja vprašanje o vlogi inteligence v zgodovini. Zanimarjujoč na tem mestu mnoge, tudi relevantne, dimenzije tega vprašanja, se omejimo predvsem na njeno vlogo v emancipatorskem procesu. Gre namreč za ugotavljanje, da je dosedanje revolucionarne obrate najprej naznanjala inteligenca, in to ne samo v osebah določenih mislecev, pač pa tudi z različnimi gibanji, ki pa so se posredno realizirala samo kot plebejska gibanja.

Na današnji stopnji procesa akumulacije kapitala, ob prodoru kapitalskih odnosov v najsubtilnejše sfere, postaja obnavljanje in perfekcioniranje kapitalnosti pogojeno s precejšnjo „produkcijo“, če že ne intelektualnih, pa inteligentnih (diferenca med navedenima terminoma povzeta predvsem po Marcuseju) potencialov, iz česar sledi vzdrževanje obsežnih izobraževalnih institucij. Univerza predstavlja mejno institucijo v tem smislu, obenem predstavlja eno končnih stopenj indoktrinacije na način izobrazbe in najbolj odmaknjeno področje globalne kapitalne reprodukcije direktnemu represivnemu poseganju oblasti. Zavest o vsem tem, ki se oblikuje na univerzah in je tako tudi **kritična zavest** dane totalitete, more pomeniti prvi močnejši premik v razmerju moči kapitalskih in antikapitalističnih sil.

Vendar s tem še ni dana nikakršna razrešitev danih protislovnosti. Ni recepta za izdelavo revolucije, za inspiriranje delavskih množic industrializiranega sveta k revoluciji, niti za kaj tretjega ali desetega; kar je, je **dejansko socialno dogajanje**, ki je krvavo in primitivno in sploh takšno, kakršno se kaže.

Med dosedanje efekte študentskih gibanj ne moremo prišteti kaj prida na prvi pogled vidnih daleč segajočih rezultatov. Toda podrobnejši uvid pokaže že omenjeno nastajanje senzualnejše kulture, v kateri kolektivizem postaja konstitutivna vrednota svobodne univerze (katere svoboda je seveda le potencialna ob zasuzjenosti „ostale“ družbe), množi se število tako imenovanih heretičnih znanstvenikov, in nastajajo prve predpostavke heretičnih znanosti.

To so v primerjavi z nalogo totalne spremembe seveda drobni dosežki, bolje – mogoče so to zgolj kali upora, ki utegne zaustaviti fašistični progres. Tako tudi danes ni mogoče nič bolj pričakovati rešitve najbolj žgočih problemov človeštva kot kadarkoli prej, čeprav imamo danes opraviti s fantastično tehnološko razvitostjo sveta.

Ugotovili smo že, da študentska gibanja že s svojim pojavom predstavljajo možnost stvarjenja novega revolucionarnega subjekta, toda možnost, ki to tudi ostaja in z vsakim momentom svojega nenadaljevanja izgublja celo svoj status možnosti. Tudi študentsko gibanje se je, nadaljujoč s svojih večinoma naivnih začetkov (kot npr. revolt zaradi razlike med deklariranim in dejanskim), soočilo z grobo brezkompromisno represijo, poleg vsega še opremljeno z izredno subtilnimi manipulatorskimi sredstvi, s katerimi je praktično vnaprej malodane onemogočala pridruženje delavcev k „študentski revoluciji“.

Študentsko gibanje je tako v povsem razumljivi krizi, v krizi, ki lahko pomeni konec enega od številnih marginalnih uporov v zgodovini ali pa napoved temeljitejše spremembe sveta, katere potrebnost postaja očitnejša z vsako kapljico onesnažene vode, vsako edrsko eksplozijo, z vsakim sveže treniranim vojakom, z vsakim samomorom etc., etc.

Odgovor na vprašanje, formulirano v naslovu, tako ostaja ambivalenten, kot je ambivalentna zgodovina v vsakem trenutku, ki ga bolj ali manj nezavedno soustvarjamo.

DARKO ŠTRAJN

Prevedeni tekst je del širše razprave, objavljene v knjigi Suboki (Razlog, SCS, Zagreb 1972).

Prejšnje pogojno grupiranje prebivalstva omogoča, da se vsaj v grobkih linijah bolje vidi dinamika družbenega spopada, artikulirana v študentskih nemirih. Čeprav so sami študenti heterogena skupina, ki v takih situacijah ustvarja relativno samostojen, avtentičen in homogen stil mišljenja in obnašanja, pa med nujne predpostavke spoznanja bistva dogodka spada vpogled v socialno poreklo in položaj študentov, posebno tistih, ki so tvorili jedro gibanja. Seveda se v to tu ne moremo spuščati, ker ne razpolagamo z ustreznimi podatki. Toda vseeno se nam zdi, in to predpostavljamo, da komparativna analiza ustreznih študentskih skupin beograjske in zagrebske univerze glede socialnega porekla in materialnega položaja ne bi dala količjak pomembnega prispevka za pojasnjevanje velike razlike v aktivizmu med tema centroma za časa junjskih dogodkov. Razloge za to pojasnilo je treba iskati v drugih okoliščinah.

Ko beremo dokumente: razglase, parole, reakcije tiska, govore, dobimo vtis, da je dinamika spopada v skladu s privzeto shemo bila reducirana na relacijo v trikotniku: študenti-birokracija-delavski razred. Pravzaprav je spopad potekal med študenti in birokracijo, delavci pa so bili vpleteni le toliko, kolikor je ena in druga stran nanje apelirala in iskala podporo. Iz tega bi sledilo, da je bil srednji razred zunaj dogajanja. Toda to ni točno. Zdi se celo, da je zelo umestna predpostavka, da tako imenovani levi študentski radikalizem ni bil obvladan predvsem zaradi podpore delavskega razreda, ki je pošiljal protestna pisma, temveč je v tem veliko pomembnejšo vlogo odigral vpliv in pritisk našega srednjega razreda. Prav njemu je bil študentski upor predstavljen kot pohod „naših Kitajcev“, ki nastopajo pod parolo o „enakih želodcih“. Z analizo vsebine tistih tekstov, ki so bili objavljeni v našem tisku, bi se čisto lahko dokazalo, da so bili namenjeni predvsem srednjemu razredu. To je bila stvar zrele in odmerjene politične odločitve, ker je bilo očitno, da bodo najnižji družbeni sloji najmanj pripravljeni zavreči študentski program. Da bi bila stvar jasna, bomo v celoti navedli Razglas akcijskega komiteja demonstrantov in zbora študentov v študentskem naselju z dne 3. 6. 1968:

1. Menimo, da je osnovni problem pojav socialne neenakosti pri nas. S tem v zvezi zahtevamo: dosledno delitev po delu, energično akcijo proti bogatenju na nesocialističen način, zahtevamo, da socialna struktura predstavlja odraz družbene strukture, zahtevamo ukinitve vseh privilegijev, ki obstajajo v naši družbi.
 2. Veliko število nezaposlenih je tudi eden od glavnih vzrokov za študentske jeze. Zato zahtevamo: ukinitve honorarnega dela, zamenjavo vodilnega kadra brez ustrezne kvalifikacije in zaposlovanje mladih strokovnjakov na njegovih mestih, hitrejšo izvajanje zakona o obveznem pripravniškem stažu in stimulacijo mladih strokovnjakov, da bi preprečili njihov odhod v inozemstvo.
 3. Obstoj močnih birokratskih sil v naši družbi zahteva: demokratizacijo vseh sredstev javnega informiranja, svobodo zborovanj in demonstracij.
 4. Študentje so posebej ogorčeni zaradi stanja na naših univerzah. Zaradi tega zahtevamo: izboljšanje materialnega položaja univerze, enakopravno udeleževanje študentov v vseh forumih, kjer se rešujejo bistveni problemi družbe, predvsem pa vprašanja, ki so posredno ali neposredno povezana s študenti.
- Obsojamo pojav klanov in monopolov na nekaterih katedrah in zahtevamo oster boj proti njim.
- Zahtevamo popolno in demokratično reelektivnost celotnega učnega osebja.
- Zahtevamo svoboden vpis študentov.

Iz razglasa se jasno vidi, da je ost študentske kritike bila uperjena na državno upravo, to je na upravljalski sloj. Sama platforma kritike je bila takra, da oblast ni mogla vzeti delavskega razreda za najpomembnejši arbitar v sporu. Zaradi tega je takoj prešla v kontranapad na način, ki za široko publiko, posebej pa za siromašne sloje ni bil preveč prepričljiv in uspešen. Napadla je študentsko gibanje kot „tako imenovano novo levico“, ki „poudarja prazne parole brez sleherne vsebine“. Ta „študentska nova levica“ ne more poučevati družbe o samoupravljanju, ko prav na fakultetah samoupravljanja ni, vstopovod drugod pa je. Prav tako ne more govoriti o delitvi po delu, ko pa je poznano, da prav fakultete živijo na proračunu.¹ To linijo so nadaljevali tudi po Titovem televizijskem govoru 9. junija, v katerem je odkrito izjavil, da je študentsko gibanje spontano in upravičeno, da je 90 odstotkov študentov poštena mladina, da v glavnem sprejema njihove zahteve kot svoje, z obljubo, da so že ukrepali in da bodo v tem smislu ravnali. Omenjena linija je posebej prišla do izraza v uvodnem članku Borbe 10. 6. 1968 z naslovom Mlado žito in plevel, ki je po oceni in še bolj po intonaciji čisto nasprotje tistemu, kar je izjavil Tito. Ponovno je rečeno, da se ne sme nasedati študentskim parolam in pritiskom, ko pa je znano, da birokratske deformacije obstajajo na univerzi, ne pa v družbi, kjer vlada samoupravljanje. Deviacija sindikalnega časopisa Rad,² ki je v nekaj člankih argumentirano spodbujal, naj se preudarijo „štiri zahteve študentov“, je bila hitro odstranjena najprej s strani centralnega odbora zveze sindikatov, potem pa še s strani tiska kot početje, ki „zasaja nož v delavčev hrbet“ in ki jih ima za „pasivno maso, ki ni sposobna samostojno odločati“.

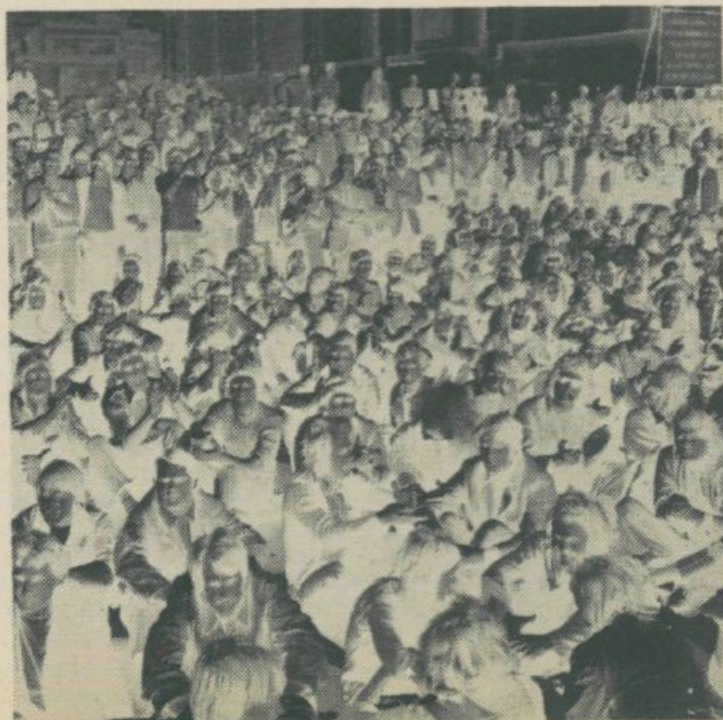
Po Titovem govoru na VI. kongresu jugoslovanskih sindikatov 26. 6. 1968, v katerem je poleg napada na tiste grupe iz administracije, ki bogate na račun dela delavskega razreda, ostro pokazal tudi na učiteljske skupine, ki se infiltrirajo in škodljivo delujejo na fakultetah, je sledil govor Milentija Popovića, predsednika zvezne skupščine, političnemu aktivu Kosova,³ v

katerem je demonstracije označil kot „pravo politično zaroto“, v kateri skupno delajo nasprotniki, začeni pri profesorjih na fakulteti, prek inform-birojevcev in rankovičevcev do ustašev in četnikov. Ta grupacija, ki jo je prizadela nova situacija gospodarske reforme, je izkoristila stanje na fakultetah in prešla v pravo ofenzivo, Zveza komunistov pa ni bila dovolj pripravljena, da bi se uprla tej ofenzivi reakcionarjev.

S tem je bila v glavnem začrtana linija spopada med študenti in birokracijo ali, da bomo konkretnje, med demonstranti in državno upravo. Toda, kot smo že rekli, predpostavljamo, da je za razumevanje pogojev in možnosti levega radikalizma zelo pomembno pogledati, in sicer vedno v konkretnih pogojih, kako ta radikalizem vpliva na aspiracije srednjega razreda. Tu je mogoče opaziti, da je to še posebej pomembno v najrazvitejših kapitalističnih deželah, v katerih zaradi njihovega privilegiranega položaja v svetovni delitvi dela precej velik del delavskega razreda prevzema tisti način mišljenja in obnašanja, ki je značilen za srednji razred, tako da je to največja zapora, ki povzroča omejevanje idej nove leve v teh deželah v glavnem v študentske kampuse in v tiste skupine, ki so z njimi povezane v tako imenovano intelektualno skupnost. Vendar iz tega ne izhaja, da je raziskovanje omenjenega odnosa pomembno samo v najrazvitejših deželah, ki imajo zelo številni srednji razred. Praksa kaže, da je to pomembno tudi za take dežele, kot je naša. Gre za to, da so nanovo pečeni srednježi in zaslužkarji veliko bolj netolerantni kot pa tisti, ki so se v takem položaju že zdavnaj utrili, pa se manjša količina nadomešča z večjo agresivnostjo. Naš lastnik avtomobila ali vikendice je bolj ogorčen nasprotnik levega upora kot pa ameriški ali francoski že zaradi tega, ker je bolj nov v tem položaju, ker še nima občutka gotovosti, ki se zaradi tega boji, da lahko ta novi trend, ki ga je dvignil, naenkrat postane vprašljiv in se lahko dogodi, da vse propade. Zanj je ves junij z vsemi svojimi zahtevami in težnjami „neka maocetungovska, stalinistična, centralistična čorba parol“.⁴ Ker pa je tako neposredno in iskreno reagiral, se takoj popravi in pravi, da je „potrebno iz te čorbe izločiti tisto dobro, kar je spontani upor proti birokratskim bogovom“. Da je to izločevanje čisto verbalno, ker se ne da obiti Titovih ocen, se vidi po tem, da so „birokratski bogovi“ omenjeni samo stransko, ves bes pa se sesipa na študente, ki so izrekli parolo o večji socialni enakosti. Kako sta ta strah in bes temeljita, mogoče najbolj ilustrira dejstvo, da je neki zagrebski list tedne iz dneva v dan objavljaval reportažo o umoru ameriške igralkice Sharon Tate, čeprav je vsakomur, ki količjak zna politično misliti, bilo jasno, da je sodni proces okrog uboja omenjene igralkice bil spektakularno montiran s strani ekstremnih desničarjev z namenom, da bi odvrgli pozornost od masakrov v mestih Song Mi in Mi Lay in da se izvede psihološka priprava za krepitev programskega lova na leve študente v Ameriki. S tem seveda ne želimo reči, da je naš list bil kakorkoli povezan z mračnimi nakanami kalifornijskih desničarjev, da pa je objavljanje omenjene serije tudi v naših razmerah imelo določeno funkcijo, lahko razberemo iz odličnega feljtona Milovana Mirića Strah na tekočem traku.⁵

Objavljanje omenjene serije nikakor ni izjemen primer, ampak karakterističen za usmeritev naših medijev z visoko naklado, ki jih je študentski upor še bolj premaknil v desno. Kar se tiče poskusov teoretičnega obračunavanja z akcijo študentov, se le-ti po logiki same stvari niso mogli vključiti v okvir marksističnega pristopa, tako da je po teh dogodkih prišlo do mnogo hitrejšega širjenja in odprtega ali zamolčanega sprejemanja različnih nemarksističnih koncepcij.

Pustimo ekstremno desne primere, ki so izrazito reakcionarni, in vzmimo v pregled neki relativno umirjeniji primer obračunavanja s študenti, ki pa, značilen za teorijske pomike, odraža razpoloženje zgornjih družbenih slojev in vsebuje pomembne politične implikacije. Gre za članek D. Jančarja Za beograjski levi radikalizem ali za funkcionalizem, ki je bil objavljen v zagrebskem časopisu Kritika št. 7/1969. V svojem izvajanju se omenjeni

avtor naslanja na londonski Economist, ki je 27. 11. 1968 objavil članek pod naslovom Ali je mogoče biti liberalen samo napoli? V tem članku se trdi, da zahteve jugoslovanskih študentov navkljub verbalnemu distanciranju nasprotujejo jugoslovanski gospodarski reformi. To se vidi po tem, piše Economist, da je vlada pod pritiskom študentov morala omejiti privatno iniciativo, čeprav se je prepričala, da je koristna. In naprej, da so študenti zahtevali zmanjšanje razlik med jugom in severom z uporabo subvencij in obdavčenjem plač, s čimer naj bi se zgradila nova industrijska podjetja v nerazvitih krajih, in bi se na ta način rešil problem zaposlenosti. Economist se ne sprašuje, ali so te zahteve upravičene, ampak samo konstatira, da delujejo v smeri zaviranja nadaljnje ekonomske liberalizacije. Sklep je tak, da ni mogoče želeči večjih političnih, kulturnih in intelektualnih svobod brez ustreznega popuščanja v ekonomiji. Tisti, ki v gospodarstvu uporabljajo etastični pritisk, se ne bo izneveril, ko gre za kulturna in politična vprašanja.

Skladno z navedenimi ugotovitvami Jančar zameri beograjskim študentom, da v obdobju znanstvene revolucije zahtevajo razredni boj. Meni, da iščejo nekaj tam, kjer tega ni, poleg tega pa sodobni svet pozna čisto drugačne dileme, kot je na primer odnos med razvitimi in nerazvitimi. Ta odnos niti pri nas niti po svetu ne vključuje razrednih momentov. V jugoslovanskem prostoru obstajajo parcialni prostori in vsak od njih ima svojo startno pozicijo in ritem razvoja, kar pomeni, da sever ne more čakati, da se jug razvije. Ta okvir služi za interpretacijo razlik med parolami beograjskih in ljubljanskih študentov. Medtem ko prvi poudarjajo parolo „Borimo se za boljšega človeka, ne pa za boljši dinar“, pa drugi mislijo, da je treba začeti pri gospodarstvu, ne pa pri človeku. Prvi so za parcialne spremembe znotraj sistema, drugi pa zahtevajo radikalno spremembo samega sistema.⁶ Prvi nasprotujejo socialni neenakosti in brezposelnosti, drugi pa postavljajo v središče svoje stanovanske študentske interese v smislu boljše organizacije študija in boljših razmer študentskega življenja. Prvi direktno napadajo oblast, drugi pa izražajo zaupanje v slovenskemu izvršnemu svetu.

Tu je odkrito poudarjeno nasprotje med jugovzhodnimi deli dežele, ki jim ustreza ideja razrednega boja in solidarnosti, in severozahodnimi deli, kamor v prvi vrsti spada Slovenija, „ki se pripravlja vstopiti v sodobno Evropo, pa se ne more ukvarjati z razrednim bojem, ampak z izpopolnjevanjem organizacije“.⁷ Slovenija zavrača egalitarizem in na njegovo mesto postavlja selekcijo, kar pomeni, da morajo iti močno naprej, ne glede na težave slabših. Pregrade se mora odstranjevati na ravni stroke, ne pa na ravni razreda in ideologije.⁸

To so stališča tehnološke funkcionalizma, modificirani in prilagojeni za majhne, relativno zaprte prostore, ki se kombinirajo s pojmom naroda kot totalne skupnosti in postajajo ideologija zgornjih slojev v slabše razvitih deželah, ki se hočejo s svojim prostorom tesneje povezati z razvitimi in bogatimi, ker to razumejo kot najboljše zagotovilo lastne stabilizacije.

Heterogenost jugoslovanskega prostora se je videla tudi v raznoličnosti odnosa, ki so ga povzročile beograjske demonstracije v posameznih univerzitetnih centrih. To se doslej ni preučevalo in se ocene ne morejo zasnovati na zbranem in primerjalno pregledanem materialu. Toda tudi brez tega, če sodimo samo na osnovi bornih časopisnih poročil, je vidno, da je bil najmočnejši odmev v Sarajevu, kjer so šli študentje v velikem številu na ulico in kjer je prišlo do spopada s policijo.

V Zagrebu je bil položaj drugačen. Odločno vlogo je v pomirjevanju študentov odigralo nasprotje med federalno administracijo in hrvaškim republiškim vodstvom. Že od začetka se je poudarjalo, da se hrvaška politika v pozitivnem smislu razlikuje od politike federacije, ker naglaša potrebo, da se sredstva vrne gospodarstvu, kar pomeni, da se naslanja na delavski razred. Ne glede na vprašanje, do kakšne stopnje je bila ta opora samo verbalno manipulativna, je imela velik vpliv. Toda tu nikakor ne smemo izpustiti izpred oči, da so se poudarjene razlike med federacijo in hrvaškim vodstvom odkrito navezovali poskusi, da se demonstracije beograjskih študentov prikaže kot izraz nacionalizma in unitarizma.

V Ljubljani je oblast pričakala dogodke najbolj pripravljena in je ves čas, kakor je videti, trdno držala položaj v svojih rokah, in to predvsem tako, da je takoj ugodila osnovnim zahtevam študentov in s tem paralizirala demonstracije.

(Ob sumarnem pregledu dogodkov lahko postavimo dve med seboj povezani vprašanji.) Najprej, ALI JE JUNIJSKA AKCIJA NAŠIH ŠTUDENTOV IZRAZIT PRIMER DIAHRONIJE, in drugič, ALI JE RESNIČNO IN POTENCIALNO POMENILA UPOČASNJENJE RITMA NAPREDKA PRI NAS.

Odgovor na prvo vprašanje lahko dobimo indirektno, to je, če se ugotovi, kar ni težko, da je upravljavska elita, proti kateri je bila v prvi vrsti usmerjena študentska akcija, pristaš in branilec sinkronije, kar pomeni razvoja v prostoru, ne pa v času, s čimer se postavlja v prvi plan rast tehnologije in standarda, zanemarja pa se družbeni odnos. Toda tu so zares velike možnosti mistifikacije zaradi okoliščine, da naša birokracija ni kompaktna, ampak je razdeljena v več skupin, ki se med seboj bojujejo, tako da lahko dobimo lažen vtis, da nekatere skupine teže k revolucioniranju tudi samega družbenega odnosa. Vendar je to verbalna prevara, ker globlji vpogled kaže, da se ta boj reducira na prerazporeditev moči in vpliva znotraj obstoječega odnosa. Neposreden in viden dokaz za resničnost te trditve je vsebovan v dejstvu, da vsaka od teh skupin sprejema in brani tako ali drugačno obliko nacionalizma kot svoje osnovno izhodišče. Študentje pa so nacionalizmu postavili nasproti staro parolo bratstva in enotnosti, česar ni mogoče videti samo iz razlogov in parol, ampak tudi iz dejstva, da so bili na zborih odločno izžvižgani ter zavrnjeni vsi tisti, ki so poskusili nastopiti z nacionalistično platformo. V nastopih nekaterih udeležencev študentskih zborov je vidno, da so razlikovali med politiko ohranjanja nacionalne enakopravnosti in politiko gradnje lastnega naroda. Kakorkoli je namreč to drugo v današnji etapi razvoja mogoče nujno, pa ne smemo prezreti, da je politika izključne gradnje svojega naroda stari motiv buržoazne družbe in da vedno predpostavlja obstoj privilegiranega sloja nad družbo in njenih delovnih ljudi. Potemtakem rušenje centralizma ne pelje avtomatično do samoupravljanja delovnega ljudstva, ker lahko politični prostor zapolnijo tekmovanja in spopadi nacionalnih oligarhij in drugih desno orientiranih sil, ki imajo svoje posebne interese. V takem položaju je edini zanesljiv barometer razredni odnos. Če prihaja do masovne nezaposlenosti, ki najbolj prizadene revne sloje, če se večajo socialne razlike, in to v razmerah splošne gospodarske stagnacije, potem razgovor o socializmu postaja podtaknjen in licemeren. To je osnova, na kateri raste študentski upor, ki zahteva ponovno vzpostavitev socialistične perspektive, kar pomeni, da ima v skladu z našim pristopom diakroničen značaj.

Na drugo vprašanje, ki je posebna modifikacija prvega, ker izraža stališče, da je mladinski upor upočasnilec ritem našega napredka, bi se lahko že na osnovi rečenega odgovorilo negativno. Toda tudi za to je potrebno pojasniti, ker se za tiste, ki branijo tako stališče, napredek reducira na povečevanje višine dohodka na prebivalca. Menimo pa, da poleg tega obstaja tudi napredek v človeških odnosih in da prvemu ne sledi vedno drugo. Z drugimi besedami to pomeni, da enostavna ekspanzija gospodarskega sistema na osnovi razvoja tehnike ne zagotavlja vedno človeškega napredka. Sicer ustvarja pogoje, ki omogočajo človeški napredek, vendar je lahko prav tako uporabljena kot sredstvo zaslužnjevanja in uničenja. Zaradi tega se nam zdi, da napredek, če želi biti človeški, ne sme izgubiti socialistične perspektive. Če smo se torej odločili, da vstopimo v Evropo, to je, da čimprej pridemo na gospodarsko raven Avstrije ali Belgije, toda s pogojem opuščanja omenjene perspektive, potem po našem oficialno proklamiranem sistemu vrednot s tem ne uresničujemo napredka. Toda, če tudi skladnosti s tako imenovano realno politiko zaradi čisto programskih razlogov v sedanjih etapi zanemarimo omenjeno distinkcijo in reduciramo napredek na rast anacionalnega dohodka, niti zdaj ni osnove za trditve, da je študentska akcija bila škodljiva, ker obstajajo zelo slabi izgledi, da bodo tisti trendi, ki so jim študentje nasprotovali, nasprotna stran pa jih je branila, v bližnjem času privedli deželo na gotovo pot napredka.

O p o m b e :

1. Borba, 9. junij 1968.
2. Glej številke od 13. do 23. junija 1968.
3. Borba, 1. julija 1968.
4. VUS, 16. junija 1968.
5. Naše teme, št. 6/1970
6. Pazljivo smo brali dostopne materiale, ki se nanašajo na naše študentsko gibanje, toda poudariti moramo, da nismo našli niti enega dokumenta, v katerem bi se zahtevalo radikalno spremembo našega družbenega sistema.
7. Kritika, ibidem
8. Kritika, ibidem

negativnost – spirus movens nove levice

„Človek je bitje, katerega pojav osmišlja svet.“
J. P. Sartre
(„Situation“)

To, kar tvori bistveno določbo Nove levice kot novega subjekta revolucije, je njeno gibanje „per negationem“ kot dialektični agens tistega SE – NE. To, kar zanesljivo tvori novum tega intelektualiziranega gibanja naše dobe, je principelno ograjevanje od programa klasične levice, ki meni, da se bistvo revolucije izčrpa samo v boju za politično oblast. Ta borba je sicer lahko eden od konstitutivnih elementov revolucije, toda nikakor ne edini in najvažnejši.

Medtem ko po drugi strani klasična levica želi afirmirati humanizem SELE PO revoluciji, dela Nova levica obrat, meneč, da morajo principi humanosti „steči“ PRED revolucijo, v obstoječem kot SILA NEGACIJE.

S kakšnim uspehom je sodobno levo gibanje afirmiralo te svoje principe? Nedvomno mu je lastno tisto ugledovanje lastnega položaja, ki začenja njegovo protislovljenje epohalni „sliki sveta“, ki ga je rodila v svojih okvirih. Pakšna je torej STVARNOST OBSTOJEČEGA, ki je levo intelektualno gibanje ne priznava za svoj dom, v kateri se ne počuti kot pri sebi?

Potreba po transcendiranju omenjene „slike“ skozi miselno, poetsko in uporiško dejstvo pripada principalnemu nestrinjanju z njeno VSEBINO. Premisliti to vsebino, opisati jo, pomeni istočasno vprašati se po usodi tistega človeškega v človeku; kajti obstoječi pogoji v trenutku odtrgajo tisto, kar bi se kot človeško šele hotelo prebuditi. Establishment je vzel v svoje roke monopol interpretiranja zgodovinske stvarnosti, v imenu „stvarnega“ se „posiljuje“ obstoječe, ker se želi v imenu „prograsa“ zaustaviti zgodovino ter se jo dejansko tudi zaustavlja. Prihodnost je tako zaprta in zapirana, s tem pa so ideali „transcendentnega humanizma“ inkorporirani v temelje obstoječega. Poli-tehnične konstelacije družbenih struktur posiljujejo človeško dostojanstvo. Krenilo se je povsem na slepo srečo po nevarni poti stranpoti, ki je ustvarila in ustvarja množico „pod-ljudi“, ki se zavedajo svoje „pod-človeškosti“. Človeška dejavnost je speljana na goli „motorni ritem“, s katerim se preskrbuje in kopiči materialne dobrine. Scientistični fanatizem destruiira človeka, ponižuje ga do brezna suženjstva in bede.

Treba pa je takoj poudariti, da se s tem ne postavlja pod vprašaj, niti ne spodbija nujnosti razvoja tehnične civilizacije; nasprotno, vprašljivo je dejstvo, da ljudje hitijo proti ciljem, ki jih niso zavestno izbrali. Politične in ekonomske sfere moči postajajo edino in pravo pribežališče človekovi varnosti in potrebi po integriteti, te potrebe pa se vdajajo tem sferam z brez-pogojnim zaupanjem. Človekova integriteta, svoboda in enakost se „uresničujejo“ samo v osladnih frazah, ki kot manipulatorsko sredstvo z ene in kot opij z druge strani služijo, da se obstoječe stanje čim bolj prikrije in prenese.

Tako postaja človeku vse primerno človeško ideal, ki je na oni strani sveta.

Premišljevali stanje, v katerem je človekova eksistenca ponižana do EKSI-STENCE OBJEKTA, je vsekakor naloga časa, ki je s svojimi pogoji izdelal obstoječo sliko. Toda tisti NE! ki mu kliče novo intelektualno gibanje, ne sme ostati utesenjen v njegovih okvirih. Negacija niti ne sme niti ne more biti samo enkratni odnos do realnosti, ne sme zajemati samo ene njene strani, v tem primeru bi do nje zavzela afirmativno stališče; ta NE se mora, nasprotno, nanašati na vso epohalno realnost, kjer realnost ne pomeni fizične aktualnosti, tistega golega „tu in zdaj“, temveč označuje inherentno trajanje skozi zgodovino. To trajanje pa pripada zgodovinski realnosti šele kot MOZ-NOST, da se slika časa bistveno SPREMENI, če se krene po drugi poti.

Nova levica kot „misleči subjekt revolucije“ torej ugledava obstoječe v luči njegovega SPREMINJANJA, pri čemer je spreminjanje razumljeno kot zgodovinska kategorija par excellence, tako da radikalno preseganje vseh meja aktualne „slike sveta“ ne more pripadati času „zaustavljenega človekovega trenutka“; še več, v resnici se tudi prikazuje kot pripadajoče času odprtih zgodovinskih možnosti, ki angažirajo človeka za trajno „dogajanje“ v zgodovini.

Ali bo svet s posredovanjem duha mlade generacije kot zgodovinskega agensa končno postal svoboden? Ali bo zanj veljal znani Heglov stavek: „Tista moč, ki jo človek lahko imenuje s svojo lastno vzvišeno nad smrtjo in propadanjem... je sposobna, da sama odloča in kot um se pojavlja?“ (Theologischen Jugendschriften, Tuebingen, Odgovora na to vprašanje se ne da potegniti samo iz dosedanjega zgodovinskega izkustva, ki jasno kaže, da levo gibanje kot agens destrukcije pozitivitete trpi od aktualnih slabosti. Nima svojega pozitivnega programa v smislu definitivnega načrtovanja vizije prihodnosti, toda ve, kaj noče. Svoje strategije nima v katerikoli modusu, temveč se izčrpa v spontanosti. Ali se v teh slabostih skriva razlog za dosedanje neuspehe v real-političnem planu, v katerem levo gibanje kot subjekt revolucionarnega gibanja samo premišlja sliko sveta in je torej ne spreminja, kar inicira revolucijo, toda je ne izvaja?

Možno je, da bo to stališče absolutne negativitete še dolgo slabo „delo-valo“ kot dejavni princip v obstoječem, ki še ne „afektira“ do njegove revolucionarne moči. Toda toliko slabše za obstoječi svet, kolikor bolj ne-omajno in plodovito teži mišljenje k tistemu PRAVEMU, v katerem živi tista STVARNOST OBSTOJEČEGA, ki se kot taka gleda v tistem, kar NI-VEČ ali SE-NI.

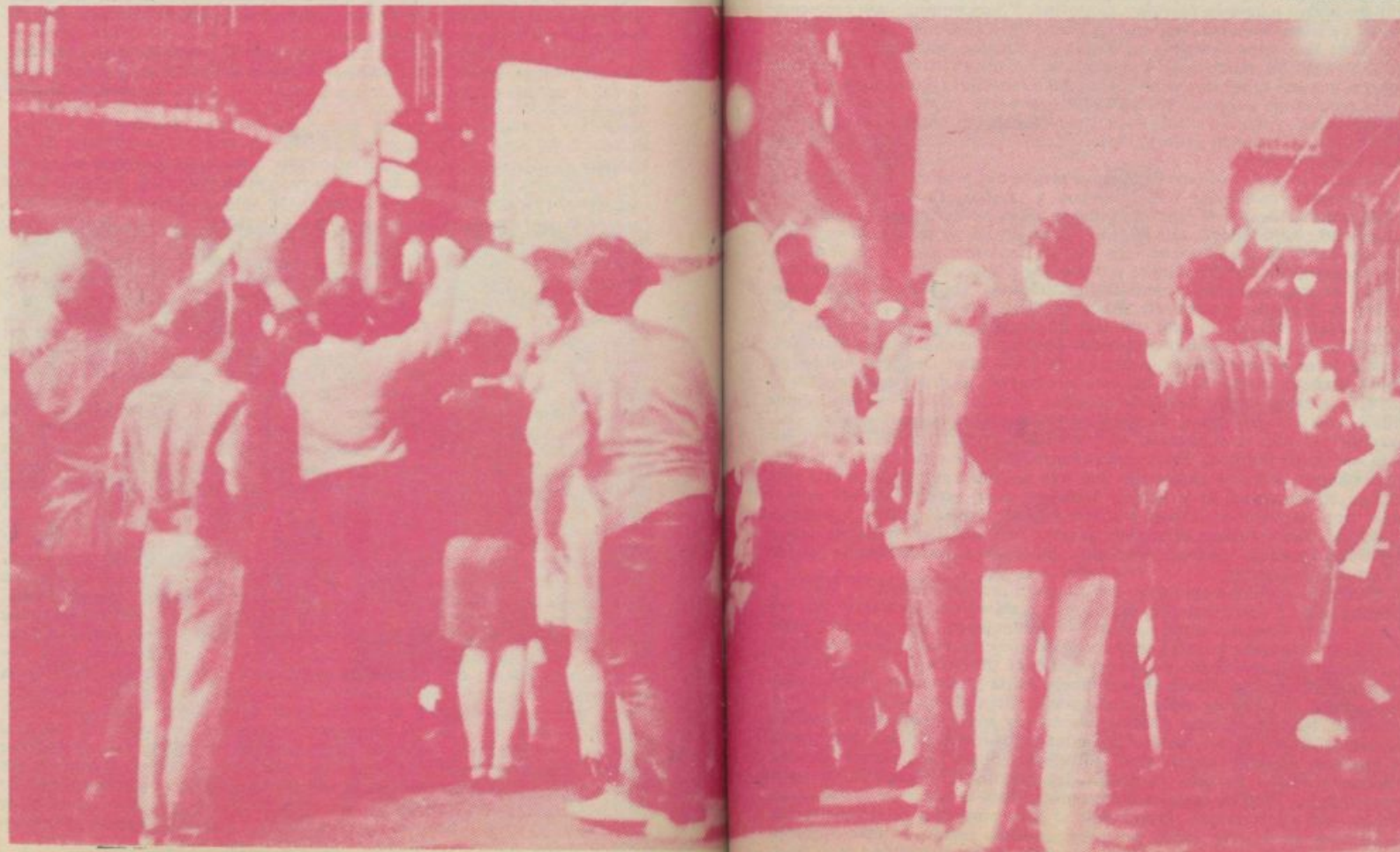
OBRAD SAVIČ

zavest poraza

(A)

„Zavest poraza“ je, kot se kaže iz dosedanje analize, ena temeljnih izkušenj porevolucionarne dobe. O tem nam jasno govori tudi Engelsovo pismo Josephu Weydemeyerju (12. aprila 1853): Ko pride novi val revolucije, bo „zelo lepo, da naša stranka zdaj nastopa pod popolnoma drugačnimi auspiciji. Vse socialistične neumnosti, ki jih je bilo treba še 1848 zagovarjati nasproti čistim demokratom in južnonemškimi republikancem, nesmisel L. Blanca itn., in celo reči, ki smo jih mi bili prisiljeni postavljati, da bi le v zmedenem nemškem položaju našli oporišče za naše nazore – vse to danes zagovarjajo že naši gospodje nasprotniki. Ruge, Heinzen, Kinkel itd. Preliminarije proletarske revolucije, ukrepi, ki nam pripravljajo bojišče in pometajo pot – ena nedeljiva republika itd., stvari, ki smo jih mi takrat morali zagovarjati proti ljudem, katerim naravno, normalno poslanstvo bi bilo, da jih izpeljejo ali vsaj zahtevajo, to je zdaj convenu, gospodje so se naučili. Zdaj začnemo koj z Manifestom...“

Vse to se nanaša seveda le na teorijo: v praksi (P. D.) bomo vedno reducirani na to, da bomo predvsem silili k odločnim ukrepom in absolutnim brezobzirnostim. In v tem je smola. Slutim nekako tako, ko da bo naša stranka zaradi brezglavosti in brezdelnosti vseh drugih *nekega lepega jutra* (P. D.) prisiljena na vlado, da bi končno vendar izpeljala reči, ki niso neposredno v našem interesu, marveč v splošno revolucionarnem in specifično malo-meščanskem; ob tej priložnosti boš, gnan od proletarskega populusa, vezan od svojih lastnih natismjenih zahtev in načrtov, bolj ali manj strastno potisnjenih v ospredje v stranskem boju, prisiljen delati komunistične eksperimente in skoke, o katerih boš sam najbolje vedel, kako ob nečasu (unzeitig) so. Pri tem izgubiš glavo – upajmo, da le physiquement parant – nastopi reakcija, in preden je svet sposoben, da o čem takem izreče historično sodbo, ne veljaš samo za beštijo, kar bi bilo figa, ampak tudi za bete, in to je mnogo hujše. Ne vidim dobro, kako bi moglo priti drugače. V Amerikani deželi, kot je Nemčija, ki ima avansirano stranko in je z avansirano deželo, kot je Francija, skupaj zapletena v avansirano revolucijo, mora v prvem resnem konfliktu in brž ko nastane dejanska nevarnost, priti na čelo avansirana stranka, in to je vsekakor pred njenim

normalnim časom. Vendar je vse to figa, in najbolje je, da je za tak primer v literaturi naše stranke že snaprej utemeljena njena rehabilitacija v zgodovini“ (MEW 28, 579-581.)

Kot da Engels tu antcipira položaj v ruskih revolucijah! Kljub neupravičenemu pričakovanju „drugega vala“ revolucije v najbližji prihodnosti, se nam Engels tu kaže kot pomemben mislec: Kritična teorija se mora spoprijeti z novo situacijo, postati mora zavest poražene prakse, da bi lahko ohranila „prihodnost gibanja“. Izgubiti glavo „zgjol physiquement parant“ pomeni rešiti revolucionarno perspektivo; izgubiti glavo v prenesenem pomenu se pravi – zapraviti, zaigrati (morda za zmeraj) revolucionarno perspektivo. Odgovornost teorije je postala večja, odkar je hkrati zavest poraza: Zgodovina je jasno alternativna. „Ali komunizem ali barbarstvo“. Z zavestjo poraza je kritična teorija še odločneje razvila „teorijo subjektivnega faktorja“. Še deločnejše in še jasneje je morala analizirati vse miselne stranpoti, na katerih je mogoče izgubiti, zapraviti čisto komunizma. Revolucionarnost je bilo treba zelo jasno razmejiti nasproti revolucionarizmu (obračun z manjšino v „Zvezih komunistov“ dr.), enako kot se je bilo treba prej in poslej distancirati od vsakovrstnega meščanskega in reakcionarnega socializma. Revolucija je postala „revolucija v permanentci“, torej nenehno osvobajanje kot samoodkrivanje možnosti človeškega življenja. (To je dobesedni prepis III. poglavja Prehoda k analizi Engelsovih osrednjih del iz knjige dr. B. Debenjaka, F. Engels – Zgodovina in odtujitev, str. 67-68.)

So far, so good.

Sedaj pa si oglejmo zadnjo stran tednika TV-15 iz dne 15. 3. 1973. V članku „Krvavo stoletje – vojne in revolucije po letu 1900 (se nadaljuje)“ je med drugim zapisano:

„Revolucija v Rusiji (1905–1923). Zaradi vojne z Japonsko in zaradi še hujše revščine se je ruski proletarijat začel dvigati k upor. Trpljenje v nesmiselni imperialistični svetovni vojni pa je sprožilo veliko oktrobrsko revolucijo (1917). Našeje glavne etape revolucije: krvava sobota (1905), upor na krizarki Potemkin (1905), strmoglavljenje monarhije (1917) in zasedba Poljske (!, P. D.) (1920). Boji z intervencijskimi vojskami so trajali do 1923.“

Med brati – „zasedba“ CSSR, v kateri je sodelovala (tudi) no-silka zgoraj omenjenih glavnih etap revolucionarne poti, je očitno še nehistorična etapa tako „nenehnega osvobajanja kot samo-odkrivanja možnosti človeškega življenja“ kakor tudi neke „zavesti poraza“. Vsekakor pa se vsiljuje vprašanje ali ne gre morda za „poraz zavesti“ v obliki lapsusa calami.

DAVID PLUT

vaya con dios dehenerados

(O ekologiji ali vprašanje o okusu)

Imeti zmožnost predvidevanja, to je najpomembnejše.
M. RIBIČIČ

„Predvidevati o ekološkem razvoju je težko iz več razlogov. Eden izmed njih je ta, da je ta razvoj v določeni meri odvisen od tega, kaj mislimo in delamo. Pa vendar je Forresterjeva skupina iz Massachusetts Institute of Tehnology poskušala osvetliti nekaj glavnih faktorjev (prebivalstvo, zastrupljanje, sredstva, standard, investicije) in njihove medsebojne zveze; potem je te podatke vstavila v računalnik. Dobili so odgovor, da se bo kriza začela čez približno trideset let in bo dosegla vrhunec v letih 2020–2060. Da bi se to krizo, kolikor je mogoče, omejilo, bi morali (po dobljenih podatkih) zmanjšati porabo premoga in metalov za 75 %, investicije v industriji za 40 %, hitrost destrukcije narave za 50 %, proizvodnjo hrane za 20 % in stopnjo rojstev za 30 % (današnje celote, op. av.). Vsako drugo razmerje bi privedlo do poslabšanja, trdi računalnik.“

Kakšen domet imajo zgornji podatki (pa čeprav za zdaj zgolj hipotetični), je mogoče spoznati po današnji razsežnosti krize, ki se širi od ekonomske sfere prek političnih konfliktov do strmega dviga patoloških obolenj in čez. Konsekvence teh podatkov, ki nedvoumno silijo k preobratu današnje usmerjenosti življenja, so frapantno usodne tako za t. im. razvite kot za t. im. nerazvite dežele. Orientacija politične ekonomije bo, glede na različnost političnih sistemov, osvetlila preokret, ki izhaja iz zgoraj sicer fragmentarne) proporcionalnosti ekonomskih področij. Vendar, ekologija kot politična kategorija in vice versa: politika kot ena kardinalnih komponent (izhodov ekološke krize) še ni (odkriti) prevzela svojega mesta v političnem dogajanju svetovnega obsega, čeprav ji to mesto zagotavlja njen planetarni karakter; in vprašanje je, kakšna bodo trčenja med politično sfero, razbito na (politično-ekonomsko) različne sisteme, na eni strani in univerzalnostjo ekološke krize na drugi strani, krize, ki jo je mogoče in nujno rešiti le v dimenzijah njene lastne razsežnosti, to je planetarne.

Tako se bo ekološko vprašanje v bližnji prihodnosti EKSPLOCITE pokazalo kot politično vprašanje (npr. Zero Population Growth v Estados Unidos), tako mišljena v smislu političnih spopadov kot v smislu ekonomskih pretresov, npr. devaluacije, masovne fluktuacije milijonov ljudi (turisti, gastebeiterji...), ki zadevajo vsa področja človekovega življenja. Kajti vzroki ekološke krize so v zadnji konsekvenci politične narave, ker je vodilna orientacija (en bloc) še vedno prevlada ekonomije nad politiko, čeprav politika usmerja ekonomske impulze, kar daje videz paradoksalnega odnosa med politiko in ekonomijo. Ekološka kriza je nedvoumno eden izmed izhodov tega paradoksa. Od tod vse večje zanimanje ravno za jugoslovansko samoupravno (politično-ekonomsko) ureditev, npr. na stockholmski konferenci Združenih narodov o človekovem okolju, pa tudi vedno več, zlasti mladih ljudi z Zahoda se (privatno) analitično ukvarja s tako družbeno ureditvijo (npr. Roel van Duyn v svoji knjigi Sporočilo modrega palčka, 1969). Ekološki pretresi že pričenjajo stresati politične sisteme, tako da bodo določene ekološke spremembe spremenile politično sfero življenja, seveda v različni intenziteti in vsebini. Politična kontrola bo v tem smislu vsebovala ekološko kontrolo, in glede na to predpostavko je zelo verjetno določena centralizirana mednarodna kontrola. Toda obenem so iz ekoloških razlogov zaželele samoupravne lokalne skupnosti z lastnim oskrbovanjem (G. Skirbekk).² Preokret celotne politične ekonomije v preusmeritvi proizvodnje (npr. ekonomija umetnih potreb, hierarhija standarda, industrija prostega časa, vojna industrija itd.) z vsemi konsekvencami tako ekonomije kot tega preobrata, bi sicer pomenil ukinitve sedanjega stanja progresivne krize, vendar bi verjetno povzročil nove kompleksne probleme, ki bi položaj še bolj zaostрили. Zdi se, da smo dejansko med Scilo preobrata in Karibdo napredka ekološke krize. Ob t. im. Mansholtovi oporoki februarja 1972 je njegov program razrešitve ekološke krize ostro napadla tako francoska politična desnica, kot levica, kot tudi francoski kmetje, neugoden pa je bil odmev po celi Evropi. Partikularni (politični ali privatni) interesi so se postavili ostro po robu poskusu izogniti se skupni katastrofi, in do sedaj (februar 1973) še ni bila sprejeta nobena konkretna programska usmeritev ekonomije, ki bi si planirala delovanje na dolge proge. Nasprotno: konkurenca kot karakter tržne usmerjenosti proizvodnje a priori blokira vsako dolgoročno planiranje, in kljub zelo prefinjenim obrambnim mehanizmom se ekonomija ne more izogniti konsekvencam svojega karakterja. Tako je (dejansko?) vzpostavila „konec“ kriz hiperprodukcije z uvajanjem masovne potrošnje, vendar je bila ravno pri nas ta ista masovna potrošnja ena izmed zelo močnih faktorjev ekonomskih (družbeno-političnih) pretresov. Prek tržišča ekonomske organizacije sicer prilagajajo potrošnika svojim potrebam (K. Galbraith), čeprav se eo ipso postavlja vprašanje, kako se proizvajalec prilagaja imperativom potrošniške družbe. Tako se izkaže, da tao organiziran sistem sicer rešuje probleme svojih predpostavk, vendar na ta način, da te probleme vedno znova obnavlja. Če pa je tako, potem se v tej ostrini ekonomske labilnosti mora zaostriiti ekološki problem par excellence. Ekonomski razvoj na račun ekološke nestabilnosti ne računa ravno na to ekološko nestabilnost, ki vedno bolj ruši mit ekonomske prosperitete z ekonomsko prosperiteto vred. Zdi se, kot da je celotna človekova dejavnost postala perpetuum mobile, ki potiska celotno človeštvo nezadržno v katastrofo. Vendar je pri vsem tem početju neka usodna dvoumnost, kajti zdi se, kot da je ekološka kriza sprčo globalne razsežnosti svoje progresivnosti morda postala normalno stanje sveta, ki potemtakem postavlja v vprašljivost tako ta tekst kot tudi prakso tega teksta: kajti logična konsekvence zgoraj teze je, da vse, kar se dogaja, počenja človek, in ni potemtakem nasprotovanje temu početju nekaj ne-človeškega? Med umirajočimi je, konec koncev, vsak mrlič normalen. Vendar postaja „normalni“ napredek ekološke krize vedno bolj totalno ogroženo.

joč in uničujoč, in to v obratnem sorazmerju z zmožnostjo človekove prilagodljivosti spreminjajočim se okoliščinam. Kajti danes je zelo evidentna Marxova „pripomba“, da, če okoliščine oblikujejo človeka, potem je treba človeško oblikovati okoliščine. Spremembe okolja pa so mnogo prehitre, da bi se lahko nanje navadili in jih tako obravnavali kot normalne, ne čudne, ampak nam ustrezne razmere. Morda pa gre pri tem kvečjemu za vprašanje okusa? Kajti realnost, pravi Marx, je pač takšna, kot jo delamo mi sami, čeprav (tu nas morda tolaži?) največkrat brez svoje volje in svoje zavesti. Vendar: Kdo lahko dojamemo to, kar se dogaja? Kdo lahko odgovarja za vse, če ne more odgovorjati največkrat niti zase, še posebej, če (se) le malokdo sprašuje? Na kaj aparati? Na samozavest ljudi, ki kljub skušnjai, da jih veliko nima niti zavesti (o dogajanju) niti vesti (dogodbi) itd.? In concretum: Mesto je nedvomno izvor in center ekološke krize, kajti okolje kot nudenje človeku in za človeka mora biti potencirano (izkoriščeno) eksponentno s številom meščanov. Vendar: Mesta (mestna središča) so zaradi svojih „negativnosti bogastva“ odbijajoča za to isto bogastvo, in ti bogati ljudje se PAČ izselijo tja, kjer diha čist zrak,³ kjer jim ne odmerja spanja decibeli avtomobilov, letal... V izpraznjena stanovanja se naseljujejo revnejši ljudje, seveda, če niso zmožni uteči nujnosti, ki jih največkrat prisili v mestni imperativ življenja. (Tudi) svoje vzdrževanje plačujejo s propadanjem istega: blede hrana blede njihove moči (v prvi vrsti za proizvodnjo), kreativnost je zmanjšana na najnost (publika – voyeur športnih prireditelj) oziroma blokirana, senzibilnost je vodena po produkciji (industrija prostega časa) in produkcija je vodena od trga, trg pa je usmerjen od...? Fizično in psihično so ljudje frustrirani, kar vodi v fizično (in) psihično agresivnost, ki (tako se zdi) postaja sama po sebi umevna. Dejstvo vsakdanjega življenja je, da je na mestnem področju mnogo več prestopništva (zakonov), kraje (lastnine, ki je tat največkrat nima), fizičnih konfliktov... ter vse do anonimne represije, kot pa je tega na vasi, kjer je koncentracija prebivalstva manjša in s tem njegovo delovanje preglednejše. Nedvomno je kriminal abonent mestnih področij. Mesta postajajo geta, kjer se ne ve, kdo pije in kdo plača, a nekaj je vendarle jasno: vsi so pijani. Spričo tega dejstva morajo npr. ameriški, pa tudi drugi arhitekti projektirati v nove stavbne komplekse obvezno tudi t. im. „safety place“, varnostni prostor, da ne govorimo o alarmnem mehanizmu, ki ustvarja ne samo „big business“, ampak zaradi upravičene potrebe po policijski zaščiti pretvarja mesto v prostovoljno jetnišnico, kjer so ljudje varni pred drugim le za rešetkami. Ali, kot pravi McLuhan, mesto, to je norišnica brez zidov. Vendar je spričo tehnološke ekspanzije človekovih (zmožnosti transparentno ločevanje med mestom in vasjo (... različnost etik) v mnogih dimenzijah zabrisano v Enost. Že z industrijsko revolucijo se je začelo potovanje svetovne vasi v svetovno mesto oz. prihaja to t. im. povlaščenja mest, seveda v smeri razširitve (imperializma) mestnih področij (od psihologije mesta prek načina preživljanja do izgradnje predmestij, etc.). V mestu je začetek ekološke krize in tu je tudi začetek njene (njegovega) konca. (Podrobnejšo analizo, vendar več prostora v časopisni informaciji, bi zahtevalo vprašanje: komunikacij – tako mestnih kot svetovnih razsežnosti – v horizontu ekološke krize.) Sodobna mesta so sodobne plinske komore, katerih (uspešne) prototipe so zgradili ljudje v Dachau, Treblinki... Vendar z neko razliko: Eksekutor je tu sam žrtev, in tu dejansko ne gre več za to, kdo je kriv, temveč samo še za to, kdo je obsojen. In tu je paradoks: Kateremu krvniku je še bilo mar svojih žrtev? Plinski genocid masovnih razsežnosti je – samo po sebi umevno – tudi terocid, torej totalni biocid, in ne izvzema nobenih posameznikov, „the happy few“, pa bodisi, da živijo v predmestjih ali pa v koči sredi gozdov: napredovanje ima svetovne razsežnosti. Naša življenja so živ odgovor na skrivnost Sokratove odločitve, da popije strup, ki prinaša takojšnjo smrt. Kajti njemu je pomenila partikularna, delna smrt¹⁷ mnogo hujše od enkratne, neizbežne, totalne smrti. Ali, prevedeno iz poezije v prozo: Jasno nam je – še vsakemu pesniku – kaj pomeni pomanjkanje vode, zraka, hrane, vendar (očitno) občutimo v uničevanju tega mnogo več užitka in veselja.⁴ Ljudje se ravna po tolažbi: Če crknem jaz, potem naj crknejo tudi drugi, kajti človek – posameznik je le po drugih to, kar je. Kolektivna smrt (umiranje) je mnogo bolj sprejemljiva od posamezne smrti. Tako je naše celotno dogajanje in mišljenje paradoksalno: kajti današnji (evropski) človek živi in preživi zgolj na ta način, da (se) uničuje. Pri tem se poslužuje tega, kar ga dejansko loči od živali: posedovanje uma⁵ (ki največkrat ni najbolj umno...) ter tudi po vseh konsekvencah slednjega: um je dokaz človekovega življenja, seveda neumnost tudi. Znanost kot inkarnacija uma je zatočišče človeka pred iracionalnimi (neumnimi) silami človeka in narave (physis), znanost je penat⁶ civilizirane človeka, vendar nečesa ne more storiti: ne more ga obvarovati pred njim samim. Tu odpove še tako zavezujoč humanizem, politična pripadnost, religija, ali zavezanost katerekoli transcendenci, kot bi rekel moj prijatelj Matjaž. Kajti znanost je skozi tehniko možna golj v nenehni ekspanziji, bele lise civilizacije so „points de malheur“⁸ evropskega mišljenja: K bistvu znanosti (tehnične obvladljivosti) sodi njeno nenehno vladanje in permanentno preverjanje te obvladljivosti (npr. jedrski „poskusi“). Zdajšnje dogajanje znanosti se v ekološki krizi izkaže ne zgolj kot insufficientno (kardinalno protislovje znanosti je nezmožnost obvladati samo sebe v svojih „rezultatih“, dometih) – temveč znanost, konsekventno, vse bolj in bolj izgublja mešiansko vlogo, ki si jo je ustvarila skupaj z mitom o sami sebi, kljub očitnim nasprotovanjem, ki izhajajo iz perpetuiranja t. im. znanstvenih problemov. Kajti znanstveni (tehnično) vedenje (zavest) je – tako se zdi – tisti piedestal, ki opravičuje svoje lastno početje, bodisi v interesu „zgodovinskega razvoja“, bodisi „napredka“ itd., čeprav je jasno, da bi imela ravno znanost eno kardinalnih vlog v odpravi katastrofe in v izogibu totalnega uničevanja. Vendar še vedno: Znanstveno vedenje je avtoriteta, kajti edino ona ve, zna. Zavračati znanstveno mišljenje je ne le ahistorično, temveč znotraj znanosti naravnost smešno, in kot tako hitro odpravljivo. Kajti znanost ne prenesa neresnosti, resnost mora biti tudi v besedah, resna beseda je razklan jezik avtoritete, ki s pojmovanjem (Begriff, zapopadek) popada ta isti svet s strupenimi zobmi svojega ugriza. Neznanski način mišljenja (eo ipso življenja), ki kot tak zavrača tudi to zgodovino kot teleološki razvoj linearnih nujnosti (ANALOGIČNO biološkemu razvoju) je v ZDA in tudi že v Zahodni Evropi sprejet in afirmiran v t. im. „country culture“ („kmečki način preživljanja“)⁹ ki ima širše ozadje v „hippy's life“, življenju hippyjev¹⁰ country culture je nastala v opoziciji¹¹ s tehnokratsko družbo, ki v imperativih svojega obstoja POTREBUJE nasilje (od subtilnega reklamnega posilstva prek izgradnje novih rafinerij do teledirigiranih izstrelkov in čez) kot svoj mudus vivendi, čigar možgani so „znanstvene raziskave“ in sinisel življenja „znanstveni napredek“. Zavračanje tehnoloških „dosežkov“ je tako

znotraj kot zunaj tehnoloških družb eden izmed izhodov represivne narave te družbe: Je porajanje druge in drugače historije. Hippiji so nedvomno naredili velik preokret v zdajšnjem dogajanju in kot taki pomenijo odpiranje alternativ; dovolj pozornosti jim je posvetila Nixonova administracija (na zadnjih volitvah npr.) in dovolj pozornosti jim posvečajo moške „drug-bussinesa“.¹² Hippiji so že sami na sebi alternativa, in country culture pomeni dejansko mkožnost udejanjati to alternativo, npr. v komunah. Eden izmed centralnih pojmov Marcusejeve misli, Veliko Odbijanje,¹³ velja ravno tem mladim ljudem (sredi 60 jim je bil precej naklonjen). Veliko Odbijanje pomeni zavračanje (tudi) ekološke katastrofe, čeprav je evidentna zgornja teza o kardinalni vlogi znanosti. Vendar: Kako je z znanostjo kot inkarnacijo uma? Kako je z umom? Mar lahko z razumom opravičimo to početje, potem ko smo ga z razumom upravičili?

Ne pozabiti: Če smo kdaj verovali v razum,¹⁴ je sedaj čas, da razumemo vero. Kajti, pravi Hegel, napredek uma še ne pomeni napredka sreče. To daje misliti: Ogromen izobraževalni aparat, od univerze prek bulvarskega tiska do institutov in čez naj bi imel – v končni konsekvenci – namen „organizirati, pospešiti in usmerjati procese učenja, da bi na ta način dobili posameznike, ki bodo lahko do zadnjih moči doprinesli življenjski vzdržljivosti svojih družb. Namen izobraževanja je v skladu s funkcijo: Slednja je v izobrazbi posameznika, ki bo skupno kreiral in tvoril idealno družbo, ker... „čim bolj je funkcija bližje smotru, tem večja je sposobnost preživetja“.¹⁵ (Tudi) izobrazba ima tu očitno konkurenčni karakter, ki ima v trgujočih družbah pač trgovsko zakonitost: čim več znaš, tem več veljaš. Če sitrovec (kupec), je seveda treba spoštovati trgovino, in poštenost trgovine pozna vsaka gospodinja... Vendar je institucionalno vedenje insufficientno celo znotraj samih institucij: Akademsko znanje največkrat ni zmožno reševati niti svojih lastnih problemov; evidentna je kriza univerze tako po načinu študija kot po dometih programske izobrazbe. Ozka specializacija, ki jo poraja univerzitetni študij, zahteva – v okviru ekološke krize še posebej – nujen prehod k teamskemu delu interdisciplinarnega značaja. Univerza kot izhodišče znanstvenega delovanja (največkrat) ne zmore nadaljevati svoje predpostavke (utemeljenosti): pokaže se nevzdržno nasprotje med življenjem šole in šolo življenja, ki je često v out-out poziciji. Institucije znanja pa nimajo zgolj operativne funkcije: skozi specializacijo postajajo ljudje fragmentarni, enodimenzionalni, nezmožni samoorientacije, ki je v hierarhiji vedenja odvisna: Specializacija ima (tudi) taktično vlogo.

Ekološke apokalipse ni mogoče premisliti in odpraviti mimo premislitve in preokreta bistva znanosti in tehnološke ekspanzije, ki se – zelo sorodna dogmatični zavesti – čuti ogroženo vedno, ko ni na imperialističnem pohodu (A. Polaček).

Zgornjim fragmentarnim razmišljanjem gre torej v prvi vrsti za premislitev ekološke krize skozi znanstveno problematiko (problematiko znanosti), udejanjeno v tehničnem „osvajanju“ narave (physis), npr. optimalna ekonomska neodvisnost, varnost pred mrazom, itd., kar pojmuje laična zavest (zavest?) kot osvoboditev človeka iz mračnih sil demiurگیčne narave. Tehnični svet človekovega delovanja (tako injekcijske igle kot t. im. obrambne jedrske mreže) je v ekološki katastrofi (beri: umiranju¹⁷) nedvomno osrednja komponenta človekove odločitve: ali – ali. V tem že začetem uničenju stojimo tudi pred alternativo naše lastne odločenosti – z drugimi besedami, stojimo pred koncem zgodovine in historije, kajti ne bo več zgodovinskih in historičnih očitcev dogodbe, ki se dogaja. Od tod tudi kriza mišljenja, ki misli to mišljeno in samo sebe bistveno na zgodovinski način. Ker kriza mišljenja ni samo miselna kriza. Potem ko smo „zavladali“ naravi (physis), smo samo dokončali naravo oblasti: Vse, kar je, mora biti obvladano.¹⁸ Z ustoličenjem planetarne tehnike kot podaljška človekovega organizma (znanstveni demiurg, pogostokrat zelo podoben Prokrustu in njegovi postelji) smo združili zgodovino narave in človeško zgodovino. V tem smislu je vsaj problematično, če že ne dvomljivo Marxovo ločevanje obeh zgodovini (po G. B. Vicu), češ da se zgodovina človeštva razlikuje od zgodovine narave po tem, da smo prvo ustvarili mi, medtem ko zgodovine narave nismo ustvarili mi. Navkljub tej tezi pomeni zgodovina narave ravno tako človeško zgodovino, kot človekovo zgodovanje dogoduje naravo (seveda ne v tem smislu, da bi povezoval razvoj regrata z okusom stilnega pohištva). Historija postaja eno samo zgodovanje: Terocid pomeni genocid, torej totalni biocid, in tu se dvojnost zgodovine neha en bloc.

Kriza, ki jo odpira rušenje ekološkega ravnotežja, je morda najboljši doprinos evropske civilizacije t. im. deželam v razvoju. Ta skušnja je dovolj očitna, da se nekdo še lahko nasmehne: Tega nečemo (seveda, če že ni prepozno). Kajti kdor odklanja moč, je močnejši od tistega, ki se ji priklanja. Taisti doprinos seveda velja tudi za „razvite“: Ker, če se obstoječa bistvena politična in ekonomska protislovja ne bi razrešila z nadaljnjim razvojem, ampak, nasprotno, poglobila, bi prihodnost („bodočnost“) kot materialna in duhovna prosperiteta ostala privilegij bogatih in razvitih.¹⁹ Ne samo ostala, temveč bi celo zaostala in izostala. Kratkoročne rešitve so partikularno možne znotraj obstoječih političnih in ekonomskih sistemov, vendar to ne zadeva pravega karakterja ekološke krize. Možna je delitev na privilegirane in razvite na eni ter revne in nerazvite na drugi strani, vendar se pri tem pozablja nekaj: Zemlja je nedeljiva. Seveda „razvite“ dežele mnogo hitreje rešujejo (glej zgornj, kako) svoje probleme, pa čeprav na račun „nerazvitih“, in tako se ekonomski odnosi med „razvitimi“ „nerazvitimi“ tretirajo sub specie politicianis. Ekonomska ekspanzija posameznih držav je pravzaprav njihova politična ekspanzija, ker ima politična ekspanzija v prvi vrsti namen obvladovanja, ki je najbolj učinkovit skozi prefinjene filtre ekonomije, npr. Napoleonova zapore v bitki z Anglijo, totalna izolacija Jugoslavije 1948, itd. Ker vprašanja ekonomije so ravno tako politična vprašanja, kot je politično vprašanje vprašanje ekonomije, pa čeprav v paradoksalnem odnosu odprtosti (glej zgornj).

Seveda je centralno vprašanje, kako omejiti rast prebivalstva. Z masovno sterilizacijo? Z pesticidnimi epidemijami? Z masovnimi lakotami? Mar res lahko samo standard zniža rodnost? (Mimogrede, kako pa je s standardom?) Ekološka kriza zajema v svoje območje človekovo zdravje; ker pa je imperativ funkcionalne (ekspanzionistične) proizvodnje zdrav, močan, vzdržljiv in odopen človek (homo faber), taista proizvodnja v okviru ekološke krize spodkopuje svoje lastne temelje: Bolni ljudje so nekoristni, nepotrebni, odvečni (princip politične ekonomije, mit o koristnosti – premisli koristnost mita!) in kot taki močan faktor v masovni nezaposlenosti, ki vodi v masovno upadanje kupne moči potrošnika (homo consumens), kar ima usodne posledice na vseh področjih, tako znotraj kot zunaj (teiste npr.) proizvodnje. Tako se spremenijo vrednote: Biti bolan pomeni danes privilegij, biti zdrav luksus. Proizvodnja si sicer projektira povečanje števila zaposlenih za potrebe svojih procesov „profitne mere“, in tako stimulira delovno moč (Arbeitskraft – Marx) za svojo ekspanzionistično moč (kralj

Peter je v kraljevini Jugoslaviji posebej obdaroval vsakega devetega otroka v družini, ker je povečal moč njegovega kraljestva, kajti posameznik je v tem vtincu vedno zaželen, če je le koristen: V miru kot delovna moč, v vojni kot bojevnik. Vendar kaže, da je taka projektiranost proizvodnje v ekološki krizi kot Meduza, ki se pogleda v zrcalo in notri uzre svojo projekcijo: ko se ugleda, okameni.

Vendar se je npr. prizadevanju za kontrolo rojstev postavila po robu (in na prste) cela četa številnih partikularnih interesov: od t. im. „borcev za pravice imeti otroka“, ²¹ prek imperialističnih hotenj raznoraznih religioznih sekt ²² in čez. Tako se izkaže, da ekološko vprašanje ni zgolj vprašanje ekologije, kot tudi ekologija ni neko posebno vedenje in praksa tega vedenja. Morda pa je (samo)uničenje ljudi opravičeno že samo s tem, da to počenjaajo ljudje (iluzija človeštva): Rasizem bele rase je (med drugim) tudi obramba ekspanzije (evropske) civilizacije, je obramba evropske kulture, pa čeprav se evropska kultura osvetljuje kot uničevalna kolera. ²³ Obvladovanje narave (physis) pomeni obvladovanje človeške narave, ljudi samih, in orientacija dogajanja, po kateri je človek gospodar sveta, pronica skozi svet v njega: Komu je (še) do gospodovanja nad stvarmi? Kajti: Potem ko je človek počlovečil stvari, je skozi stvari postvaril (ne posvaril!) samega sebe: Človek skozi gospodovanje stvarjem gospoduje sebe in sebi. Ali, prevedeno: Ljudje gospodujejo ljudem. Kljub potrebnosti te razdelitve – npr. koordinacija dela – se v ekološki krizi pokaže zgomlja orientacija za nesigurno, nevarno in kot taka vprašljiva. Ekološka kriza zadeva tako voditelje kot vodene. Tako se (bo) izkaže (izkazalo), da je interes dejanski impulz angažmaja, ker je angažma možnost udejanjenja interesa. Kajti, ne pozabiti: Iz te civilizacije ne moremo zbežati, niti živeti mimo nje, in to že zaradi enega samega vzroka: zato, ker smo sami civilizirani.

„SOMEONE SAID WHAT HE'S GONNA TURN NOW,
SOMEONE ELSE SAID NEVER MIND.“

(Deep Purple)

JADRAN STERLE

P. S.: Zgornji (fragmentarni) zapis je „del“ obsežnejšega razmišljanja o ekološki problematiki.

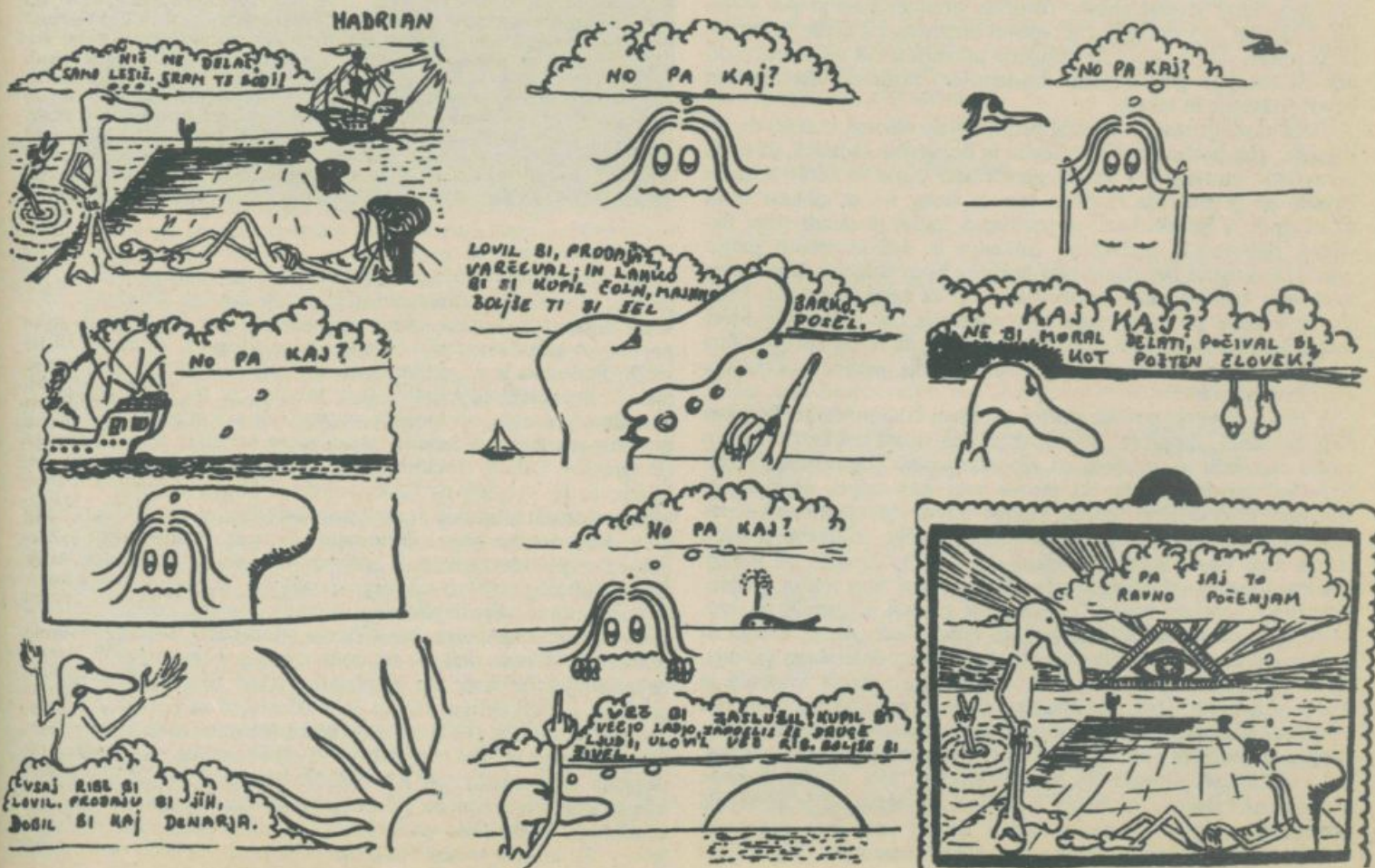
OPOMBE

1. G. Skirbekk, Ekologija in socializem, Gledišta, št. 10, 1972
2. Isto tam
3. V vremenskem poročilu iz avgusta 1957 o meteorološkem stanju nad ZDA smo informirani: „Zadnje analize stratosfere, dr. Figby! ... 21 % vodika, 7 % kisika ... in 72 % avtomobilskih izpušnih plinov (R. Rienow and Leonora T. Rienow v The Environmental Handbook, Intex Publisher, Edited by G. de Bell, New York, 1970.)
4. To je tako: Ko smo uničili užitek, nam je postalo uničevanje edini užitek.
5. Kot je definiral (že) Descartes: „Zdrava pamet je od vseh stvari na svetu porazdeljena najbolj enakomerno.“ (Na zač. Discours de la Methode.) Na to tezo dovolj lucidno odgovarja Ivan Foch, mislec o umetnosti (iz Sarajeva): „Predpostavka, da u čovjeka ima uma, razvili su oni užasno rijedki poedinci, koji su ga zaista imali.“
6. Pri Rimljanih varuh ognjišča, cest in mest
8. „Področje nesreče“
9. Glej npr. knjigo T. Rozsaka: The Making of a Country Culture, Anchor Books New York, 1969
10. Bodisi hippyji (flower-power), beatniki, yippies, ali nizozemski palčki (kobouterji) itd. ...
11. Opozicija ni mišljena politično, prevzemam jo po Rozsaku.
12. Bussines z mamili: od tovarn LSD preko „mravelj“ (uživalci na drobno) do gibanj za legalizacijo mamil (zlasti marihuana, meskalin) in čez.
13. Glej H. Marcuse: Konec utopije, Esej o osvoboditvi; Stvarnost, Zagreb 1972
14. Začetek novoveške ekspanzije (odkritje Amerik, nastanek ZDA) porodi dvom v vero in vero v razum: od Descartesa preko Locka in Voltaira (angl. in franc. razsvetljenstvo) preko Kanta in Fichteja do Napoleono-vega imperializma in čez.
15. G. Pickering, The Challeng to Education 1971; srb. prev. Bg., 1971
16. Ivan Ilich: Skriveni nastavni program; Kultura 1971
17. Ne gre za smrt, temveč za umiranje
18. Aluzija na Heglovo ontološko konstatcijo, da vse, kar je, mora biti
19. R. Nakaroda, Gledišta št. 12, 1972
20. Delo, 11. marec 1972
21. Roel van Duyn
22. Neplodnost je božja kazen
23. Igra kulture: lat. se ji reče colera (iz „colere“, gojiti, vzgajati)

JADRANSKI STRIP

© 3BUNA 7TRI

27

Čeprav se bo mogoče „v tem trenutku“ komu dozdevalo, da objavljanje Marcuseja ni oportuno (vsaj tistim, ki so pred kratkim z zagrebske TV „sneli“ oddajo o njem), se je uredništvo odločilo za objavo odlomka iz Marcusejeve najnovejše knjige COUNTER-REVOLUTION AND REVOLT (Beacon Press, Boston 1972), saj bo tako marsikomu omogočeno, da se z njim spozna izvirneje, kot pa mu to dopuščajo „Interne informacije“. Za vse resne bralce smo izbrali 6. poglavje prvega dela te knjige, ki nosi v izvirniku naslov The Left under the Counterrevolution.

SedANJI položaj nove levice je bistveno različen od obdobja, v katerem se je izoblikovala radikalna opozicija s svojimi prvimi vse-splošnimi učinki (borbena gibanja za civilne pravice, vojna rezistenca, aktivizem na collegejih in univerzah, politično hippie gibanje). Pred kakimi desetimi leti so se začeli artikulirati tudi transcendirajoči cilji: nova moralnost, emancipacija senzibilnosti, zahteva po „svobodi zdaj“, kulturna revolucija. Establishment ni bil pripravljen. Strategija je bila torej lahko masovna, odprta in široko ofenzivna: množične demonstracije, okupacije zgradb, enotnost akcij, povezava s črnimi borci. Obdobje je prišlo do nekakšnega konca, ko je postal vpliv nove levice očiten. Odhod predsednika Johnsona, bitka za Demokratično konvencijo v Chicagu in intenzivirana vojna v Indokini označujejo začenjanje nove faze. Znotraj sistema so prvo resnično grožnjo predstavile univerze in geti, ne pa delavski razred. Establishment pa je imel prodornejši vpogled v resnost te grožnje kot sama nova leвица. Sedaj je sistem pripravljen – in sicer v takem obsegu, da je vprašljivo samo preživetje radikalnega gibanja kot politične moči. Kako gibanje reagira na te nove pogoje?

Videti je, da je oslabelo do nevarne stopnje. To je poglavitni davek legalni in ekstralegalni agresivni represiji na del strukture moči – koncentracija brutalne sile, proti kateri leвица nima ustrezne obrambe. Ta mobilizacija poudarja notranje slabotnosti znotraj nove levice, predvsem pa: (1) ideološke konflikte znotraj borbene opozicije in (2) pomanjkanje organizacije.

Leвица je bila vedno razdeljena: to je razumljivo, kajti, medtem ko obvladujoč interes zlahka združuje branilce statusa quo v privatni lastnini in v ohranjanju njenih institucij, pa tistih, ki merijo za ukinitve statusa quo, ne združuje nikakršen tak očiten skupen cilj. Ti delujejo pod odprtim horizontom različnih alternativ in ciljev, strategije in taktik.

Toda razdeljenost ni zmeraj preprečevala ali vsaj zadrževala revolucije: glej borbo med manjševiki in boljševiki. Mogoče, da se da „pravilno“ strategijo v praksi preizkusiti samo v takih borbah. Seveda pa je situacija različna tam in tedaj, ko se gibanje še ni ukoreninilo v ljudski bazi, in predvsem, kadar je zaradi svoje številčne slabotnosti podvrženo lahkemu in učinkovitemu preganjanju; z drugimi besedami, kjer in kadar ni na delu revolucionarna strategija, temveč samo pripravljanje tal za tako strategijo. Taka situacija kliče po „suspenziji“ prenatrjenih (ali zastarelih) ideoloških konfliktov v prid bolj nujne naloge, da se okrepi številčna moč. Tudi v radikalni strategiji predpostavlja prehod v kvaliteto kvantitativno rast.

V tem kontekstu postaja akuten problem komunikacije. Bolj kot so integralni, „utopični“ socialistični cilji videti konkretni zgodovinski cilji, bolj so odtujeni od vzpostavljenega pogovornega sveta. „Ljudje“ govorijo jezik, ki je vse prej kot odprt pojmom in trditvam marksistične teorije. Njihov odpor do njenih tujk, „velikih besed“ in drugega ni samo rezultat njihove izobrazbe, temveč izraža tudi obseg njihove zavezanosti establishmentu, in konsekvantno, jeziku establishmenta. Zlomiti moč tega jezika pomeni zlomitev „napačne zavesti“: nastajanje zavesti o potrebi po svobodi in o poteh za približanje tega cilja. Marksistična teorija in praksa sta uspešni v razvijanju politične zavesti delavskega gibanja, ko se je, pod dvojnimi udarcem – poraza evropskih revolucij iz 1918 in kapitalistične stabilizacije, dogodil preokret: z uspešnim sindikalizmom in z uspešnim kapitalizmom soočena revolucionarna teorija je prevzela abstraktni karakter – posel neznatnih manjšin. Ta karakter je prevzela na še višji stopnji, kjer ni bilo nobene močne marksistične tradicije. Kot smo zabeležili, se je povečala vrzel med teorijo in stvarnostjo s široko razširjeno redukcijo Marxovih dialektičnih pojmov na „osnovni“ besednjak. Dialektični

pojmi razumevajo stvarnost v procesu spreminjanja, in to je tisti proces, ki sestavlja definicijo takega pojma samega. Transformacija klasičnega imperializma v neoimperializem tako redefinira klasični pojem, ko razodeva, kako izhajajo nove forme iz njim predhajajočih. Podobno je s „proletariatom“, „eksploatacijo“, „obuboženjem“. Bombardiranje ljudi s temi termini, ne da bi jih prevedli v aktualno situacijo, ne sporoča marksistične teorije. V najboljšem primeru postanejo te besede razpoznavne označbe in za in-grupe¹ (Progressive Labor, trockisti itd.); sicer pa funkcionirajo kot goli klišeji, to je – sploh ne funkcionirajo. Njihova uporaba kot uporaba trenutnih stimulov v vtepenem besednjaku ubija njihovo resnico. Marksistični pojmi definirajo bistvo za dejanskostjo: njihov pomen se prikaže v analizah „pojave“, in „pojav“ današnjega kapitalizma je zelo različen od njegove razvojne stopnje v 19. stoletju.

Postvaritev² (Verdinglichung) pojmov potvarja analize razredne strukture monopolnega kapitalizma. Radikalna ideologija često podleaga fetišizmu dela – novemu aspektu blagovnega fetišizma navsezadnje, delovna sila je blago). Izmed treh kvalitet, ki postavljajo v marksistični teoriji delavski razred za potencialni revolucionarni subjekt (1) in on sam lahko ustavi produkcijski proces, (2) predstavlja večino prebivalstva in (3) sama njegova eksistenca je negacija človeškosti, od teh treh kvalitet velja za tisti del ameriškega delavskega razreda, ki bi ga lahko upravičeno imenovali za sodobnega naslednika proletariata, samo še prva: manualni delavci.³ Toda ta marksistična koncepcija je opredeljena z enotnostjo treh kvalitet; proletariati, ki sestavlja večino prebivalstva, je revolucionaren z močjo svojih potreb, katerih zadovoljitev je onstran

dosega kapitalističnih zmoglosti. Z drugimi besedami, delavski razred je potencialni subjekt revolucije ne zgolj zato, ker je v kapitalističnem produkcijskem načinu izkoriščani razred, temveč ker zahtevajo potrebe in težnje tega razreda odpravo takega produkcijskega načina. Sledi, da — če delavski razred ni več ta „absolutna negacija“ obstoječe družbe, če je postal razred v tej družbi, delež svoje potrebe in težnje — tedaj predaja moči samemu delavskemu razredu (ni važno, v kakšni obliki) ne jamči prehoda v socializem kot v kvalitativno drugačno družbo. Sam delavski razred se mora spremeniti, če naj postane moč, ki bo izvedla ta prehod.⁴

Ko bi potrebe, ki jih je ustvaril — toda nezadovoljujoče — monopolni kapital, vsebovale subverzivno moč in postale osnova za razvoj politične zavesti med delavskim prebivalstvom, bi to ne bila (to je odločilno!) oživitve proletarske razredne zavesti; to delavstva⁵ ne bi dvignilo zoper vsem ostalim področjem delavskega prebivalstva, ne gre za „mezno delo“ versus kapital, temveč za dvig vseh podložnih razredov proti kapitalu. Drugače povedano, ta nova zavest bi govorila proti strukturi sindikalistične politike: gledala bi koncu vzpostavljenega produkcijskega načina v njegovi popolnosti v oči. To je dinamika monopolnega kapitalizma: podvrženost vsega prebivalstva oblasti kapitala in njegovi državi, sovпада s splošno potrebo po njegovi odpravi. Če ta razvoj spremeni izvorni pojem razreda, če zasenči kontrast med fizičnim delavstvom in drugimi področji delavskega prebivalstva, potem je to davek spremembam v dejanskosti kapitalizma, ki morajo biti konceptualizirane v teoriji kapitalizma.

Res je, da so to gole tendence. Srečujejo se z intenziviranim odporom pri enem delu strukture moči in še niso zožile vrzeli med delavskim razredom in novo levico, predvsem radikalno inteligenco. Tej drugi omalovaževanje sovražnosti delavcev slabo služi: ta sovražnost je racionalna in upravičeno osnovana. Spoj med dvema silama pa je še vedno predpogoj za spremembo: sindikalistična zavest mora postati politična zavest, socialistična zavest. To pa, s tem da bi „šli k delavcem“, s pridruženjem njihovim

stavkovnim stražam, z zagovarjanjem njihove „stvari“ itd. ne bo doseženo. Do spoja lahko pride samo v procesu socialne spremembe, v kateri obe grupi delujeta vsaka iz svoje lastne baze in v izrazih svoje lastne zavesti, stisk in ciljev. To je na primer strategija *Sinistrae Proletariae* v Italiji: „Studentje in intelektualci, ki so prej delovali v bazičnih grupah po tovarnah, sedaj več ne agitirajo v tovarnah ali pred njimi. Tam je borbena politična propaganda delo delavcev samih, predvsem mladih delavcev, medtem ko študentje

podpirajo delavce z dobavljanjem materialov za agitacijo, z raziskovalnim delom v različnih delih mesta itd.“⁶ Podobno je v Franciji skupina *Base-Ouvriere* v tovarni Renault-Flins organizirana v *équipe extérieure* in v *équipe interne*; prvo sestavljajo predvsem „intelektualci“, drugo (precej manjšo) pa delavci v tovarni. Notranja grupa je še vedno preslabotna, da bi „vsilila svoj ritem in usmeritev vsej Base-Ouvriere“. Taka (časovna) delitev funkcij, ki se izogiba patroniziranja in avtomatičnih negativnih reakcij, lahko pospešuje enotnost na stopnjo, na kateri različni specifični interesi vsake skupine preizkušeni in artikulirani v njenih lastnih izrazih in situaciji (v tovarni, trgovini, sosesčini), najdejo svojo skupno podlago in skupno strategijo.

To se zelo razlikuje od „razvoja razredne zavesti od zunaj“, današnje manjšinske skupine, na katere bo pašla naloga organizacije, se bodo zelo razlikovale od leninistične *avantgarde*. Le-ta je v teoriji in praksi prevzela vodstvo delavskega razreda, v katerem je bila ukoreninjena, in ki je živel z neposrednim izkustvom revščine ter zatiranja — do takega obsega, da je zadostovala izgubljena vojna, da se je organizirala za revolucionarno akcijo. Te množice so bile človeška baza za materialno reprodukcijo družbe. V današnjih imperialističnih metropolah taka situacija ne obstaja.

Še več, leninistična avantgarda je bila korelat množične partije, obstoječe ali v nastajanju. To je bila njena osnovna utemeljenost, sicer bi bila čisti in preprosti blankizem. Kjer so danes komunistične partije še vedno množične partije v opoziciji, se trdno držijo „minimalnega programa“ parlamentarne strategije. V svoji praksi (čeprav nikakor ne tudi v svoji uradni ideologiji) priznavajo politično slabotnost in nerevolucionarno vedenje večine delavskega razreda v dobi razvitega kapitalizma⁸ — in to je veliko bolj natančno vrednotenje kot tisto nekaterih radikalnih grupacij na levi. Vendar te komunistične partije niso socialna demokracija nedavne preteklosti in ne sedanjosti — kljub njihovi reformistični strategiji. Socialna demokracija še vedno vztraja kot organizacija delavskega razreda, komunistične partije in zveze pa so še vedno edine množične organizacije na levi socialne demokracije. Z močjo takega razmerja sil so še vedno potencialna revolucionarna sila.

Za Združene države (in morda ne samo za Združene države) mora biti postavljeno vprašanje, če visoko centralizirana in hierarhično strukturirana revolucionarna množična partija v pogojih monopolno-državnega kapitalizma ni zgodovinsko zastarela. Ta pripada pretekli stopnji kapitalističnega razvoja: fazi, ki je še liberalna. Kasneje so te partije delovale v še funkcionirajočih parlamentarnih sestavih, in to tudi tam, kjer so bojkotirale volitve. Ko pa je parlament postal sredstvo kontrarevolucije, so začele zgubljati politični prostor delovanja — vse radikalne opozicije postanejo ekstraparlamentarna opozicija.

O p o m b e:

1. Angl. „in-groups“; gre za specifične politične grupacije z ožjim interesnim in teoretičnim dometom, za katere nisem našel ustreznega slovenskega izraza. — Op. prev.

2. V angl. „petrification“, okamenje. — Op. prev.

3. Plavi ovrtnik (blue collar) je jezikovna metafora, ki v nasprotju z belim ovrtnikom (white collar) označuje tiste poklice, ki predstavljajo manualno delo. Zato prevajam izraz „blue collar labor“ kot „manualni delavec“ ipd. — Op. prev.

4. Rosa Luxemburg je vedela, da je radikalna transformacija delavskega razreda pogoj revolucionarne strategije: delavski razred bo dosegel „svobodno prevzejo samodisciplino socialne demokracije ne kot rezultat discipline, ki mu jo vsili kapitalistična država, temveč z iztrebljanjem njegovih starih navad pokorščine in suženjstva do zadnje korenine.“ (Nemški tekst v Rosa Luxemburg, *Politische Schriften*, O. Flechtheim, ed. (Frankfurt: Europäische Verlagsanstalt, 1968), vol. III, str. 91. Angleški tekst je citiran po izdaji Calvert and Neiman, str. 151.)

5. Angleški izraz „working class“ prevajam z „delavski razred“, širši pojem „labor class“ pa z „delavstvo“. — Op. prev.

6. *Zeitdienst*, Zuerich, 11. september 1971.

7. Iz teksta, ki ga je predložila delavcem iz Renaulta skupina *Base-Ouvriere*, v *Les Temps Modernes*, avgust-september 1971.

8. Tako je francoska Komunistična partija denuncirala kot „anarhisan-tes“ take prej tradicionalne strategije marksističnega delavskega gibanja, kot so „neomejene“ stavke in mobilizacija spontanosti. „Spontanosti ni“, pravi, glasila od komunistov vodena CGT po „levičarskih“ poskusih, da bi podaljšali in razširili stavko v Renaultovih delavnicah v Mainsu v maju 1971 (*Le Monde*, 22. julij 1971).

Prevedel Pavle ZGAGA

e. & e. genovese nacionalna kampanja za peticijo

Vsakdo od tistih, ki so podpisali peticijo, ima nedvomno svojo oceno o njenih možnostih in njenem pomenu. Želiva malo razložiti, kako je prišlo do tega, da smo pripravili to stališče, in pokazati najin pogled na njegove možnosti.

Studenti in fakultetno osebje na rochesterški univerzi so na novice iz Kambodže in Kenta (Ohio) reagirali na isti način, kot so njim podobni kjerkoli drugje. Na masovnem zborovanju 5. maja je bil sprejet sklep, da bo to bojkotirali predavanja in uporabili čas za diskusijo o tem, kaj je mogoče storiti.

Ko je bila kampanja v podporo ter peticiji prvič predlagana na tem zborovanju, je večina ljudi reagirala z občutkom deja vu. Predlog se je zdel banalen. Toda preden so razprave minile, je večina prizadetih študentov, vključno s precejšnjim številom radikalcev, sprejela kampanjo za peticijo.

Vprašanja, ki so jih postavili skeptični radikalni študentje, so bila vse kaj drugega kot trivialna, in rada bi prikazala nekaj argumentov, ki so jih predložili tisti, ki so sklenili podpreti peticijo in jo dejansko pomagali zasnovati.

Najtežji argument je, da smo že preizkušali institucionalno politiko iz zgrešili. Gotovo — izkušenj iz 1968 se ni mogoče spominjati s toplino ali v kateremkoli smislu kot velikega dosežka. Dokler ni konca vojne, je mogoče trditi, da niti volilna politika niti radikalna akcija nista delovali.

Vendar pa je naš ugovor, da je marsikaj delovalo. Vojna v Vietnamu se je zavlekla tako za nas kakor za tiste, ki so pobliže prizadeti z njo. Sile narodne osvoboditve v Aziji in drugod vedo, kakor to ve Nixon in zlasti, kakor to ve neobzalujoči LBJ, da je mirovno gibanje v ZDA vidno zožilo manevrski prostor administracije — politično in vojaško. Tudi če smo gotovi, da vsi naši stalno angažirani naporji sami zase ne morejo pripeljati te vojne do konca, moramo poudariti, da so pomemben prispevek, četudi skrajno majhen, ali velik za tiste zunaj.

Toda če pozdravljamo potrebo po nadaljevanju boja na tradicionalnem političnem področju, raje kot na cestah? Za začetek naj bo jasno, da je Nixonova politika bila premišljeno provociranje nereda, posebno v kampih. Agnewov zlovesči napad na Kingmana Brewsterja se je pokrival z odločitvami o eskalaciji vojne. Nixonov izbruh zoper „bume v kampih“ moramo videti v isti luči: dogodka v Kent State je ohromela politika. Ta politika, če jo prav razpoznavamo, je bila oblikovana, da bi ustvarila videz, da je opozicija zoper vojno izoliran fenomen, sestoječ iz nedisciplinirane mladine srednjega razreda — in to je politika, ki zdaj tolče mimo.

Ce more biti gibanje pristno samo v kampih, potem ga je mogoče tudi ugonobiti v kampih. Če ga je mogoče usmeriti v akte nasilniške frustracije, da bi se ga delavski in srednji razred zbala, ga zavračala in povsem zgrešeno razumela, potem more Nixon sprožiti vihar. Verjamemo, da je v tej deželi neka molčeča večina in da je proti vojni. Toda če hočemo zavračanje in zle slutnje spremeniti v učinkovito politično akcijo, moramo premostiti brezno med univerzami (ki so bile zorni kot protivojnega gibanja) in med družbo. Se takšno število zasedb univerzitetnih zgradb ne more odtehtati učinka tisočev študentov in profesorjev, ki hodijo od vrat do vrat, da bi govorili delavcem in Američanom srednjega razreda. Med drugim, kontakt iz oči v oči je najboljši zdravilo proti prestrašenim in neutemeljenim reakcijam „iskrenih“ ljudi proti naši mladini. Takšno reagiranje je skrbno gojil Washington, kot del svoje politike: Deli in osvajaj doma.

Nedvomno so nekateri liberalci kar se da hitro podprli kampanjo za peticijo, ker verjamejo, da gre za poskus, da bi potegnili študente iz kampov, da bi kanalizirali njihove energije v nekaj nenevarnega. Seveda lahko degenerira v to. Toda upoštevajte odziv samo v rochesterškem kampusu; v nekaj urah je kakih osemsto študentov izmed ne več kot treh tisočev zbralo osem tisoč podpisov in štiri tisoč dolarjev. Med vsemi podpisi, ki jih imamo tu, je 45.000 podpisov samo s področja Rochesterja. Eden od dosežkov napora je bil začetek nastajanja vezi med kampom in družbo; dolgoročno je mogoče ta dosežek utrditi, in če se razširi prek celotne dežele, lahko napravi odločilno spremembo.

Frustracija, ki se poloteva naše mladine, a resnično zadeva vse nas, se je obnavljala s Nixonovimi ponavljajočimi se uspehi v pridobivanju ljudi za vsako novo avanturo. Zakaj naj bi nas tak fakt presenetil ali prestrašil? Ko gre predsednik Združenih držav pred ameriško ljudstvo in reče, da ima plan za končanje vojne in da potrebuje podporo, kakšen odgovor ljudstva naj pričakujemo? Spomnite se, da je tudi Lyndon Johnson delal na isti način in to mnogo bolj učinkovito kakor Nixon, dokler ni izgubil moči. Te „podprte-svojega-predsednika-kampanje“ imajo svoj lastni ritim, in v tem leži Nixonova slabost. Vsakokrat, ko predsednik naredi takšno prošnjo, je večina, ki jo zbere, manjša ali vsaj manj navdušena, in prosti časovni razmak je vidno manjši.

Bistveno je torej, da nadaljujemo s pritiskom celo kot s taktično potezo. Izogniti se moramo opažanju, da so ljudje enkrat za vselej prepričani o naravi vojne in moramo biti pripravljeni spoprijeti se z vsakim argumentom znova in znova z največjo potrpežljivostjo.

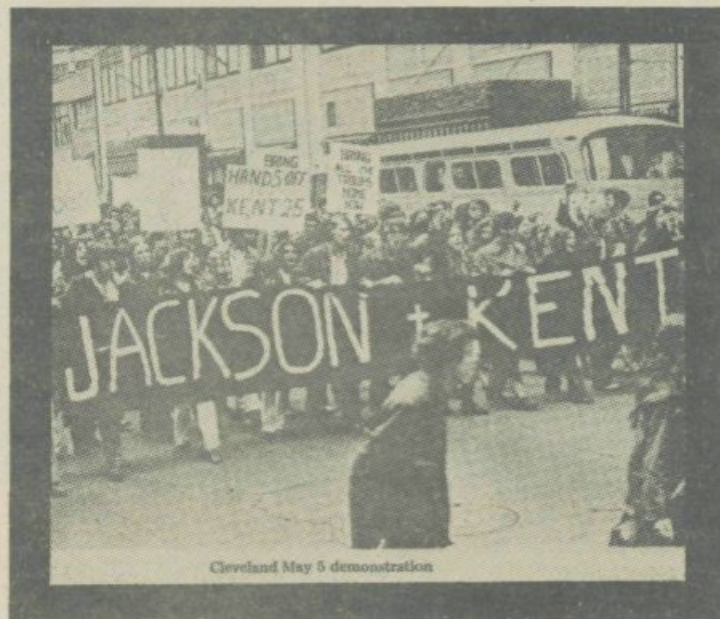
Večini nam je npr. že slabo zaradi teach-inov in se sprašujemo, koliko pogovarjanja še potrebujemo. Toda teach-in v lokalni cerkvi ali v družabni organizaciji, ki je bila brez pomisleka za vojno ali indiferentna, ni ista stvar, kot se en teach-in več v kampusu, kjer so argumenti že zdavnaj izčrpani. Preprosta namera, kot kampanja za peticijo, je primerno uporabljena lahko pot do dveh vrst ljudi: do tistih, ki so podpirali vojno ali še kolebajo in so pripravljeni prisluhniti novim analizam, in tistih, ki so bili in so še sedaj pripravljeni za kakšno akcijo. Tisti, ki imajo podpis peticije za nesmiselno ali trivialno akcijo, naj upoštevajo, da večina Američanov verjetno nikoli v življenju ni podpisala politične peticije. Zanje je odločitev to storiti zdaj in prispevati nekaj dolarjev ali samo nekaj centov, da bi podprli mirovne kandidate, odločitev, ki pomeni prvi dramatični korak k angažiranju. Toda, ali lahko takšna politična akcija kaj pomeni dolgoročneje? Celo če peticija

dobi široko podporo, ali si ne dovoljujemo, da bomo še enkrat vsrkani v nenevarno dejavnost, ki jo vlada lahko in jo verjetno bo ignorirala?

To ni klic za eno peticijo več, eno kongresno kampanjo več, za še en napor uporabiti institucionalno politično mašinerijo. To je predlog za uporabo specifičnega političnega instrumenta, z namenom pripomoči k specifični politični krizi. Mnogi člani kongresa ne vidijo prave vsebine Nixonove politike. Prvi rezultat njihovega reagiranja je bil jok o „ustavni krizi“. Toda, jasno, Nixon ni naredil ničesar, česar niso bili naredili že Truman, Kenedy, Eisenhower ali Johnson prednjim. Toda vsakokrat je bila črka ustave pohojena, izvršna moč je narasla in Predsednik je dobil nova polnomočja za nadaljevanje roparske politike. To, da je dežela sedaj pripravljena preveriti predsedniška polnomočja in se vprašati, kako jih omejiti, more biti precejšnji prelom, ki sam po sebi ponuja precejšnje možnosti za ljudski pritisk k zmanjšanju, če ne že k porazu politike agresije.

Za ustavnim vprašanjem je zgoči problem ustavitve Nixonovih kremplov. Najvno bi bilo verjeti, da bodo v kongresu tisti, ki so kritični v tej ali oni obliki — delali globoke kompromise s Predsednikom. Celo če on misli to prezreti in nadaljevati v sedanji smeri, bi mu odprt razcep s kongresom strahotno zapletel načrte za vzpostavitev široke desno-centristične koalicije. Lyndon Johnson je padel pod daleč „boljšimi“ pogoji od teh, s kakršnimi se lahko sedaj sooči Nixon. Javno mnenje je nedvomno impotentno in še je njegova učinkovitost vidno omejena z njegovo razparceliranostjo. Mnogi, ki nasprotujejo vojni ali jim je že slabo ob misli nanjo, se ustrašijo pred spektrom od neredov v kampih do črnega revolta. Nixon je zasenčil anti-vojno počutje, ki ga je sam povzročil, s preračunano politiko poglabljanja strahu pred socialnim neredom. Toda takšna strategija bi mogla biti povsem neuspešna proti splošnemu revoltu zoper njegovo politiko v kongresu.

Na žalost mnogi „Congressmen“ vidijo v svojih volilnih predvsem podporo predsednikovi politiki ali vsaj nasprotovanje njegovim sovražnikom. Treba je storiti vse, da bi jim pokazali, da je pot njihove osebne politične varnosti, pot trdne opozicije. Če res, da so dogajanja v kongresu (ne nasploh, ampak v tem času in pod sedanjimi pogoji) osrednjega pomena za

Cleveland May 5 demonstration

mirovno gibanje, potem sledi, da je treba narediti vse, kar je mogoče, za ustvaritev ljudskega pritiska v podporo splošni konfrontaciji kongresa s predsednikom.

Mnogi radikalci se razumljivo posmejujejo taki strategiji. Naši najboljši mladi aktivisti tukaj v Rochesteru npr. vneto in upravičeno ugovarjajo, da ti postopki sami po sebi ne bodo pokazali imperialistične osnove ameriške politike in lahko dejansko še enkrat obrnejo pozornost radikalcev v liberalno politiko. Toda ničesar ni niti v tej niti v katerikoli razumni alternativni strategiji, iz česar bi neizogibno izhajal takšen rezultat. Hudo dejstvo je, da je nova levica omagala in levica, stara ali nova, je zmedena. Toda delo iz šestdesetih let ni bilo zaman: veliko večja množica ljudi, kakor kadarkoli doslej se zanima za radikalno kritiko ameriške družbe.

Študentje in profesorji na univerzi v Rochesteru se združujejo v delovnih skupinah in pri predavanjih, tu so organizirani v „alternativno univerzo“, da bi izdelali analizo in zagotovili razpravo o problemih družbe. Odločeni smo uporabiti to kampanjo za zgraditev trdnega mostu med univerzo in družbo in tako so odločeni, kot domnevamo, tudi drugi po univerzah po vsej deželi. Enotnost in discipliniranost, ki so ju naši študentje tu pokazali, daje to upanje, da lahko pride do novega obrata v gibanju.

Rochester, New York

Prevedel d. STRAJN

Pripomba k tekstu: Pričujoči tekst, izbran iz knjige POLITICS OF THE NEW LEFT — Glencoe press, Beverly Hills 1971, Mathewa STOLZA (profesorja na Collegeu v San Franciscu), ni tekst „besnih“ radikalcev (kakršnih je sicer mnogo v tej knjigi), pač pa predvsem tekst, ki kaže na trenutek razcepjenosti v ameriškem študentskem gibanju, ko je monolitna struktura oblasti s svojo trdnostjo prisilila revoltirajoče k samoizpraševanju o možnih poteh spremembe.

Povod temu govoru je bil večdnevni študentski upor, pri katerem je prišlo do krvavih nastopov med policijo in študenti. (Ur. izd.)

K. F. A. Schelling

Nagovor študentom

univerze Ludwiga Maksimiliana

v Aula Academica na večer 29. decembra 1830

Gospoda moja!

Izredno sem vas prosil, da me DANES še poslušate; ne govorim vam po naročilu, zato ker bi mi bil nekdo všeč ali me prosil za to, temveč le zato, ker mi to nalaga lastno srce, ker ne morem več trpeti, da bi prišlo še do ene noči, kot so bile zadnje, in da se nadaljujejo nemiri, ki so imeli že tako velike, nesrečne posledice, da nas, vas vse, visoko šolo samo ogrožajo s še nesrečnejšim; govorim vam, da bi z vami presodil, kako naj se v duše vrne pokoj, mir v razrušene odnose, kaj naj se še stori, da postavimo smoter nesreči, ki posega vedno dlje okoli sebe, ki grozi sramotno uničiti naša najljubša upanja. Govorim vam – ne kot predstojnik, temveč kot vaš učitelj, čigar glasu ste sledili v mnogih mirnih, reči moram srečnih urah, ko mu je uspelo, da vas je vodil v vašo lastno notranjost in v globino človeške misli. Ne govorim vam kot nekdo, ki vam stoji nasproti, temveč imam z vami iste interese, govorim vam kot prijatelj mladosti, kot VAS prijatelj, ki v vas nikdar ni videl kaj drugega kot prave bojne tovariše, soborce v velikem boju človekovega duha. Poslušajte tedaj z zaupanjem in pogumom, z ljubeznijo in zaupanjem tega, ki ste mu sledili kot vodniku na poti znanosti, in dopustite, da pri vas dobra beseda najde dobro mesto!

Kajti: OZDRAVLJIVA SO SRCA PLEMENITIH, pravi Homer. Pokažite se plemeniti, visokomisleči, ki ne gledajo slučajnosti, temveč bistveno. Ogorčenje je veliko, vendar ga nimam za neozdravljivega. Gola sila je slepa; če se enkrat odveže, ji najboljša volja in pažnja ne moreta več dati mere in cilja. Pri sili ne morem storiti ničesar, toda pri VAS upravičeno morem nekaj storiti; jaz sem si – zakaj tega ne bi smel reči – da, pri vas sem pridobil zasluge s svojo ljubeznijo do vas, z odkritostnostjo svojih predavanj, v katerih sem vam dopustil zreti tja do dna mojih misli.

Ne morem se obrniti na sile, zato se obračam na VAS; vi ste me izbrali, in do vas gojim zaupanje, da boste vi – LE VI, BREZ VMESA VANJA DRUGIH – končali z edinstveno velikim in za vedno hvale vrednim sklepom vašega srca vse to, kar polni z najglobljo bridkostjo, s tesnobno skrbjo vse vaše učitelje, vse, ki so sposobni čustva upanja v domovino. Stvari še stoje tako, da se jih da imeti za take, ki so dozorele iz nekaj prvotnih začetkov, morda nepredvidljivih (toliko sicer graje vrednih), vendar odpustljivih ob prepletanju pogojev in odnosov, nasproti katerim ni bil vsakdo enako močan in oborožen vse do tedaj, ko želeči potegnjejo za sabo neželene, krivi nedolžne, ko preneha razmišljanje in napreduje gol pogum do skrajnosti – da, do SKRAJNOSTI! Ali NAJ gre še dlje, potem ko je tekla kri, groza me je reči, ki mladeničev, ki so nam zaupani. O, da ne bi nikoli videl tega dne! Excidat illa dies aevo! Naj spreobrnitev, sklenjena prav sedaj, ko vas nagovarjam, pokoplje te dni v prav tako globoko kot hitro pozabo! Na VAS je, to vam povem svobodno in neustrašno – na vas je, da se spreobrnite. Ali ne morem sprevetiti brezna, ki se je že odprlo pred vašimi nogami in grozi pogoltniti nas vse, naša najdražja in najlepša upanja? Prislusnite glasovom modrosti in očetovski naklonjenosti; pomislite, da iz vaših učiteljev, iz mene samega v tem trenutku govorijo vaši starši, vaši sorodniki, vsi, ki so vam najljubši in najvrednejši med ljudmi. Rotijo vas, da se ustavite na nevarni poti, ki ste si jo zadali, s hipnim premislekom, ki ne bo prepozno. Še je čas, kmalu – še korak, in bo prepozno!

Vem sicer nepopolno, in po podatkih nekaterih med vami, ki so izbrali pravo pot in se obrnili na predpostavljene akademske oblasti, da ste se deloma tudi vi pritoževali nad težkimi krivicami in nad nepotrebnim strogim postopkom nekaterih. Ne verjemite, da so vaši učitelji ravnodušni do tega, kar se vam pripeti; le vrnite se najprej v okvire reda! Kot sem rekel, vam govorim brez naročila; da se bom obrnil na vas, sem sklenil brez vednosti akademskih oblasti; toda razmišljanja mojih cenjenih službenih tovarišev so mi predobro znana kot moja lastna, tako da se ne bi imel upravičeno za poroka za to, da smo pripravljani storiti vse, da nezaluzeno razžaljenim ali trpinčenim priskrbimo vsako zadoščenje, ki ga lahko pričakujemo od pravične in še sedaj (sem gotov) mnogo manj ogorčene kot pa boleče užaloščene vlade. Od danes naprej se vsakokrat, ko se vam zgodi kakšna nesposobnost, obrnite na akademski senat; omogočite mu, da predloži visoki oblasti vsaj dovolj overjene primere te vrste.

Vidite, kako malo sem pripravljen iskati krivice le na vaši strani. Toda, moji najdražji gospodje in tovariši, vi ste izzvali silo in je niste prenehali izzivati štiri dni. Obsojamo, da, objokujemo vse, kar naj bi vam bilo storjeno po krivem in brez potrebe; toda naše obtožbe se obračajo vedno znova k vam samim. Od vas je odvisna ponovna vzpostavitev miru in pokoja, ki pa ga morejo zahtevati in najti poslušam samo upravičene tožbe. Delno vas že povsod obtožujejo strašnih namer, ki se jih nadejajo od vas. Kot o lastnem življenju sem prepričan, da je pri velikem delu vas zdravi razum, pravilna sodba, dober premislek s studom in ogorčenjem zavrnili že golo misel takih namer. Toda ravno zato, ker vam nekateri sedaj podtikajo namene te vrste, za kar je vedno tako veliko vzorov, mora vsakdo, ki mu je ljuba domovina in čast nacije neprecenljivo dobro prepričati vsakršen način kršitve javnega reda in s tem vsakršno luknjo, odprto mesto, skozi katerega bi mogli dejansko vdreti oni državo zalezujoči volkovi, ki so do sedaj zaman iskali prilike za to. Zaradi povezanosti okoliščin in nesrečnih ukrepov se je ravno v Nemčiji zaplodel rod ljudi – sicer v majhnem številu – enako brezdomnih v kraljestvu duha kot v področju države, ki ne morejo zbuditi pozornosti meščanov s kakršnokoli resnično veliko mislijo ali s hvalevrednim dejanjem, in zato iščejo prevrat, ki naj njihove nepomembne, toda od nesmiselne častihlepnosti razjedene osebnosti, postavi na tako mesto, kjer bi postale opazne. Če je upiranje pravno vzpostavljeno sili vedno nesreča, celo tedaj, ko ga izzove odkrita in kričeča kršitev prisiženih dolžnosti in pravic tam, kjer za upor ni nikakršnih nujnih vzrokov, pa vedno zločin, bi bilo upiranje tu, v odnosih, kot so naši, poleg tega NOROST. Dobro moram vedeti, morate vedeti vi sami, če se ne plazijo tudi med vami prej omenjeni volkovi, ki bi mogli z brezvestnim in izdajalskim prišepetavanjem neke stvari, ki jo porodi le mladostna nepremišljenost privedi do onega skrajnega? Ali vas ni strah,

ker se v vaših vrstah lahko nenadoma dvignejo glasovi take norosti, ki sicer ne zmore pretresti naših odnosov, zaradi katerih na srečo uživamo pod zakoni, in vse naše najdražje pravice varujejo ustave, toda bi zadostovala za to, da bi v mojih očeh zgrnila na nas neizbrisno sramoto, ker smo mi sami dali priložnost, da so se oglasili taki glasovi na bavorskih tleh; isto bi se zgodilo narodu, ki je bil od nekdaj preponosen, da bi slepo posnemal tuje, se pušal voditi od praznih, z iznajdljivostjo ubogih glav ali zanikoval svoje posebnosti.

O, kako me veseli ta vihar glasnega, vztrajnega ploskanja, ki ravno tu prihaja iz srca in ki ga nimam le za ploskanje, namenjeno meni, temveč ga razumem le kot izbruh najglobljšega in najsrečnejšega pritrdjanja mislim, ki sem jih izrazil.

Zato je toliko bolj poslednji čas, da se premagajo neredi, o katerih vi sami niste mogli vedeti, kam vodijo in kje se končajo, gospoda moja, in od tega trenutka dalje računam na to. Edino vprašanje je – KAKO? Kako priti iz tega nesrečnega zapleta? Nič lažjega, le če se vi – vi sami – želite zavedati svoje lastne časti, svojega lastnega visokega stališča. Od razdražene sode se ne da pričakovati, da bi presejala samo sebe. VAM, mladeničem, ki poznate sončne višave znanosti, ki prostaški način mišljenja in prostaški predsodek vidite globoko pod seboj, ki se vadite dvigati svoj duh k najvišjemu in ste k temu pozvani – vam se more zaupati, da čutite vrednost samopremagovanja in da najdete v sebi moč, da ga resnično vadite; VAS je mogoče pozvati, da prav sedaj pokažete to samoobvladanje, ki ga ne boste cenili le vi, temveč bo priča – sledeč le glasu uma in vedenju – kot obče pričanje duha nemških univerz. Kaj pomeni gola fizična neustrašnost, s katero se vrže tudi barbar, celo suženj, gnan od gonjačeve palice, proti žarečemu in smrt prinašajočemu orožju ali proti trdnem in na videz ne premagljivem zidovju, kaj pomeni ta neustrašnost, ki zmore tudi najglobljo grobstvo, nasproti pogumu, s katerim ponosna čud obvlada samo sebe. Zgolj naravnega človeka se lahko spozna tudi po njegovem odporu do fizične sile; vzgojenega in resnično omikanega človeka, moža med izobraženimi, ki je mož v pravem pomenu te besede, pa se pozna po moči nad njegovo lastno notranjostjo. O, ne izpustite te najvišje zmage! Nobeden ne bo narobe razumel povoda vašega sklepa, nobenemu ne bo ušlo to, da ste se glede na svoj poklic čutili prepleteniti in vzvišeni, da bi še naprej sprožali boj, ki je brezpredmeten, brez vsakega umnega namena, in bi ga, če bi se danes nadaljeval, prekleli že po nekaj tednih, že po nekaj dneh.

Ali veste, kaj se nam obeta? Če se bo ta boj nadaljeval še en sam večer, tedaj predvidevamo, da bodo ukijena predavanja, vsi domači študentje bodo prisiljeni za nekaj mesecev zapustiti mesto, vsi zunanji pa deželo. Javni in splošni red je neprecenljivo in preveliko dobro, da bi bil mogoč kakr obzir do kateregakoli posebnega inštituta. Ali veste, kaj še resnejšega se nam obeta? Na žalost moram povedati, da je med nami še vedno nekaj takih, ki so naklonjeni prestavitvi visoke šole v glavno mesto, in ta moč znanstvenega duha bo poskušala vse, da bi izrabila te dogodke za pregon visoke šole za vselej od tu, in s tem bi jo postavila nazaj v staro stanje.

Bavarski mladeniči, ki veste, ki čutite, kaj dolgujete tukajšnji univerzi in kakšne prednosti ste obvarovali za vsestransko, temeljito, vedno trajajočo omiko, in zlasti, ker ste v takem položaju, ko lahko primerjate sedanje stanje s prejšnjim, storite vse, da se prepričate nadaljnja nesreča! Mogoče je celo v tem trenutku že prepozno in vam ostaja le upanje, da, če se zvečer ne obnove prejšnje scene, še moremo odvrniti katastrofo.

Cas hiti, povedati moram na hitro le še o tem, kako malo vam v osnovi podtikam. Gre le za to, da bi se vsi, ki ste tukaj, mirno vrnili domov; tisti, ki ste me poslušali, storite vse, da boste prepričali tudi one, ki me niso poslušali. Tako malo je to, za kar vas prosim in na kar vas opominjam kot učitelja, kot prijatelja. Tudi sam sem bil nekoč študent, zato vam ne podtikam ničesar, kar bi moglo škodovati časti pravih akademskih meščanov. Ni se vam treba sramovati, ko sledite mojim besedam; tudi moje srce je žarelo in še žari za vse pravično, kar občutite. Torej vas pozivam, UPAJTE premagati sami sebe. To vas bo stalo trenutek zanikanja, a v naslednjem trenutku trdno sprejetega sklepa se boste čutili večji, vzvišeni sami nad sabo. Ne pustim vas od tu, dokler trdno ne sklenete tega, kot sklenejo možje – v imenu domovine, v imenu znanosti, v imenu univerze. To zahtevam od vas. Glejte, da ne bi govor o meni, češ, zmotno je bilo njegovo mnenje, njegova dobra volja mu je bila slabo poplačana. Pokažite, da vas niso vrnili v mir in tišino niti udarci kopit niti ubodi bajonetov, udarci sabelj, temveč beseda enega samega učitelja, ki pred vami ni imel druge prednosti kot mnenje srčne vdanosti in ljubezni. Prosim vas, da se takoj sedaj, ko greste domov, izogibate zbujanja vsake pozornosti. Kako bolno bi občutil, če bi sonce zašlo, ne da bi še bilo oklicano vse, kar bi bilo v vaše dobro. Ne, čast vašega učitelja je eno z vašo lastno častjo, in kakršnikoli že morejo biti vaši občutki, ne boste spravili v sramoto učitelja, ki se je obrnil na vas z zaupanjem. Ne boste dopustili sramotiti zaupanje, ki ga je imel do vas!

Bog z vami!

Neposredno po končanem govoru, ko so še prisostvovali sočlani akademskega senata, ki so sodelovali, se je pojavilo odposlanstvo poslušalcev, ki je obljubilo in dalo častno besedo zase kot tudi za neprisotne, da se v prihodnjih noči ne bo pojavil na ulici noben študent. Častno besedo so tudi držali. Noč je potekla v najglobljem miru, grobna tišina je vladala na cestah, prekinjal jo je le šum številnih patrolj redne kot tudi civilne vojske; noben študent ni bil ranjen. (Op. ur.)

Prevedeno po Schellings Werke, 1959, V. str. 63.

Prevedel: ANDREJ ULE